

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ**

Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

Кваліфікаційна робота

магістра

на тему: «Фінансове управління санаційною спроможністю ПАТ «Одеський
припортовий завод»

Виконала: студентка 2 курсу, групи 8.0729-з
спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та
страхування

освітньої програми Фінанси і кредит
спеціалізації Корпоративні фінанси

_____ Репка К. Р.

Керівник: д.е.н., професор Череп А. В.

Рецензент: к.е.н., доцент Линенко А. В.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет економічний
Кафедра фінансів, банківської справи та страхування
Рівень вищої освіти магістр
Спеціальність 072 Фінанси, банківська справа та страхування
Освітня програма Фінанси і кредит
Спеціалізація Корпоративні фінанси

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри _____ А. П. Кущик

« ____ » _____ 2020 р.

З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТЦІ

Репці Катерині Романівні

1. Тема роботи: «Фінансове управління санаційною спроможністю ПАТ «Одеський припортовий завод»
керівник роботи: Череп А. В., д.е.н., професор
затверджені наказом ЗНУ від «18» червня 2020 року № 810-с.
2. Строк подання студенткою роботи: «10» листопада 2020 року.
3. Вихідні дані до роботи: законодавчі та нормативно-правові акти, фахова література, матеріали наукових конференцій та періодичних видань, монографічні дослідження та наукові статті вітчизняних і зарубіжних авторів, статистичні дані, фінансова звітність ПАТ «Одеський припортовий завод».
4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити): 1. Теоретико-методичні засади фінансового управління санаційною спроможністю підприємства. 2. Аналіз санаційної спроможності ПАТ «Одеський припортовий завод». 3. Удосконалення фінансового управління санаційною спроможністю ПАТ «Одеський припортовий завод».
5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень): кваліфікаційна робота містить 20 рис., 35 табл., 2 формули.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
1	Череп А. В., д.е.н., професор	09.08.2020	09.08.2020
2	Череп А. В., д.е.н., професор	13.09.2020	13.09.2020
3	Череп А. В., д.е.н., професор	18.10.2020	18.10.2020

7. Дата видачі завдання: 05 липня 2020 року.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Складання бібліографії та вивчення літературних джерел	05.07.2020 р. – 09.07.2020 р.	виконано
2.	Виконання вступу	10.07.2020 р. – 08.08.2020 р.	виконано
3.	Виконання розділу 1	09.08.2020 р. – 12.09.2020 р.	виконано
4.	Виконання розділу 2	13.09.2020 р. – 17.10.2020 р.	виконано
5.	Виконання розділу 3	18.10.2020 р. – 28.10.2020 р.	виконано
6.	Формулювання висновків	28.10.2020 р. – 31.10.2020 р.	виконано
7.	Оформлення роботи, одержання відгуку та рецензії	01.11.2020 р. – 09.11.2020 р.	виконано
8.	Подання роботи на кафедру	10.11.2020 р.	виконано

Студент

_____

(підпис)

К. Р. Рєпка

(ініціали та прізвище)

Керівник роботи

_____

(підпис)

А. В. Череп

(ініціали та прізвище)

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер

_____

(підпис)

І. Ю. Кисільова

(ініціали та прізвище)

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота магістра: 141 с., 20 рис., 35 табл., 2 формули, 88 джерел, 14 додатків.

Об'єктом дослідження є процес фінансового управління санаційною спроможністю підприємства.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних та прикладних аспектів фінансового управління санаційною спроможністю підприємства.

Метою кваліфікаційної роботи магістра є обґрунтування теоретико-методичних і організаційних засад, оцінка та удосконалення фінансового управління санаційною спроможністю ПАТ «Одеський припортовий завод».

Методи дослідження: термінологічний та дедуктивний аналіз, фінансово-економічний, математичний, статистичний та регресійний аналіз, метод нечітких множин, критичний аналіз, узагальнення теоретичних досліджень та ін.

Одержані результати: розглянуто теоретичні аспекти фінансового управління санаційною спроможністю, проаналізовано фінансові показники діяльності та визначено тип фінансової стійкості ПАТ «Одеський припортовий завод» за 2016-2018 рр., проведено діагностику ймовірності банкрутства, досліджено вплив зміни фінансових показників діяльності підприємства на Z-показник та здійснено вибір моделі діагностики банкрутства на основі адитивної згортки.

Результати дослідження можуть бути застосовані підприємствами для вдосконалення заходів антикризового управління.

САНАЦІЯ, САНАЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ, САНАЦІЙНА СПРОМОЖНІСТЬ, ФІНАНСОВЕ УПРАВЛІННЯ САНАЦІЙНОЮ СПРОМОЖНІСТЮ, КРИЗА, БАНКРУТСТВО, МОДЕЛІ ДІАГНОСТИКИ ЙМОВІРНОСТІ БАНКРУТСТВА, АДИТИВНА ЗГОРТКА.

SUMMARY

Qualification work of the master: 141 pp., 20 fig., 35 tabl., 2 formulas, 88 references, 14 applications.

The object of the research is the process of financial management of the sanitation capacity of the enterprise.

The subject of the research is a complex of theoretical, methodological and applied aspects of financial management of the sanitation capacity of the enterprise.

The purpose of the qualification work of the master is to substantiate the theoretical, methodological and organizational principles, assessment and improvement of financial management of the sanitation capacity of PJSC «ODESSA PORT PLANT».

To achieve this goal, the following main objectives of the study were identified:

- to define the essence of the concept of «crisis» and the factors influencing on it formation;
- to consider the essence, purpose, tasks, functions, characteristic features of sanitation and types of sanitation measures;
- to investigate the essence, preconditions, criteria and types of sanitation capacity of the enterprise;
- to reveal the essence, components and approaches on which the sanitation potential of the enterprise is based;
- to determine the essence, efficiency and structural-logical scheme of management of sanitation capacity of the enterprise;
- to offer the author's definition of the essence of financial management of the sanitation capacity of the enterprise;
- to consider the tasks of financial management of the sanitation capacity of the enterprise;
- to analyzed the financial condition and diagnostics of the probability of bankruptcy of the enterprise;

– to estimate the models of diagnostics of probability of bankruptcy of the enterprise.

Methods of research: terminological and deductive analysis, financial and economic, mathematical, statistical and regression analysis, fuzzy set method, critical analysis, generalization of theoretical research, etc.

The obtained results: the theoretical aspects of financial management of the sanitation capacity are considered, financial indicators are analyzed and the type of financial stability of PJSC «ODESSA PORT PLANT» for 2016-2018 are determined, the probability of the bankruptcy are diagnosed, the influence of change of financial indicators of enterprise activity on Z-indicator is investigated and diagnostic models of the probability of the bankruptcy are selected based on additive convolution.

The results of the research can be used by enterprises to improve crisis management measures.

SANITATION, SANITATION POTENTIAL, SANITATION CAPACITY, FINANCIAL MANAGEMENT OF SANITATION CAPACITY, CRISIS, BANKRUPTCY, DIAGNOSTIC MODELS OF THE PROBABILITY OF THE BANKRUPTCY, ADDITIVE CONVOLUTION.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	8
1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ФІНАНСОВОГО УПРАВЛІННЯ САНАЦІЙНОЮ СПРОМОЖНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА.....	13
1.1 Економічна сутність та характеристика санаційної спроможності підприємства.....	13
1.2 Санаційний потенціал як основа для ефективного проведення санації підприємства.....	24
1.3 Сутність системи фінансового управління санаційною спроможністю підприємства.....	35
2 АНАЛІЗ САНАЦІЙНОЇ СПРОМОЖНОСТІ ПАТ «ОДЕСЬКИЙ ПРИПОРТОВИЙ ЗАВОД».....	47
2.1 Організаційно-економічна характеристика ПАТ «Одеський припортовий завод».....	47
2.2 Аналіз фінансового стану ПАТ «Одеський припортовий завод».....	59
2.3 Оцінка санаційної спроможності ПАТ «Одеський припортовий завод».....	87
3 УДОСКОНАЛЕННЯ ФІНАНСОВОГО УПРАВЛІННЯ САНАЦІЙНОЮ СПРОМОЖНІСТЮ ПАТ «ОДЕСЬКИЙ ПРИПОРТОВИЙ ЗАВОД».....	97
3.1 Світовий досвід фінансового управління санаційною спроможністю підприємства.....	97
3.2 Дослідження санаційної спроможності як складової механізму фінансового управління ПАТ «Одеський припортовий завод».....	109
3.3 Удосконалення методів оцінки санаційної спроможності ПАТ «Одеський припортовий завод».....	115
ВИСНОВКИ.....	121
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	130
ДОДАТКИ.....	142

ВСТУП

Збиткове функціонування вітчизняних підприємств, зниження їх конкурентоспроможності та платоспроможності, зростання суми кредиторської та дебіторської заборгованості, погіршення основних фінансових показників діяльності є наслідком тривалого існування кризових тенденцій у розвитку господарюючих суб'єктів та вимагає негайного застосування санаційних заходів. Причиною порушення фінансової рівноваги діяльності підприємства та послаблення його санаційного потенціалу виступає загострення протиріч у внутрішньому та зовнішньому середовищі. На жаль, на сьогоднішній час не існує практичного механізму за допомогою якого будь-яке підприємство могло б запобігти появі криз або подолати вже існуюче скрутне фінансове становище. Ускладнює формування такого механізму невідповідне антикризове управління та зневажливе ставлення до діагностики кризових явищ на ранніх стадіях функціонування підприємства. В таких умовах, важливим є негайне та планомірне реагування на появу кризових тенденцій, забезпечення адекватної реакції підприємства на силу та характер кризи, визначення рівня загрози, що впливає на фінансово-господарську діяльність підприємства. Тому, набувають актуальності питання ефективності проведення санації підприємства та дослідження його санаційної спроможності.

Теоретичним аспектам санації та управлінню санаційною спроможністю підприємства значну увагу в своїх наукових доробках приділяли такі вітчизняні вчені: О. Терещенко, А. Череп, Т. Булович, М. Бедринець, К. Солом'янова-Кирильчук, О. Белозеров, О. Білоусова, Л. Костирко, М. Білик, А. Малявіна та інші. Щодо зарубіжних науковців, то розробкою моделей діагностики ймовірності банкрутства займались: Е. Альтман, Г. Спрінгейт, Р. Ліс, Дж. Таффлер, Д. Чессер, Ж. Конан, М. Гольдер.

В умовах сьогодення, методологія оцінки санаційної спроможності підприємства потребує вдосконалення. Тому що, по-перше, більшість моделей

діагностики ймовірності банкрутства розроблені західними вченими і, як наслідок, вони є мало адаптованими до українських реалій. По-друге, відсутність компетенцій щодо використання різноманітних стратегій, які класифікуються щодо рівня санаційного потенціалу господарюючих суб'єктів. По-третє, при оцінці санаційного потенціалу в основному використовуються фінансові коефіцієнти, незважаючи при цьому на досить значну кількість кадрових, маркетингових, інноваційних та інших факторів. По-четверте, потребує уваги тлумачення одержаних результатів оцінки. Вище викладене підтверджує необхідність поглибленого дослідження теоретико-методичних основ фінансового управління санаційною спроможністю, а також свідчить про актуальність досліджуваної у магістерській роботі проблематики у науковому та практичному плані.

Метою кваліфікаційної роботи магістра є обґрунтування теоретико-методичних і організаційних засад, оцінка та удосконалення фінансового управління санаційною спроможністю ПАТ «Одеський припортовий завод».

Для досягнення поставленої мети, було визначено такі основні завдання дослідження:

- визначити сутність поняття «криза» та чинники, які впливають на її формування;
- розглянути сутність, мету, завдання, функції, характерні риси санації та види санаційних заходів;
- дослідити сутність, передумови, критерії та види санаційної спроможності підприємства;
- розкрити сутність, складові та підходи, на яких базується санаційний потенціал підприємства;
- визначити сутність, результативність та структурно-логічну схему управління санаційною спроможністю підприємства;
- запропонувати авторське визначення сутності фінансового управління санаційною спроможністю підприємства;

– розглянути завдання фінансового управління санаційною спроможністю підприємства;

– проаналізувати фінансовий стан та діагностику ймовірності банкрутства підприємства;

– здійснити оцінку моделей діагностики ймовірності банкрутства підприємства.

Об'єктом дослідження є процес фінансового управління санаційною спроможністю підприємства.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних та прикладних аспектів фінансового управління санаційною спроможністю підприємства.

Теоретичною та методологічною основою дослідження є праці вітчизняних і зарубіжних фахівців в галузі проведення санації, здійснення оцінки санаційної спроможності підприємства та діагностики ймовірності його банкрутства. При виконанні магістерської роботи використані такі методи: термінологічний аналіз – для аналізу поняття «фінансове управління санаційною спроможністю»; логічне узагальнення – для узагальнення наукового досвіду з досліджуваної проблематики та викладення послідовності положень кваліфікаційної роботи; дедуктивний – для дослідження теоретичних аспектів фінансового управління санаційною спроможністю підприємства; фінансово-економічний та статистичний аналіз, порівняння, зведення – при оцінюванні фінансового стану підприємства; кореляційно-регресійний аналіз – при дослідженні залежності впливу зміни фінансових показників діяльності на Z-показник; метод нечітких множин – при багатокритеріальному виборі моделі діагностики банкрутства підприємства на основі адитивної згортки; критичний аналіз та узагальнення теоретичних досліджень – для теоретичного узагальнення одержаних результатів та формулювання висновків.

Інформаційною базою дослідження є законодавчі та нормативно-правові акти, фахова література, матеріали наукових конференцій та періодичних

видань, статистичні дані, фінансова звітність ПАТ «Одеський припортовий завод», результати власних досліджень та проведеного аналізу.

Наукова новизна отриманих результатів визначається такими основними положеннями:

- запропоновано авторське визначення фінансового управління санаційною спроможністю, сутність якого полягає у комплексі взаємопов'язаних організаційних структур, методів, важелів і ресурсів, за допомогою яких здійснюється активізація фінансових процесів з метою виявлення можливостей підприємства до вдалого проведення санації та забезпечення ефективної і прибуткової діяльності підприємства у довгостроковому періоді;

- удосконалено діагностику ймовірності банкрутства підприємства за рахунок здійснення кореляційно-регресійного аналізу, що має на меті визначення впливу зміни його фінансових показників діяльності на Z-показник;

- запропоновано алгоритм вибору моделі діагностики ймовірності банкрутства на основі адитивної згортки, аналізуючи різні види моделей відносно певного набору критеріїв. Такий підхід дозволить врахувати специфіку діяльності підприємства, його галузеву направленість, тип національної економіки та дозволить отримати найбільш точні та надійні результати.

Значення результатів кваліфікаційної роботи магістра полягає у тому, що розроблені рекомендації дозволять підприємству визначити його санаційну спроможність, здійснити діагностику ймовірності банкрутства та впровадити необхідні заходи щодо виходу з кризового становища.

Практичне значення мають такі розробки як: авторське визначення фінансового управління санаційною спроможністю, кореляційно-регресійний аналіз визначення впливу зміни фінансових показників діяльності підприємства на Z-показник, алгоритм вибору моделі діагностики ймовірності банкрутства на основі адитивної згортки, аналізуючи різні види моделей відносно певного набору критеріїв.

Апробація результатів дослідження. Результати роботи пройшли апробацію на Міжнародній науково-практичній конференції «Стан та тенденції розвитку економіки, фінансів, обліку та права» (4 листопада 2020 р., м. Полтава). Опубліковано тези: (Череп А. В., Рєпка К. Р. Теоретичні аспекти фінансового управління санаційною спроможністю підприємства).

Публікації. За результатами дослідження подано статтю в наукову пресу.

1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ФІНАНСОВОГО УПРАВЛІННЯ САНАЦІЙНОЮ СПРОМОЖНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

1.1 Економічна сутність та характеристика санаційної спроможності підприємства

Сучасний нестабільний стан економіки України негативно позначається на роботі багатьох вітчизняних підприємств. В умовах різких коливань політичних, соціальних, економічних процесів, зростаючої конкурентної боротьби збільшується кількість неплатоспроможних підприємств, які перебувають в кризовій ситуації.

Криза сприяє тому, що більшість підприємств гостро відчувають нестачу власних фінансових ресурсів, складність у залученні позикових коштів, накопичують значні суми кредиторської заборгованості, що призводить до погіршення їх платоспроможності або, навіть, до банкрутства [1, с. 1295].

Дослідженню сутності поняття «криза» у своїх наукових працях приділяли увагу безліч як вітчизняних, так і зарубіжних вчених.

На нашу думку, найбільш повним і багатогранним є визначення, яке запропоноване такими науковцями як Л. В. Вербівська, І. В. Кушнір та А. С. Романюк.

Автори зазначають, що криза – це складна, інтегрована за багатьма показниками характеристика діяльності підприємства в певному періоді, що відображає його ступінь забезпеченості власними та залученими ресурсами, власними оборотними коштами для своєчасного проведення розрахунків за зобов'язаннями та здійснення ефективної господарської діяльності в майбутньому [2, с. 251].

Кризу на підприємстві можна класифікувати з позицій стратегічного розвитку, стадії життєвого циклу, походження чинників, з точки зору масштабу, агрегованого стану, загрози цілям підприємства, основних складових його

діяльності тощо. Узагальнену класифікацію криз наведено у ДОДАТКУ А [3, с. 53].

У сучасній практиці розрізняють два підходи до виникнення криз на підприємстві: негативний – ґрунтується на тому, що криза має виключно руйнівний вплив на діяльність підприємства та спричиняє банкрутство; позитивний – полягає у розумінні кризи як об'єктивного процесу, пов'язаного з розвитком системи [2, с. 251; 4, с. 11].

Аналогічної думки дотримуються вчені Т. Поцан і Е. Морен, відзначаючи, що криза носить позитивний характер, оскільки дозволяє підприємствам покращити власні знання, мобілізувати необхідні зусилля, спрямовані на зміни, загалом підвищити ефективність підприємства тощо [5; 6, с. 327].

Слід зазначити, що на виникнення криз на підприємстві впливають як зовнішні, так і внутрішні чинники. До зовнішніх чинників відносять: політична нестабільність у країні, спад кон'юнктури в економіці, зниження купівельної спроможності населення, зростання безробіття, високий рівень інфляції, нестабільність фінансового та валютного ринків, криза окремої галузі, складність процедури залучення фінансових ресурсів через банківське кредитування, посилення монополізму на ринку.

Внутрішні чинники включають: неефективний менеджмент, низький рівень кваліфікації персоналу, недоліки у виробничій сфері, низький рівень маркетингу та втрата ринків збуту продукції, прорахунки в інвестиційній політиці, прорахунки в галузі постачання, брак інновацій та раціоналізаторства, обмеженість фінансових ресурсів, відсутність системи антикризового управління [1, с. 1297; 7, с. 166].

У багатьох розвинених країнах санація підприємства є невід'ємною частиною управління кризовими явищами, що можуть відбуватися на підприємстві.

На сьогоднішній час багато дослідників присвячують свої наукові праці дослідженню сутності санації. Проаналізувавши їх роботи, ми дійшли висновку, що найбільш ґрунтовне тлумачення даного поняття запропоновано професором

А. М. Поддєрьогінім: «санація – це комплекс послідовних, взаємопов’язаних заходів фінансово-економічного, виробничо-технічного, організаційного та соціального характеру, спрямованих на виведення суб’єкта господарювання з кризи і відновлення або досягнення його прибутковості та конкурентоспроможності в довгостроковому періоді» [8, с. 360-361].

Метою санації підприємства є усунення чи попередження загрози банкрутства, забезпечення найбільш ефективного використання потенціалу з метою адаптації до нових умов господарювання та створення передумов для відновлення конкурентоспроможності у довгостроковій перспективі.

Завданням санації є реалізація мети за рахунок кращого використання чи додаткового залучення ресурсів, збереження підприємства діючим, у тому числі збереження робочих місць, створення можливості проведення розрахунків з кредиторами та отримання прибутку підприємства на основі наявних фінансових, організаційних, правових, виробничих, техніко-технологічних можливостей [9, с. 8].

Функції санації являють собою зміст діяльності, напрям реалізації плану оздоровлення на підприємстві з метою змін відповідних соціально-економічних характеристик суб’єкта господарювання на більш ефективні:

- перерозподільна – спрямована на досягнення врегулювання заборгованостей між усіма суб’єктами економічних відносин та передбачає використання фінансових ресурсів як залучених коштів тільки на комерційних умовах, причому запозичення здійснюються на ринку кредитних послуг та в держави;

- попереджувальна – спрямована на недопущення банкрутства і ліквідації підприємства, а всі санаційні заходи, виконувані учасниками даного процесу носять превентивний характер;

- планування – полягає у складанні санаційного плану, розробкою якого за дорученням власників чи керівництва підприємства займаються консалтингові фірми у тісному взаємозв’язку з внутрішніми службами контролінгу, якщо ж санація здійснюється в рамках провадження справи про

банкрутство, то план санації за дорученням господарського суду розробляє керуючий санацією;

– стимулююча – спрямована на сприяння активізації господарської діяльності суб'єктів підприємництва, виражається для власників підприємства, керуючого санації та інвесторів у необхідності пошуку та застосування на підприємстві таких новітніх і ефективних методів планування, організації та управління процесом, що дозволять відновити платоспроможність, прибутковість, конкурентоспроможність та досягти економічного зростання у майбутньому;

– контрольна – передбачає відстеження перебігу економічних процесів і дотримання суб'єктами економічних відносин господарської дисципліни з метою виявлення її правопорушників;

– соціальна – спрямована на протистояння безробіттю, через оздоровлення підприємств і, відповідно, збереження робочих місць і певного рівня соціальної безпеки;

– забезпечення зростання ефективного розвитку економіки – спрямована на збереження та забезпечення господарського розвитку економічно перспективних суб'єктів підприємницької діяльності, підвищення їх адаптивності до умов ринку, оздоровлення пріоритетних для країни галузей, функціонування яких забезпечить зростання ефективного розвитку економіки [10, с. 128-129].

Розглядаючи санацію як економічну категорію, нами було виділено ряд характерних рис, що притаманні їй:

– історичність – санація як категорія склалась історично, має свої специфічні риси зародження в різних країнах, які проявляються й у сучасних умовах;

– плановість – реалізація санації здійснюється на основі затвердженого плану (в судовому або позасудовому порядку);

– юридичність – санація регулюється дією спеціального закону, проходить в рамках судового провадження, може спричиняти зміни юридично-правового

характеру, проводиться з урахуванням строків визначених законодавством [11, с. 935].

Для повнішого розкриття змісту санації застосовуються такі види заходів, які проводяться в межах фінансового оздоровлення суб'єктів господарювання:

– фінансово-економічні (мирова угода, укладання форвардних контрактів на постачання продукції, стягнення або рефінансування дебіторської заборгованості, залучення додаткових кредитів для погашення боргу та реалізації плану санації, пролонгування погашення раніше одержаних позичок, виконання зобов'язань боржника власником або третіми особами, залучення інвестора з переведенням на нього частини боргу боржника, участь держави у фінансуванні шляхом надання кредитів, субсидій, податкових пільг);

– виробничо-технічні (модернізація та оновлення виробничих фондів, поліпшення якості виробничого процесу, перепрофілювання, закриття нерентабельних виробництв, оптимізація запасів);

– організаційно-правові (звільнення від об'єктів соціальної сфери, реорганізація підприємства, продаж частини майна боржника, надання в оренду частини основних фондів боржника, продаж підприємства);

– соціальні (звільнення працівників боржника, які не можуть бути задіяні у процесі реалізації плану санації, та надання їм соціальних гарантій, зміна керівництва, залучення нових висококваліфікованих кадрів [12, с. 452].

Проаналізувавши вищенаведений матеріал, нами було систематизовано та схематично зображено сутність поняття «санація» підприємства на рис. 1.1.

Рішення про проведення санації підприємства або його ліквідацію приймається на підставі підсумків санаційного аудиту. Санаційний аудит має багато схожого із загальним фінансовим аналізом підприємства. Проте він має й свої особливості щодо методів і цілей проведення. Для санаційного аудиту характерне те, що він здійснюється на підприємствах, що знаходяться у фінансовій кризі. Основна його мета полягає в оцінці санаційної здатності підприємства, тобто у визначенні глибини фінансової кризи і виявленні можливостей її подолання [13, с. 187].

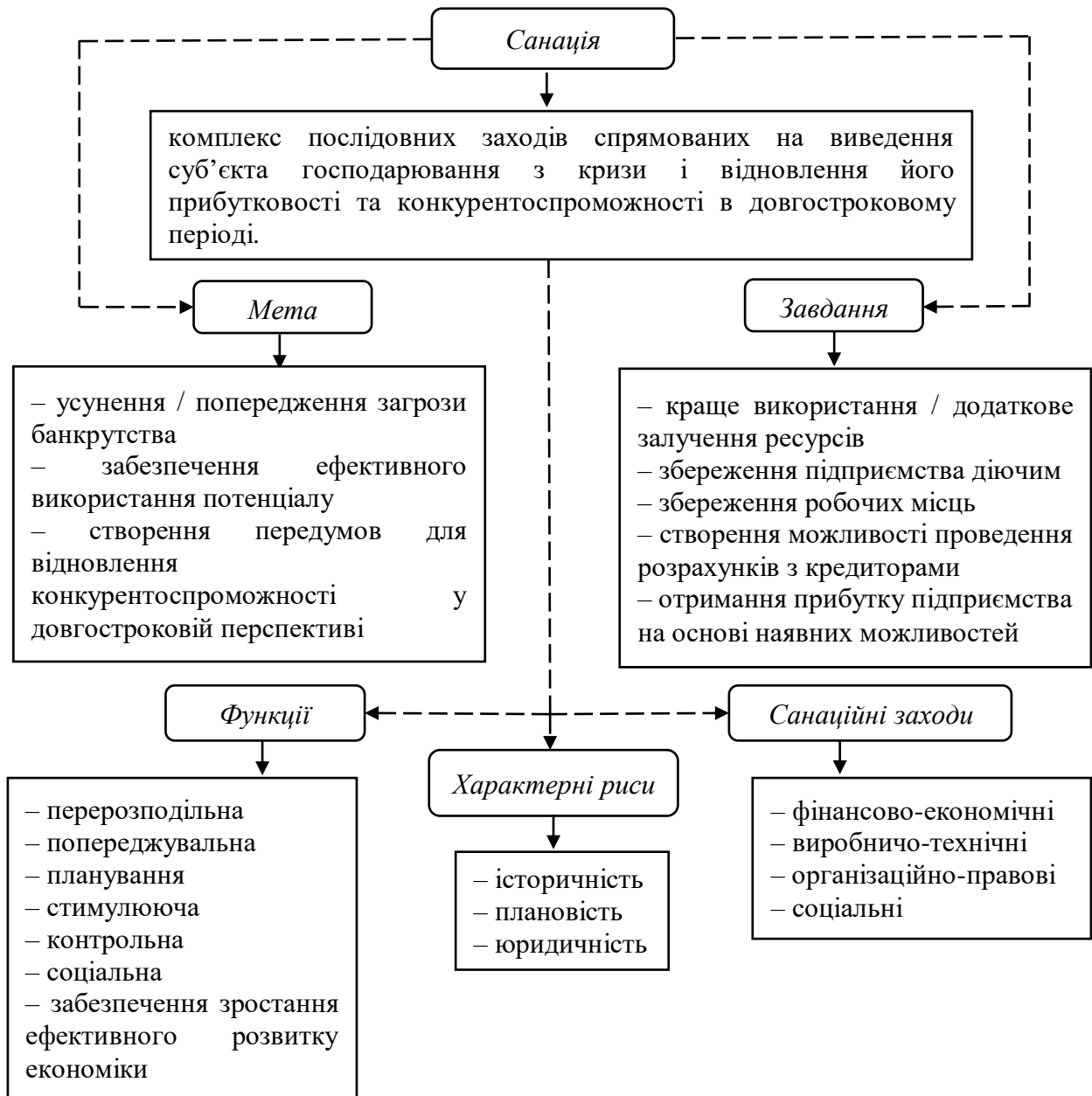

Рисунок 1.1 – Сутність поняття «санація» підприємства

Джерело: [розроблено автором на основі [8; 9; 10; 11; 12]

Головним критерієм прийняття рішення щодо санації чи ліквідації підприємства є його санаційна спроможність. Окрім того, вона виступає критерієм прийняття рішення стосовно доцільності оздоровлення підприємства. Водночас кінцевою метою фінансової санації суб'єкта господарювання є забезпечення його життєдіяльності в довгостроковому періоді. Отже, санаційна спроможність визначається здатністю підприємства до виживання [14, с. 75; 15 с. 174].

У сучасній науковій літературі представлені різні точки зору вчених щодо трактування поняття «санаційна спроможність». Проаналізувавши наукові праці дослідників, нами систематизовано визначення даної категорії у табл. 1.1.

Таблиця 1.1 – Систематизація поняття «санаційна спроможність» підприємства

Автор	Визначення
Терещенко О. О. [14, с. 76]	Наявність у підприємства, що перебуває у фінансовій кризі, фінансових, організаційно-технічних та правових можливостей, які визначають його здатність до успішного проведення фінансової санації.
Бланк І. О. [16]	Наявність у підприємства, що перебуває у фінансовій кризі відповідних можливостей (фінансових, організаційно-технічних, правових), які дозволяють йому успішно провести фінансову санацію.
Передерієва С. О. [17, с. 233]	Здатність підприємства як системи ефективно трансформувати фінансові ресурси з максимальною економічною вигодою і мінімальним ризиком.
Череп А. В. [13, с. 187], Клебанова Т. С. [18]	Сукупність фінансових, організаційно-технічних і правових можливостей підприємства, що перебуває у фінансовій кризі, які визначають його здатність для успішного проведення фінансової санації.
Булович Т. В. [15, с. 174]	Сукупність можливостей підприємства для підтримання стійких тенденцій його розвитку у напрямках виробничої, соціальної, маркетингової та фінансової діяльності з метою забезпечення платоспроможності, конкурентоздатності та життєздатності на довгострокову перспективу.
Тищенко А. М. [19]	Комплексна природна характеристика соціально-економічної системи, яка ґрунтується на здатності підтримувати її у збалансованому, стійкому стані, що і створює передумови для успішного функціонування.

Джерело: [розроблено автором на основі [13; 14; 15; 16; 17; 18; 19]

Загалом опрацювання вітчизняної економічної літератури показало, що в Україні суттєво обмежена варіативність підходів до розуміння санаційної спроможності, а більшість дослідників у своїх працях посилаються на визначення О. О. Терещенка [20, с. 17].

Санаційна спроможність підприємства виступає своєрідним «економічним імунітетом» суб'єкта господарювання і створює передумови для його виживання в умовах мінливого зовнішнього середовища.

До загальних передумов санаційної спроможності відносять наявність у підприємства ефективної санаційної концепції та потенціалу для майбутньої успішної діяльності, а саме:

- стійких позицій на ринку та реальних можливостей збільшення обсягів реалізації;
- конкурентних переваг;
- виробничого та кадрового потенціалу;
- реальної та дієвої санаційної концепції [13, с. 187-188; 15, с. 174].

Більш розширений погляд на передумови санаційної спроможності підприємства представлено в роботі А. В. Череп і О. О. Романченко. Авторами систематизовано чотири групи передумов, які можуть зробити підприємство санаційно-спроможним: нормативно-правові, загальноекономічні, ресурсні та фінансово-економічні [21, с. 106].

Так, до нормативно-правових передумов санаційної спроможності підприємства автори відносять наявність законодавчих обмежень на його ліквідацію, добровільну згоду його кредиторів на проведення санації та інвесторів, які готові виступити санаторами.

У якості загальноекономічних передумов санаційної спроможності розглядається існування можливостей підприємства продовжити свій розвиток – стійкий попит на його продукцію та наявність у підприємства відповідних компетенцій до створення та утримування конкурентних переваг. Специфічним критерієм, що більшою мірою відноситься до державних підприємств є приналежність підприємств до стратегічно важливого виду економічної діяльності (енергетичної, інфраструктурної тощо).

До ресурсних передумов санаційної спроможності відноситься наявність у підприємства достатнього резерву часу для подолання неплатоспроможності й виходу на фінансово стійке та прибуткове функціонування в довгостроковій перспективі та фінансових ресурсів, засобів виробництва, кваліфікованих працівників та ефективних управлінців, які здатні успішно реалізовувати програми антикризового управління.

Щодо фінансово-економічних передумов санаційної спроможності, то важливим є наявність у підприємства дієвої санаційної концепції, існування доки що незадіяних ресурсів і резервів для відновлення та підвищення ліквідності, платоспроможності, фінансової стійкості, прибутковості та конкурентоспроможності [21, с. 106; 20, с. 22].

На думку Т. В. Булович, підприємству властиві природна та набута санаційна спроможність. Будь-який новостворений суб'єкт господарювання характеризується природною санаційною спроможністю, оскільки вже при його створенні закладається певний рівень потенціалу, а у процесі його функціонування формується набута санаційна спроможність. Таким чином, санаційна спроможність виступає властивістю будь-якої соціально-економічної системи, якою слід управляти, тим самим розширюючи можливості підприємства до виживання [15, с. 174].

Відмітимо, що в економічній літературі присутня думка, що необхідно розрізняти санаційну спроможність підприємства в короткостроковій та довгостроковій перспективі. Для короткострокової перспективи достатньою є здатність підприємства покращити свою ліквідність, збільшити платоспроможність та відновити прибутковість. Проте, для довгострокових перспектив цього замало – потрібне також вміння забезпечити приріст виробництва і реалізації конкурентоспроможної продукції, зростання ринкової частки та досягнення інших стратегічних цілей діяльності [20, с. 19].

Економічними критеріями стійкої санаційної спроможності підприємства є його здатність до забезпечення ліквідності, відновлення прибутковості та одержання конкурентних переваг. Ці кількісні та якісні характеристики тісно взаємозв'язані. Так, досягнення конкурентних переваг можливе лише за наявності стійкої ліквідності та платоспроможності, тоді як орієнтація виключно на забезпечення ліквідності дає змогу підтримати життєздатність підприємства лише в короткостроковому періоді [14, с. 76; 13, с. 188].

З правового погляду санаційно здатним підприємство буде в тому випадку, якщо воно здатне підтримувати фінансову рівновагу в довгостроковому періоді,

тобто якщо є достатні передумови для оновлення і заощадження стабільної платоспроможності для того, щоб кредитори не мали підстав звернутися із заявою в господарський суд, порушуючи справу про банкрутство [14, с. 76; 13, с. 188].

Якщо говорити загалом, то санаційно здатним підприємство буде лише в тому випадку, якщо продисконтована очікувана майбутня вартість активів (за умови успішної санації) буде більше вартості його ліквідаційної маси перед проведенням санації. При визначенні санаційної здатності підприємства виходять з його об'єктивних економіко-правових характеристик і показників. Готовність же власників підприємства і його персоналу відстоювати життєдіяльність підприємства, як правило, має другорядне значення [14, с. 76; 13, с. 188].

З метою визначення санаційної спроможності підприємства під час санаційного аудиту вирішуються такі завдання:

- аналізується фінансово-господарська діяльність підприємства;
- визначаються причини фінансової кризи, її глибина та можливості подолання;
- здійснюється порівняльний аналіз сильних та слабких сторін підприємства;
- проводиться економіко-правова експертиза наявної у підприємства санаційної концепції;
- оцінюються ризики, пов'язані з реалізацією санаційної концепції;
- робиться висновок про доцільність санації чи ліквідації суб'єкта господарювання [14, с. 76].

Проаналізувавши вищенаведений матеріал, нами було систематизовано та схематично зображено сутність поняття «санаційна спроможність» на рис. 1.2.

Зазначимо, що поряд із терміном «санаційна спроможність» у вітчизняній науковій думці використовується термін «здатність підприємства до виживання».

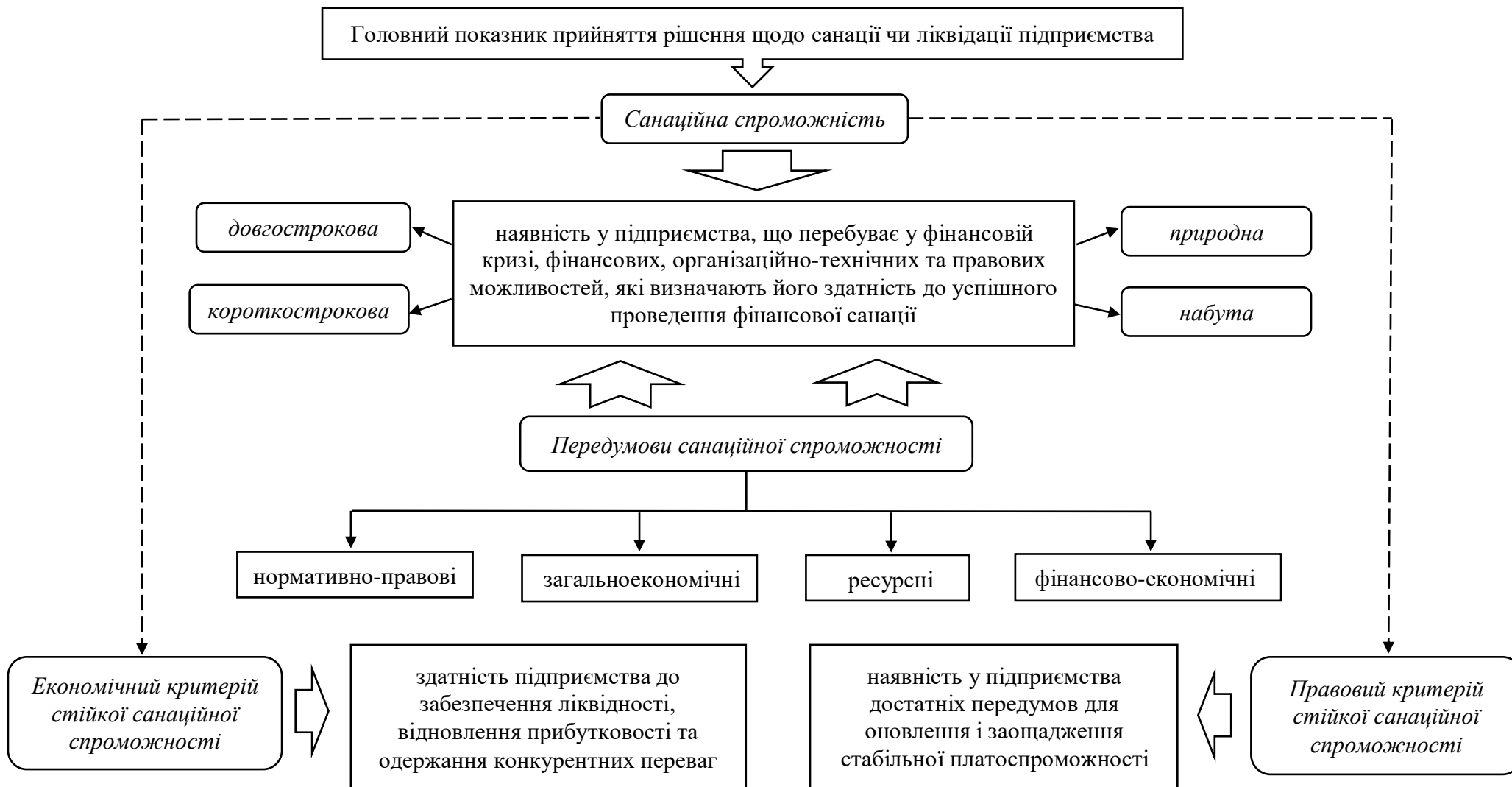

Рисунок 1.2 – Сутність поняття «санаційна спроможність» підприємства

Джерело: [розроблено автором на основі [13; 14; 15; 20; 21]

Так, О. Д. Волкова зазначає, що термін «здатність підприємства до виживання» пропонується використовувати для узагальнюючої прогнозної оцінки перспектив розвитку підприємства в майбутньому та його можливостей щодо подолання кризових явищ [22].

Тобто, рівень здатності підприємства до виживання визначається передусім складом і сучасним станом його ресурсного забезпечення, що обумовлюють його поточну ринкову та фінансову позицію.

При цьому важливо, щоб ресурсне забезпечення підприємства відповідало його стратегічним цілям і завданням, дозволяло підтримувати не лише стійкість господарської системи до негативного впливу зовнішнього середовища, але і його внутрішню гнучкість для використання нових шансів і можливостей, які обумовлюються змінами в зовнішньому середовищі.

Ключові відмінності між санаційною спроможністю та здатністю підприємства до виживання полягають у різних стадіях розвитку кризових явищ, які переживають підприємства. Сама семантика понять вказує на те, що «здатність до виживання» стосується тих підприємств, які перебувають у стані глибокої кризи. На відміну від неї, санаційною спроможністю володіють не тільки глибоко кризові підприємства але й ті, що відчувають перші ознаки впливу кризових чинників і мають проблеми із збалансуванням фінансових потоків обсягами надходжень і витрачанням фінансових ресурсів [20, с. 20-21].

1.2 Санаційний потенціал як основа для ефективного проведення санації підприємства

Сучасний стан економіки України характеризується наявністю кризових тенденцій на мікро- та макrorівні, що виявляються у функціонуванні неприбуткових підприємств, збільшенні дебіторської та кредиторської заборгованостей, коливанні курсу іноземних валют, постійних змінах у податковому законодавстві, підвищенні відсоткових ставок з банківського

кредитування, подорожчанні сировини, зниженні споживчого попиту, зростанні кількості судових проваджень з питань банкрутства тощо.

Вплив зазначених факторів зумовив необхідність використання господарюючими суб'єктами спеціальних заходів, спрямованих на покращення ефективності їх функціонування, боротьбу з кризовими явищами та запобігання ліквідації підприємств.

Дослідження санаційної спроможності підприємства є однією з складових таких заходів, оскільки дозволяє не тільки здійснити оцінку можливості подолання підприємством кризи, а й визначає його подальший розвиток.

Внаслідок цього, значної уваги потребує вивчення поняття санаційного потенціалу як запоруки ефективного проведення санації підприємства. Оскільки, у сучасному науковому знанні наявна лише незначна кількість дослідницьких робіт, присвячених розгляду цієї економічної категорії.

Зокрема, К. О. Солом'янова-Кирильчук та О. О. Терещенко зазначають, що санаційний потенціал – це наявність у підприємства фінансово-економічних, виробничо-технічних, організаційно-правових, трудових ресурсів, що обумовлюють вдале проведення заходів із подолання кризи [23, с. 21; 14].

Згідно з думкою цих вчених, основою санаційного потенціалу виступає стійка позиція підприємства на ринку, наявність реальних можливостей збільшення обсягів реалізації, конкурентних переваг, достатнього виробничого та кадрового потенціалу, реальної та дієвої санаційної концепції. Таким чином, санаційний потенціал спрямований, в першу чергу, на успішне проведення санації підприємства, а не на формування передумов, які б сприяли її попередженню [24].

З даного тлумачення можна виокремити недолік, відповідно до якого погляди авторів акцентовані тільки на поточному розв'язанні кризових проблем, не приділяючи уваги при цьому можливостям розвитку підприємства у довгостроковому періоді.

Більш ґрунтовне трактування санаційного потенціалу запропоновано Т. В. Булович. Автор вважає, що санаційний потенціал слід розуміти як

наявність у підприємства фінансово-економічних, виробничих і трудових ресурсів та можливостей їх ефективного використання у напрямку відновлення й підтримання достатнього рівня санаційної спроможності суб'єкта підприємництва» [25].

Слід зазначити, що Т. В. Булович у цьому визначенні вказує не лише на наявність у підприємства засобів боротьби з кризовими явищами, а й на його здатність дієво їх застосувати.

У тлумаченні С. О. Передерієвої санаційний потенціал залежить від умов і можливостей зростання або зниження ефективності фінансово-економічної діяльності та відображає реальний потенціал підприємства-боржника та його невикористані фінансові можливості [26, с. 23].

Ми вважаємо, що таке пояснення є не досить конкретним щодо досліджуваного поняття та у повному обсязі не відображає сутності, а також характеристик санаційного потенціалу підприємства.

Звернімося до наукової праці К. Л. Ларіонова та Т. В. Донченко, у якій висвітлено санаційний потенціал підприємства як систему фінансових, трудових, виробничих, інноваційних ресурсів, резервів та наявних і прихованих можливостей їх застосування, що можуть бути використані для формування достатнього рівня санаційної спроможності, яка, в свою чергу, є передумовою проведення ефективної санації.

В даному визначенні санаційний потенціал виступає виразником минулого, оскільки акумулює в собі сукупність властивостей, яких набуває підприємство в докризовий та кризовий періоди своєї діяльності. А також характеризує поточний період, з погляду здатності підприємства використовувати свої можливості для ефективного проведення санації. До того ж, він орієнтований на майбутнє, оскільки включає в себе ресурси та можливості, які підприємство використовує сьогодні і ті, що можуть бути застосовані ним у перспективі для економічного зростання [27, с. 41].

Узагальнюючи вищенаведений матеріал, ми дійшли висновку, що визначення санаційного потенціалу підприємства базується на ресурсному, системному та результативному підходах.

Ресурсний підхід вказує на наявність у підприємства необхідних йому джерел санаційної спроможності, а саме фінансово-економічних, виробничих і трудових.

Щодо системного підходу, то він пояснює, що санаційний потенціал є системою ресурсів, можливостей і резервів.

В свою чергу, результативний підхід відображає ланцюжок взаємозв'язку між санаційним потенціалом, санаційною спроможністю і кінцевим результатом проведення санації [27, с. 41].

Так як санаційний потенціал є складною та динамічною системою, необхідним є визначення його складових. Існує багато різноманітних критеріїв того, які саме складові поєднує у собі санаційний потенціал. Найчастіше для формування його структури економісти використовують різні комбінації таких складових як: фінансовий, виробничий, маркетинговий, кадровий, організаційний, ресурсний, інвестиційний, інноваційний, правовий, інформаційний, комерційний потенціали тощо. Проте автори в своїх працях не враховують галузеву особливість діяльності підприємства, яка в свою чергу прямо впливає на формування структури санаційного потенціалу.

Отже, на нашу думку, визначення складу санаційного потенціалу має носити галузевий характер, адже для підприємств різних галузей визначальне значення може мати один вид потенціалу, і зовсім ніякого впливу – інший. Так, наприклад, для підприємств важкої промисловості визначальним і базовим буде виступати виробничий потенціал, а вже для підприємств сфери обслуговування та зв'язку більший вплив на санаційну спроможність складуть маркетинговий та трудовий потенціал. Таким чином, визначаючи структуру санаційного потенціалу та його оцінку, крім набору складових необхідно враховувати і вагу кожного елемента в залежності від властивостей самого підприємства та враховувати особливості його розвитку [27, с. 42].

Спираючись на дослідження К. О. Солом'янової-Кирильчук, визначено, що до структури санаційного потенціалу підприємства входить фінансовий, виробничий, кадровий, маркетинговий та інвестиційно-інноваційний потенціали [23, с. 22].

Отже, фінансовий потенціал – це сукупність фінансових ресурсів, що беруть участь у виробничо-господарській діяльності підприємства та характеризуються можливістю залучення для фінансування майбутньої діяльності і певних стратегічних напрямів розвитку підприємства [28].

Центральним і одним із головних елементів у структурі санаційного потенціалу підприємства є фінансовий потенціал. Від рівня використання фінансового потенціалу підприємства буде безпосередньо залежати рівень використання санаційного потенціалу.

Фінансовий потенціал характеризується стійкою платіжною готовністю, достатньою забезпеченістю власними оборотними засобами та ефективним їх використанням у господарській діяльності, чіткою організацією розрахунків, наявністю стійкої фінансової бази.

Фінансовий стан підприємства може бути нестійким у випадку неефективного розміщення коштів, їх іммобілізації, простроченої заборгованості перед бюджетом, постачальниками, банком, а також недостатньої стійкості потенційної фінансової бази, що пов'язано з несприятливими тенденціями у виробництві [29, с. 73].

Складовими елементами фінансового потенціалу підприємства є фінансовий потенціал розвитку, забезпечення та стійкості.

В сучасній літературі поняття «фінансовий потенціал розвитку» розуміється як сукупність наявних ресурсів, можливостей системи щодо їхнього залучення та ефективного управління для досягнення тактичних цілей і стратегічної мети підприємства, що полягає в максимізації вартості підприємства в довгостроковому періоді.

Фінансовий потенціал стійкості та забезпеченості характеризують можливість проведення та результати поточної діяльності підприємства, тоді як

фінансовий потенціал розвитку передбачає саме можливість подальшого розвитку.

Інформаційно-аналітичним базисом визначення рівня стану фінансового потенціалу підприємства є система показників оцінювання фінансового стану підприємства, що є потужним інструментом поточного та стратегічного управління фінансовою системою суб'єкта підприємницької діяльності [30, с. 287–288].

Виробничий потенціал – це реальна можливість підприємства створювати й виробляти якісну конкурентоспроможну продукцію при наявності й раціональному використанні всіх взаємопов'язаних елементів виробництва [31, с. 624].

До складових виробничого потенціалу відносяться: основні фонди, трудові ресурси, матеріально-сировинні ресурси, інформаційні ресурси і технології, умови для впровадження інновацій.

Головною задачею виробничого потенціалу для кожного підприємства є створення продукції при мінімальних ресурсних затратах, а для цього на підприємстві постійно повинен відбуватись пошук нових резервів щодо оновлення виробничого потенціалу і пристосування його до умов невизначеності. Існує багато різноманітних видів резервів покращення ефективності використання виробничого потенціалу підприємства, а отже, багато напрямків їх реалізації.

Одним з найважливіших напрямів пошуку резервів є підвищення коефіцієнту змінності роботи обладнання. Він важливий для підприємства тому, що нормативні значення цього показника не завжди відповідають існуючому рівню розвитку підприємства. Саме тому, ці нормативи варто переглядати для певної галузі. Також його варто розглядати в сукупності з вартістю обладнання та обслуговування, адже між ними існує прямопропорційна залежність. Оцінюючи значення показника варто звернути також увагу на коефіцієнт завантаження. В сукупності ці показники дають змогу оцінити та виявити резерви за інтегральним коефіцієнтом завантаження обладнання. Проте, без

розробки нормативних значень для конкретного підприємства описані показники не дозволяють виявити вплив на підвищення ефективності використання виробничого потенціалу [32, с. 208-209].

Кадровий потенціал – це можливості працівників, якість їх професійно-кваліфікаційної підготовки, трудові, особистісні, психологічні та фізіологічні якості, а також, що найбільш важливо, творчі здібності [33, с. 66].

Структурно кадровий потенціал складається з таких елементів: складу і структури кадрів; фізичних і психологічних можливостей працівників; інтелектуальних та креативних здібностей; професійних знань та кваліфікаційних навичок; комунікативності та здатності до співпраці; ставлення до праці та інших характеристик, спрямованих на досягнення місії та цілей підприємства [34, с. 105].

Для ефективного використання та управління кадровим потенціалом з метою підвищення конкурентоспроможності підприємств та їх економічного розвитку необхідне впровадження збалансованої та цілеспрямованої кадрової політики – сукупності принципів, методів, форм, заходів і процедур формування, відтворення, розвитку та використання персоналу, створення оптимальних умов праці, її мотивації та стимулювання.

Основними завданнями кадрової політики є:

- своєчасне забезпечення підприємства персоналом відповідно до стратегії розвитку;
- створення умов реалізації, передбачених трудовим законодавством, прав та обов'язків громадян;
- раціональне використання персоналу;
- формування й підтримка ефективної роботи підприємства.

Таким чином, в сучасних умовах важливе значення для забезпечення економічного розвитку підприємства має правильний вибір підходів щодо оцінки кадрового потенціалу [35, с. 70].

Маркетинговий потенціал – це здатність (спроможність) підприємства максимально використовувати наявні ресурси і можливості (внутрішні і

зовнішні) в процесі маркетингової діяльності для забезпечення досягнення як стратегічних, так і поточних цілей при формуванні конкурентних переваг.

До основних складових елементів маркетингового потенціалу відносяться: маркетингові ресурси і резерви (матеріальні, нематеріальні); маркетингові зусилля (маркетингова інформаційна система, маркетингові дослідження, програмування маркетингу, маркетинговий інструментарій, контроль маркетингу) [36, с. 75].

Наявний маркетинговий потенціал підприємств впливає на формування маркетингових стратегій на основі ресурсних, трудових фінансових можливостей підприємства. Оцінка потенційних можливостей підприємства щодо виконання маркетингових стратегій забезпечує оптимізацію витрат на виробництво конкурентної продукції, розширення її асортименту та знаходження нових каналів збуту. Завдяки цьому забезпечується ефективність розвитку виробництва, а також здатність підприємства знайти і зайняти вигідні ринкові ніші, підвищити його конкурентоспроможність [37].

Інвестиційно-інноваційний потенціал – це сукупність складових матеріальних, нематеріальних та фінансових ресурсів підприємства, які воно використовує та може залучити для здійснення інвестиційної діяльності, сприйняття та освоєння нововведень [38, с. 102].

Складовими елементами цього виду потенціалу є: науково-дослідні розробки; інтелектуальні здібності; інвестиційна та інноваційна активність; інвестиційна привабливість.

З метою практичного використання інвестиційного потенціалу необхідною є розробка стратегії управління інвестиційно-інноваційною діяльністю підприємства. Стратегією визначаються найдоцільніші способи та напрями вкладення інвестиційних ресурсів у процес, який спрямований на впровадження науково-технічних розробок з метою освоєння випуску конкурентоспроможної інноваційної продукції та покращення її якості, постійне удосконалення технології виготовлення та зайняття оптимальної ніші сільськогосподарським підприємством як на внутрішньому так і зовнішньому ринках. Інвестиційно-

інноваційна стратегія є не лише стратегією, що дає змогу отримувати додатковий прибуток, а і способом формування, утримування та розвитку конкурентних переваг. Проте вона завжди пов'язана з ризиком повної або часткової втрати вкладених коштів для досягнення поставлених цілей [39, с. 140].

Санаційний потенціал залежить від умов і можливостей зростання або зниження ефективності фінансово-економічної діяльності та відображає реальний потенціал підприємства-боржника та його невикористані фінансові можливості [40, с. 93].

Проаналізувавши вищенаведений матеріал, нами було систематизовано та схематично зображено сутність поняття «санаційний потенціал» на рис. 1.3.

Оцінка санаційного потенціалу є дієвим інструментом, за допомогою якого можна визначити стан неплатоспроможності підприємства та його здатність не лише подолати кризу, визначити фактори впливу, що призвели до зниження рівня його окремих елементів, а й запобігати настанню кризових явищ. Здійснюючи оцінку рівня санаційного потенціалу, керівництво підприємства зможе ухвалювати ефективні та діючі управлінські рішення або щодо впровадження санаційних заходів та визначення оптимальних стратегічних напрямів оздоровлення підприємства, або щодо його ліквідації [29, с. 74].

Вибір системи показників для формування оцінки санаційного потенціалу формується відповідно до певної структурно-ієрархічної моделі. У якості первинної бази оцінки санаційного потенціалу рекомендується використовувати відношення досягнутого рівня фінансового показника до економічно доцільного та порогового значення.

На основі отриманих результатів аналізу обґрунтовується зарахування його до складу неплатоспроможних підприємств, робиться висновок щодо санаційного потенціалу конкретного суб'єкта господарювання. Визначений таким чином санаційний потенціал є аналітичною базою вибору санаційної стратегії [40, с. 105-106].

Рисунок 1.3 – Сутність поняття «санаційний потенціал» підприємства

Джерело: [розроблено автором на основі [23; 25; 27; 30; 32; 34; 36; 39]

На думку А. В. Череп та О. О. Романченко, для оцінки санаційного потенціалу як комплексного поняття необхідно провести аналіз його складових. Для цього науковці пропонують застосувати коефіцієнтний метод аналізу відповідно до кожного з елементів санаційного потенціалу. Для відбору показників, які даватимуть можливість оцінити якісні та кількісні характеристики потенціалів підприємства, дослідники врахували умову, визначену О. О. Терещенком: показники повинні бути об'єктивними, а ймовірність маніпуляції ними з метою штучного заниження податкових зобов'язань – мінімальною [41, с. 40]. Ці показники необхідно розглядати в динаміці протягом останніх 2-3 років, що дасть змогу виявити основні тенденції розвитку відповідного потенціалу (ДОДАТОК Б) [21, с. 107-108].

Комплексний аналіз усіх наведених показників дозволить оцінити як окремі складові санаційного потенціалу підприємства, так і загальну здатність підприємства до відновлення своєї платоспроможності, прибутковості, проведення коефіцієнтного аналізу дасть змогу встановлення конкурентоспроможності. Також проведення коефіцієнтного аналізу дасть змогу виявити слабкі та сильні ланки санаційної спроможності підприємства й спрямувати зусилля і ресурси у необхідному напрямі його оздоровлення [21, с. 109].

На основі проведеного дослідження встановлено, що санаційний потенціал підприємства є частковою похідною від інших складових економічного потенціалу, що актуалізується лише в момент настання фінансової кризи на підприємствах і потрібен задля того, аби мобілізувати внутрішні резерви щодо її подолання.

Визначено, що санаційний потенціал підприємства характеризує його здатність відновлювати стійку і прибуткову діяльність в умовах різкого загострення кризових явищ. Співвідношення санаційного потенціалу і глибини фінансової кризи безпосереднім чином впливає на рівень санаційної спроможності підприємства [20, с. 26, 38].

1.3 Сутність системи фінансового управління санаційною спроможністю підприємства

Управління санаційною спроможністю підприємства, з одного погляду, є окремою складовою загальної системи управління господарюючим суб'єктом, на формування якої впливають чинники як зовнішнього, так і внутрішнього середовища, а також галузева направленість підприємства.

Якщо розглядати управління санаційною спроможністю з іншої сторони, то воно являє собою повторюваний процес, який є наслідком взаємозв'язку певних управлінських функцій, а саме: моніторингу, планування, проектування, реалізації та контролю.

Сутність досліджуваного процесу полягає у безперервному дослідженні чинників зовнішнього та внутрішнього середовища підприємства з їх здатністю реагувати на зміни завдяки розробці та ухваленню ефективних управлінських рішень.

Узагальнивши теоретичний матеріал щодо сутності та складових елементів таких понять як санація, санаційна спроможність і санаційний потенціал підприємства з урахуванням результатів обґрунтування їх методичного забезпечення, науковцями було запропоновано таку структурно-логічну схему процесу управління санаційною спроможністю підприємства, яка наведена на рис. 1.4 [42, с. 162].

Структурно-логічна схема процесу управління санаційною спроможністю підприємства відображає сукупність фінансових, організаційних та економічних інструментів, за допомогою яких відбувається регулювання економічних процесів і відносин у загальній системі управління підприємством.

Ця схема орієнтована на здійснення своєчасної діагностики рівня санаційної спроможності підприємства, виявлення стратегічних розривів між наявним і бажаним рівнями, розробку програми заходів з метою підвищення санаційної спроможності, використовуючи при цьому відповідну санаційну стратегію та інструменти відновлення санаційної спроможності [43, с. 165; 20].

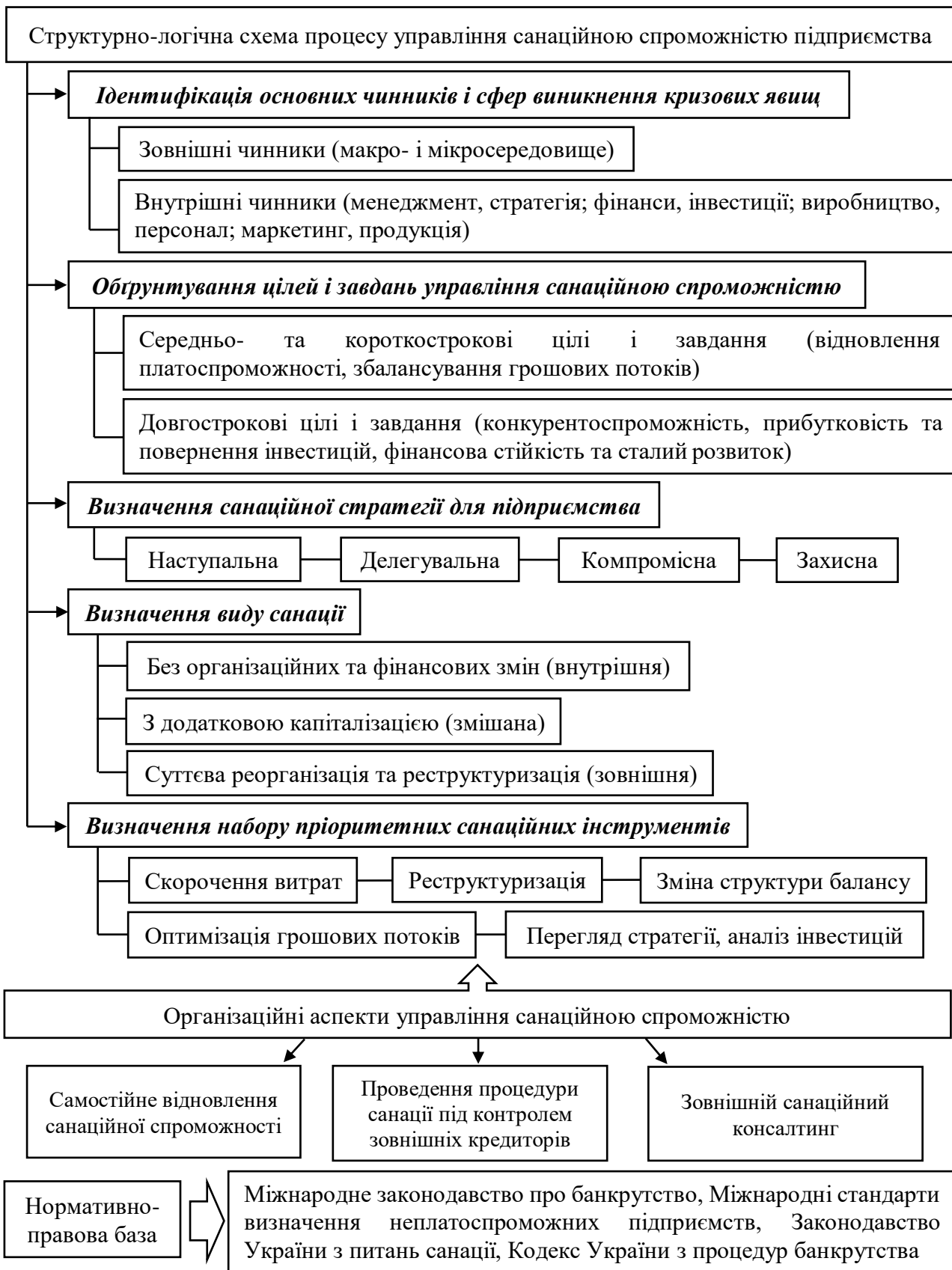

Рисунок 1.4 – Структурно-логічна схема процесу управління санаційною спроможністю підприємства

Джерело: [розроблено автором на основі [20]

Показник санаційної спроможності підприємства, що знаходиться в кризовій ситуації, відображає його здатність до існування та можливості досягнення ним стійких позицій у довгостроковій перспективі.

До складових процедури усунення кризових явищ на підприємстві відносять:

- дослідження появи кризових явищ в усіх сферах діяльності;
- створення ефективної стратегії усунення кризових явищ;
- впровадження фінансової стратегії та здійснення моніторингу її досягнення;
- визначення цільового рівня санаційного потенціалу на майбутнє;
- контроль за створенням цільового рівня санаційного потенціалу.

Початковий етап процедури усунення кризових тенденцій на підприємстві має на меті їх чітку конкретизацію шляхом безперервного дослідження внутрішнього та зовнішнього фінансового середовища. Для оцінки потужності кризи та ступеню її впливу на ліквідність підприємства, необхідним кроком є аналіз поточного фінансового стану господарюючого суб'єкта. А діагностику ресурсних можливостей, які знаходяться у розпорядженні підприємства, дієвість та інтенсивність їх використання, варто здійснювати з метою знаходження заходів боротьби з кризою [44, с. 132-133; 20].

У разі, коли підприємство володіє достатнім санаційним потенціалом для виходу з кризи, розробляється відповідна санаційна концепція та обирається майбутня стратегія подолання кризових явищ для подальшого розвитку основних напрямів діяльності підприємства, що включають такі дані: тип фінансової стратегії; напрями майбутньої інвестиційної та операційної діяльності; джерела фінансування, діяльності з урахуванням оптимізації структури балансу.

Особливо слід відзначити той факт, що підприємство при розробці програми усунення кризових явищ повинно визначити цільовий рівень санаційного потенціалу на майбутнє в розрізі його окремих складових –

фінансової, виробничої, кадрової, маркетингової та інвестиційно-інноваційної [45, с. 87-88; 20].

Роль фінансової складової у подоланні кризових явищ полягає, насамперед, у реалізації фінансового управління санаційною спроможністю.

На основі дослідженого матеріалу, пропонуємо таке авторське визначення фінансового управління санаційною спроможністю: це комплекс взаємопов'язаних організаційних структур, методів, важелів і ресурсів, за допомогою яких здійснюється активізація фінансових процесів з метою виявлення можливостей підприємства до вдалого проведення санації та забезпечення ефективної і прибуткової діяльності підприємства у довгостроковому періоді.

До завдань фінансового управління санаційною спроможністю підприємства належать [46, с. 50; 20]:

- впровадження антикризового фінансового управління та моніторинг його результатів;
- оцінка здатності підприємства до виживання та дослідження його санаційного потенціалу;
- створення та реалізація фінансової політики підприємства з метою накопичення та використання грошових коштів для досягнення цілей підприємства;
- оптимізація складу та структури фінансових ресурсів для підтримки ліквідності підприємства;
- ефективне використання фінансового капіталу згідно поточних і стратегічних цілей розвитку підприємства;
- збалансування бажаного рівня прибутковості підприємства з допустимим рівнем ризику;
- здійснення прогнозування появи кризових явищ у майбутньому;
- розроблення заходів щодо відновлення та закріплення конкурентоспроможності підприємства на ринку.

Відповідно до наявної інформації про існуючий рівень санаційного потенціалу та можливі зміни у зовнішньому середовищі, підприємство має обрати необхідний рівень санаційного потенціалу, який дозволить підтримувати на достатньому рівні його стійкість, прибутковість та конкурентоспроможність в майбутньому. Зазначимо, що в процесі подолання кризових явищ у діяльності підприємства важливими є рання його діагностика та своєчасна оцінка санаційної спроможності. Оскільки вони дозволять швидше, та зі значно меншими втратами застосувати відповідні антикризові чи санаційні заходи з відновлення фінансової рівноваги [47, с. 653; 20].

Інструментарієм, завдяки якому забезпечується досягнення цілей управління санаційною спроможністю підприємства є функціонування підсистем правового, інформаційного та методичного забезпечення.

Застосовуючи інструментарій цих підсистем, зацікавлені суб'єкти санаційного процесу, до складу яких входять держава, власники підприємств, кредитори, мажоритарні інвестори, трудові колективи і бізнес-партнери (хоча не всі із них беруть безпосередню участь у оцінці та відновленні санаційної спроможності), із урахуванням узгодженості своїх економічних інтересів, у контексті фінансового управління санаційною спроможністю повинні здійснити наступний комплекс заходів [48, с. 326; 20]:

- обґрунтувати цілі та завдання управління санаційною спроможністю;
- ідентифікувати основні чинники та сфери виникнення кризових явищ у діяльності підприємства (діагностика платоспроможності, санаційного потенціалу та розрахунок ймовірності банкрутства);
- визначити санаційну стратегію для підприємства та обґрунтувати доцільно можливий вид санації;
- визначити набір пріоритетних санаційних інструментів для реалізації обраної стратегії та досягнення санаційних цілей;
- створити відповідне організаційне забезпечення процесу відновлення санаційної спроможності підприємства;

- реалізувати фінансові рішення через механізм управління санаційною спроможністю;
- стимулювати суб'єктів фінансового управління санаційною спроможністю;
- контролювати реалізацією фінансової стратегії [49, с. 33-34; 20].

Правова база фінансового управління санаційною спроможністю підприємства формується під впливом таких компонентів як методичні рекомендації з питань оцінки банкрутства та проведення санації, міжнародні стандарти діагностування та визначення неплатоспроможних підприємств, національне законодавство про визнання підприємств неплатоспроможними, а також законодавство, яке визначає порядок і процес проведення процедури санації [47, с. 201; 20].

Методологічна основа управління санаційною спроможністю формують законодавчо закріплені методики виявлення ознак неплатоспроможності підприємств, методики експрес-діагностики та раннього виявлення кризових явищ; міжнародні стандарти бухгалтерського обліку та фінансової звітності; Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку (інформаційна складова, для обчислення індикаторів санаційної спроможності); зарубіжні та українські прогностичні моделі оцінки санаційної спроможності, а також розробки вітчизняних і західних консалтингових компаній, які спрямовані на поточну оцінку та прогнозування рівня санаційної спроможності підприємства [50, с. 80; 20].

Відзначимо, що на сьогодні однією із найбільш вагомих проблем вітчизняної методології оцінки санаційної спроможності є недостатня кількість ефективних методик ранньої діагностики, які дозволяють прогнозувати можливий розвиток кризових явищ на підприємствах ще задовго до реального погіршення їх фінансово-майнового стану.

З метою своєчасної та оперативної діагностики розвитку кризових явищ у системі управління санаційною спроможністю підприємства, пропонується виділити окремі стадії розгортання негативних процесів у його діяльності,

визначити основні симптоми, що вказують на ту чи іншу стадію, а також сформуванати перелік показників, які підлягають оцінці та ретельному аналізу у ході діагностики (табл. 1.2) [20].

Таблиця 1.2 – Основні стадії та симптоми розвитку кризових явищ на підприємстві

Основні симптоми розвитку негативних явищ	Показники, що підлягають ретельному аналізу
Стадія 1. Погіршення операційної результативності	
Скорочується ділова активність підприємства, уповільнюється динаміка його зростання, зменшується маржинальність його продукції чи послуг.	Виручка від реалізації, оборотність активів, операційний цикл, темп зростання валюти балансу (у динаміці та у порівнянні із середньо-ринковими показниками).
2. Зниження фінансової стабільності підприємства	
Спостерігаються порушення у фінансовій стабільності підприємства, зменшуються вхідні грошові потоки, виявляється дисбаланс між вхідними та вихідними потоками.	Чистий грошовий потік, покриття зобов'язань активами, абсолютна ліквідність, співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості (у динаміці та у порівнянні із середньо-ринковими показниками).
3. Передкризовий стан підприємства	
Підприємство здійснює збиткову діяльність, фінансовий результат і рентабельність стають негативними, показники фінансового стану стрімко наближаються до критичних значень.	Чистий прибуток/збиток, рентабельність продажу, рентабельність активів і капіталу, коефіцієнт покриття, розмір чистого оборотного капіталу (у динаміці та у порівнянні із критичними нормативами).
4. Стрімкий розвиток кризових явищ	
Діяльність підприємства стає негативною, чистий збиток накопичується протягом декількох років. Фінансовий стан вже гірший за нормативний, проте підприємство ще зберігає можливості розраховуватися за своїми зобов'язаннями.	Фінансовий результат операційної діяльності, валовий прибуток, рентабельність продукції, показник фінансової автономії, частка власних джерел у фінансуванні оборотних активів (у динаміці та у порівнянні з нормативами, що відповідають санаційній спроможності).
5. Глибока і системна криза в діяльності підприємства	
Підприємство поступово втрачає життєздатність та можливість до нормального розвитку. Операційна діяльність збиткова, доходи від продажу продукції не покривають витрати, частка власних джерел фінансування діяльності стрімко скорочується.	Валовий прибуток, результат операційної діяльності, частка власного капіталу в активах (у динаміці та у порівнянні із нормативами, що рекомендують застосовувати банкрутство та ліквідацію).

Джерело: [20]

Усвідомлюючи необхідність та доречність управління санаційною спроможністю, необхідно сформуванати цілі, яких прагне досягти підприємство, у

процесі реалізації управління, а також визначити граничний рівень бажаного результату. Формування цілей повинно відбуватись із урахуванням умов зовнішнього та внутрішнього середовища організації та відповідати наступним вимогам – бути чіткими, узгодженими, орієнтованими у часі, гнучкими, досяжними. Серед усіх цілей підприємства найбільшу увагу слід приділяти фінансовим, оскільки вони виступають основою для формування місії суб'єкта господарювання [51, с. 81; 20].

Формування цілей управління санаційною спроможністю підприємства дозволяє визначити основні об'єкти управління. На стратегічному рівні об'єктом виступає санаційна спроможність підприємства як його природна здатність до самовідновлення та виживання за рахунок власних джерел. На тактичному – прибутковість та платоспроможність. Досягнення поставлених цілей відновлення санаційної спроможності підприємства здійснюється на основі розробки, санаційної стратегії найбільш адекватної до внутрішніх і зовнішніх умов підприємства [52, с. 5-6; 20].

Кінцева мета будь-якої санаційної стратегії полягає в досягненні довгострокових конкурентних переваг, які забезпечили б підприємству високий рівень рентабельності, фінансової стійкості та сталий розвиток у перспективі. Реалізація головної мети санаційної стратегії підприємства досягається завдяки комбінованому, застосуванню інструментів відновлення його санаційної спроможності, що використовується найчастіше [53, с. 53; 20].

Головні складнощі в цьому процесі виникають у зв'язку з тим, що необхідно не лише встановити, але й усунути генеральну причину втрати санаційної спроможності підприємства, нейтралізувати її негативні прояви та запобігти можливим наслідкам. Тому, поряд із такими першочерговими заходами, як скорочення витрат, розширення/зміна асортименту чи реструктуризація боргів, в умовах поступової втрати санаційної спроможності, у підприємств виникає потреба в більш кардинальних заходах із фінансового оздоровлення, радикальній реорганізації чи реструктуризації, зміні векторів стратегічного розвитку тощо [54, с. 125; 20].

Впроваджувати ці стратегії можливо самостійно, власними силами із залученням професійних консультантів, або виключно зусиллями консультантів. Головними інструментами відновлення санаційної спроможності пропонуються мобілізація маркетингових резервів зростання вхідного грошового потоку та перегляд стратегії розвитку, а також зміна пріоритетів інвестування у бік фінансування виробництва інноваційної продукції [55, с. 324; 20].

Кожна управляюча система приводиться в дію (активізується) шляхом певних механізмів. Фінансове управління санаційною спроможністю не є винятком. Його можна реалізувати лише за умови впровадження механізму управління в загальну систему антикризового фінансового управління та забезпечити ефективний вплив на фактори, стан яких обумовлює можливість підприємства протистояти фінансовій кризі [20].

Ще одним практично не розкритим питанням у сфері управління санаційною спроможністю є визначення його результативності. Під результативністю розуміють сукупний результат функціонування системи і накопичений потенціал для її подальшого розвитку.

Результативність управління санаційною спроможністю підприємства слід розглядати як підсумковий результат діяльності суб'єкта господарювання у напрямку досягнення та підтримання оптимального рівня санаційної спроможності підприємства і накопичення санаційного потенціалу, що забезпечує його успішну діяльність у довгостроковій перспективі [15, с. 174].

Таким чином, можна сказати, що вагомим індикатором результативності управління санаційною спроможністю є оптимальний рівень санаційної спроможності, суть якого полягає у дотриманні певної межі підприємством, за якої воно зберігає можливості для підтримки ліквідності, платоспроможності та конкурентоспроможності, та при якій рівень ризику банкрутства буде мінімальним.

Результативність управління санаційною спроможністю підприємства виявляється у двох аспектах: зовнішньому – полягає у збільшенні частки на ринку, забезпеченні економічної безпеки, підвищенні довіри інвесторів та

кредиторів, що, в свою чергу, призводить до зростання рівня інвестиційної привабливості підприємства; внутрішньому – має на меті підтримку здатності підприємства до виживання в складному зовнішньому середовищі [56, с. 341; 15].

Значний вплив на результативність управління санаційною спроможністю мають так звані чинники успіху, які розподіляються на об'єктивні та суб'єктивні.

Об'єктивні чинники включають: визначення обґрунтованих цілей, відповідність діяльності підприємства встановлених законодавством стандартів, нормативів і обмежень.

До суб'єктивних чинників належать: адаптація працівників до змін, розуміння суті та доцільності використання системи управління санаційною спроможністю підприємства, зацікавленість у досягненні поставлених цілей, раціональність і творчий підхід у процесі прийняття управлінських рішень, особиста відповідальність кожного із учасників процесу за досягнуті результати.

Оскільки результативність системи управління санаційною спроможністю підприємства найбільшою мірою визначається ступенем досягнення фінансово-економічних цілей, то особливу увагу слід звернути на оцінку економічної результативності цього процесу.

Економічна результативність управління санаційною спроможністю підприємства, на думку вчених, повинна ґрунтуватися на ринкових, фінансово-економічних та соціальних результатах [57, с. 206; 15].

Ринкова результативність передбачає оцінку конкурентних позицій підприємства, визначення його частки ринку та маркетингових перспектив.

Фінансово-економічна результативність полягає у забезпеченні прибутковості, платоспроможності, ліквідності підприємства, його продуктивності та економічності, що оцінюватимуться такими групами показників, як прибутковість та рентабельність, показники платоспроможності, ліквідності, ділової активності, ефективності використання основних та оборотних фондів, трудових ресурсів [15].

Досягнення соціальної результативності проявляється у верифікації інтересів керівників підприємства, працівників, кредиторів, інвесторів та акціонерів суб'єкта господарювання. Такий підхід дозволить зацікавити кожну зі сторін у досягненні кінцевої мети – підвищенні та підтриманні високого рівня санаційної спроможності підприємства. Якщо ж соціальна результативність буде недостатньою, то в такому випадку може виникнути несприйняття та супротив запропонованій системі управління [56, с. 344; 15].

З метою збалансування ринкової, фінансово-економічної та соціальної результативності управління санаційною спроможністю підприємства та врахування взаємозв'язків між ними, ми пропонуємо використовувати універсальну систему показників (TPS), що ґрунтується на комплексному і системному підходах.

Визначена Х. К. Рамперсадом універсальна система показників полягає у збалансуванні цілей підприємства (організаційний рівень) та його працівників (особистий рівень) шляхом удосконалення, розвитку і навчання, та є модернізованим варіантом збалансованої системи показників (BSC), що доповнена положеннями теорії тотального менеджменту якості (TQM), управлінням результативністю (PM) та управлінням компетенціями (CM).

Така система дозволить не лише мінімізувати ризик виникнення банкрутства, а й створить передумови для успішного функціонування суб'єкта господарювання у довгостроковій перспективі [58, с. 74-75; 15].

Таким чином, за основу оцінки результативності управління санаційною спроможністю підприємства слід обрати універсальну систему показників, яка ґрунтується на збалансуванні цілей організаційного та індивідуального рівнів, орієнтованих на верифікацію інтересів контактних аудиторій, якість бізнес-процесів, довгострокове удосконалення, розвиток та навчання, що дозволить не лише мінімізувати ризик виникнення банкрутства, а й створить передумови для успішного функціонування суб'єкта господарювання у довгостроковій перспективі [15, с. 178].

Висновки до розділу 1

У сучасних умовах господарювання на функціонування підприємств здійснюють як позитивний, так і негативний вплив чинники внутрішнього та зовнішнього середовища, що виявляється у послабленні конкурентних позицій господарюючих суб'єктів на ринку, зниженні платоспроможності, погіршенні фінансових показників діяльності, збільшенні суми кредиторської та дебіторської заборгованості, зниженні попиту на продукцію. Дослідивши діяльність вітчизняних підприємств, визначено, що значна їх частина функціонує в кризових умовах та має високу ймовірність банкрутства. Така ситуація змушує підприємств діяти швидко з метою завчасного виявлення кризових тенденцій у фінансово-господарській діяльності та забезпечити беззбиткову роботу суб'єктів господарювання у довгостроковому періоді. Внаслідок цього, перед керівництвом постає необхідність здійснення постійного моніторингу кризових явищ, визначення сили та характеру їх впливу, розробки та впровадження заходів з метою подолання кризових явищ, а також пошук можливостей запобігання їх появі у майбутньому.

Аналізуючи досвід багатьох зарубіжних країнах, санація є складовою частиною механізму управління кризовими процесами, що відбуваються на підприємствах. Мета санації полягає у фінансовому оздоровленні суб'єктів господарювання, забезпеченні належного рівня функціонування та недопущенні їх ліквідації, використовуючи при цьому санаційні заходи. Важливою запорукою ефективного проведення санації є визначення санаційної спроможності підприємств, тобто їх здатності до оздоровлення.

У сучасному науковому просторі не існує єдиної думки щодо дослідження та оцінки санаційної спроможності господарюючих суб'єктів, тому цілком зрозумілим є використання вченими різних методик. Наявність такої різноманітності не гарантує отримання точних результатів розрахунків за усіма методиками, що ускладнює прийняття правильного рішення керівництвом, та загрожує фінансово-господарській діяльності підприємства.

2 АНАЛІЗ САНАЦІЙНОЇ СПРОМОЖНОСТІ ПАТ «ОДЕСЬКИЙ ПРИПОРТОВИЙ ЗАВОД»

2.1 Організаційно-економічна характеристика ПАТ «Одеський припортовий завод»

Публічне акціонерне товариство «Одеський припортовий завод» є одним з великих українських виробників продукції азотної галузі хімічної промисловості. Також підприємство надає послуги з перевантаження на морські судна хімічної продукції виробництва інших підприємств [59].

Загальна інформація про ПАТ «Одеський припортовий завод» наведена у табл. 2.1.

Таблиця 2.1 – Загальна інформація про ПАТ «Одеський припортовий завод»

1. Повне найменування:	Публічне акціонерне товариство «Одеський припортовий завод»
2. Скорочене найменування:	ПАТ «ОПЗ»
3. Організаційно-правова форма:	Акціонерне товариство
4. Місцезнаходження:	65481, Україна, Одеська обл., м. Южне, вул. Заводська, буд. 3
5. Серія, номер свідоцтва та дата державної реєстрації:	Серія АОО № 187946 від 25.11.1996
6. ЄДРПОУ:	00206539
7. Основні види діяльності за КВЕД:	20.15 – Виробництво добрив і азотних сполук 52.24 – Транспортне оброблення вантажів 52.10 – Складське господарство
8. Статутний капітал (грн):	798 544 000
9. Відсоток акцій у статутному капіталі, що належать державі:	99,5667
10. Банки, що обслуговують емітента:	Філія Одеське обласне управління АТ «Ощадбанк» (рахунок 26005300136269), Одеська філія АТ «Державний експортно-імпортний банк України» (рахунок 260050101861)
11. Контактна особа:	Корпоративний секретар Гришко Валерій Олексійович Тел.: (048) 759-31-29 Email: scs_cs@opz.odessa.ua

Джерело: [59; 60]

Основними напрямками діяльності ПАТ «Одеський припортовий завод» є:

- виробництво мінеральних добрив та азотних сполук (аміак, карбамід);
- транспортне оброблення вантажів, у т. ч. прийом та перевантаження мінеральних добрив та іншої хімічної продукції;
- складування, у т. ч. мінеральних добрив та іншої хімічної продукції.

ПАТ «Одеський припортовий завод» є експортоорієнтованим підприємством, основна частина продукції якого реалізується на експорт. Це обумовлено вигідним географічним розташуванням підприємства та наявністю перевантажувального комплексу [59].

Основною метою діяльності заводу є виробництво хімічної продукції високої якості світового рівня, а також збереження та розвиток промислового потенціалу підприємства та країни у цілому.

ПАТ «Одеський припортовий завод» здійснює свою діяльність на підставі Статуту, відповідно до якого сформована структура його власності та органів управління (рис. 2.1).

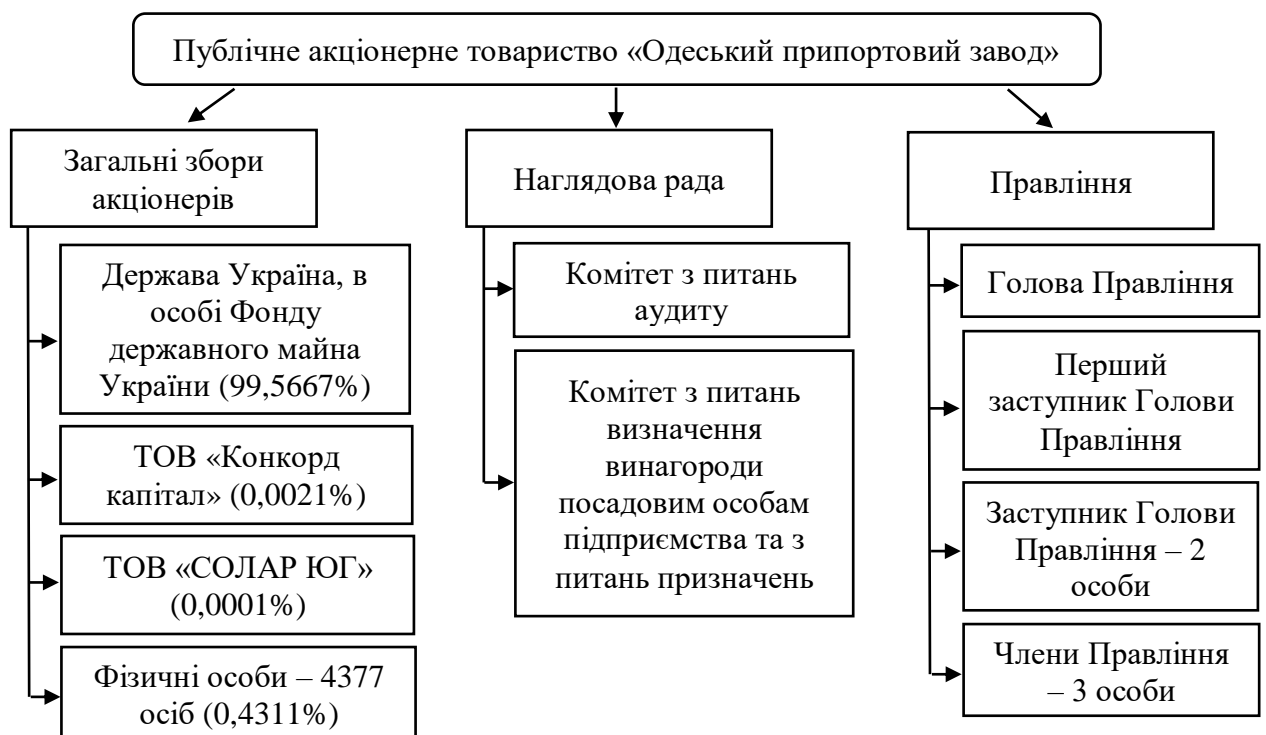

Рисунок 2.1 – Структура власності та органів управління ПАТ «ОПЗ»

Джерело: [розроблено автором на основі [59]

Організаційна структура ПАТ «Одеський припортовий завод» складається з 20 виробничих цехів та відділів (основні – цех з виробництва аміаку, цех з виробництву карбаміду, цех з перевантаження аміаку, цех з перевантаження карбаміду), підрозділів соціально-культурного та побутового призначення (медичний центр, комплекс громадського харчування та торгівлі, теплично-овочевий комбінат, фізкультурно-спортивний комплекс, фізкультурно-спортивний клуб «Хімік», цех виробничого обслуговування тощо) та 20 адміністративних відділів і служб заводууправління. Усі підрозділи не є юридичними особами, не мають власних розрахункових рахунків у банках та окремих балансів. У 2018 р. були затверджені зміни до організаційної структури підприємства, згідно з якими ліквідовано структурний підрозділ Палац культури «Дружба», а також введено Службу корпоративного секретаря. Загальна площа заводу становить 250 гектарів [59].

Будівництво ПАТ «Одеський припортовий завод» розпочалось у 1975 р., а у 1978 р. завод уже випустив свою першу продукцію. З часу першого запуску виробничих потужностей, підприємство зарекомендувало себе як виробник високоякісної азотної продукції світового рівня та надійний партнер на світовому ринку аміаку та карбаміду. Це підтверджують спеціалізовані міжнародні організації, такі як: Міжнародна організація виробників добрив (IFA) та Європейська організація виробників добрив (EFMA).

Реалізація довгострокової програми реконструкції та модернізації виробництва дозволила підприємству суттєво знизити споживання сировини (природного газу) і енергоресурсів, збільшити обсяги виробництва відносно проектних потужностей, а також забезпечити нормальну безпечну роботу, у т. ч. в сфері екології [60].

Основним призначенням підприємства є виробництво аміаку, карбаміду та іншої хімічної продукції. Завод також приймає та перевантажує в морські судна на експорт продукцію інших підприємств: аміак, карбамід, метанол і рідкі комплексні азотні добрива. Хімічна продукція від інших підприємств надходить

на перевантажувальні комплекси заводу залізничною дорогою та аміакопроводом.

Нижче наведена характеристика продукції та послуг ПАТ «Одеський припортовий завод» [59]:

– виробництво аміаку складається з двох агрегатів аміаку, що працюють за технологічною схемою фірми «Kellogg» (США), які були введені в експлуатацію в 1978 р. та 1979 р. Початкова проєктна потужність кожного агрегату складала 1 360 тонн/добу. За останні роки в результаті систематичного проведення робіт з модернізації та реконструкції, своєчасного проведення планово-попереджувальних ремонтів, техніко-економічні показники агрегатів покращились: досягнуто перевищення початкових проєктних потужностей з виробництва аміаку на 25%, а питомі енерговитрати знижені з 10,3 Гкал/тонну до 8,8 Гкал/тонну аміаку. Наразі, кожен із агрегатів виробляє близько 1 700 тонн аміаку на добу;

– виробництво карбаміду складається із двох агрегатів, що були введені в експлуатацію в 1984 р. та 1985 р. відповідно. Агрегати працюють за технологічною схемою, розробленою фірмою «Stamicarbon» (Голландія). Початкова проєктна продуктивність кожного з агрегатів складала 1000 тонн/добу. Внаслідок проведених робіт з реконструкції та модернізації обладнання, вдосконалення технологічних процесів, впровадження автоматизованих систем управління та інших організаційно-технічних заходів, виробництво збільшилося до 1 350 тонн/добу, при цьому питомі енерговитрати зменшилися на 10%;

– технічні можливості комплексу з перевантаження аміаку дозволяють відвантажувати до 4 200 тис. тонн аміаку на рік. Комплекс приймає та заохолоджує аміак власного виробництва, а також аміак, що надходить з інших підприємств України та Росії через аміакопровід Тольяті–Росош–Горлівка–Одеса та залізною дорогою у цистернах. Встановлене обладнання дозволяє завантажувати аміак у морські судна зі швидкістю до 2 000 тонн на годину. Комплекс має чотири ізотермічні резервуари для зберігання рідкого аміаку,

ємність кожного складає 30 тис. тонн. Для підвищення надійності роботи та рівня безпеки, у сховищах змонтовано систему акустико-емісійного моніторингу. Газотурбінні двигуни приводу аміачних компресорів фірми «Rolls-Royce» (Англія) замінено на двигуни фірми «Зоря-Машпроект» (Україна). На газовому вихлопі двигунів встановлено котли-утілізатори, що призначені для вироблення пару та підігріву теплофікаційної води. А також впроваджено сучасну систему контролю й управління на базі мікропроцесорної техніки;

– комплекс з перевантаження метанолу складається з чотирьох резервуарів сумарним одноразовим зберіганням до 48 тис. тон. Устаткування комплексу дозволяє відвантажувати метанол в морські судна зі швидкістю до 800 тонн на годину. Загальна проектна потужність перевантаження становить 1 000 тис. тонн в рік;

– комплекс із перевантаження карбаміду збудовано та введено в експлуатацію в 1979 р. за проектом компанії «РНВ» (Німеччина), і дозволяє приймати як карбамід власного виробництва, так і від сторонніх постачальників у спеціальних вагонах-мінераловозах. На станції вивантаження вагонів може вивантажуватися до 300 вагонів на добу. Карбамід розвантажують стрічковими транспортерами на склади (два по 40 000 тонн) або ж завантажують безпосередньо на морські судна. На причалах розташовано три суднонавантажувачі сучасної конструкції, які дозволяють завантажувати карбамід зі швидкістю до 2 000 тонн на годину. Можливості комплексу з перевантаження складають до 5 000 000 тонн на рік.

Продукція заводу має попит на внутрішньому ринку, але головна її частина – а це 85%, експортується більш ніж у 30 країн світу [60]. В результаті системної модернізації технологічного обладнання та удосконалення технологічних процесів, впровадження нової техніки, проведення енергозберігаючих заходів, удосконалення автоматичних систем контролю і управління технологічними процесами, сучасного рівня технічного обслуговування і високої підготовки персоналу, постійного пошуку зниження собівартості шляхом збільшення

загальної ефективності роботи підприємства, завод працює з продуктивністю, яка перевищує проєктні потужності.

Завантаження виробничих потужностей з виробництва аміаку складає 125%, з виробництва карбаміду – 127%. Дані показники завантаження є кращими в країнах СНД. Два агрегати початкової проєктної річної потужності 900 тис. тонн рідкого аміаку сьогодні виробляють більше 1 млн. тонн аміаку. А два агрегати з виробництва карбаміду, первинні проєктні показники яких склали 660 тис. тонн на рік, виробляють більше 800 тис. тонн карбаміду [59].

Обсяг послуг, що надаються з прийому, зберігання та перевантаження продукції на експорт, у значній мірі залежить від коливань кон'юнктури світового ринку, тому що вироблені на території країн СНД мінеральні добрива, в основному, реалізуються на експорт.

На підприємстві проводиться багато заходів щодо енергозбереження. В результаті чого зріст об'ємів виробництва супроводжується також зниженням споживання енергоресурсів у розрахунку на одиницю продукції. Сьогодні на Одеському припортовому заводі найнижчі питомі витрати природного газу серед хімічних підприємств України. Роботи з реконструкції та модернізації виробництва проводяться у співпраці з компаніями багатьох країн (Франція, Німеччина, Італія, США, Данія).

Соціальна програма має дуже важливе значення для припортового заводу і є невід'ємною частиною виробництва. На ОПЗ створено комплексну виробничо-соціальну систему для роботи і життя співробітників, яка включає: високоавтоматизоване виробництво з достойними умовам праці та побуту; можливості для культурного розвитку, повноцінного відпочинку, спортивних занять, лікування; здійснення доплати пенсіонерам заводу, багатодітним сім'ям, інвалідам, самотнім матерям; рішення житлових питань працівників підприємства і багато іншого.

Постійне та стабільне зростання показників праці Одеського припортового заводу є, перш за все, результатом впровадження в життя довгострокової програми соціально-економічного розвитку підприємства [60].

Характеризуючи кадрову складову ПАТ «Одеський припортовий завод» у 2016-2018 рр., відомо такі дані:

– середньооблікова чисельність штатних працівників облікового складу становить 3698 осіб, 3396 осіб та 3037 осіб відповідно;

– середня чисельність позаштатних працівників та сумісників становить 109 осіб, 83 особи та 84 особи відповідно;

– чисельність працівників, які працюють на умовах неповного робочого часу (дня, тижня) становить 2512 осіб, 2405 осіб та 1286 осіб відповідно.

Розмір фонду оплати праці у 2016 р., 2017 р. та 2018 р. склав 417590 тис. грн, 368603 тис. грн та 408220 тис. грн відповідно.

Кадрова програма ПАТ «Одеський припортовий завод» спрямована на забезпечення рівня кваліфікації її працівників операційним потребам підприємства [59].

Поряд з вирішенням численних виробничих та соціальних завдань, одним з пріоритетів для заводу є стратегія збереження та захисту навколишнього екологічного середовища.

Природоохоронна діяльність підприємства спрямована на впровадження безвідходних і маловідходних технологій, вдосконалення хімічного обладнання і модернізацію виробництва з метою економії ресурсів і зменшення кількості забруднювальних речовин, що потрапляють у навколишнє середовище.

Впроваджено автоматизовану систему контролю забруднення атмосфери, за допомогою якої проводиться автоматичне вимірювання концентрації шкідливих домішок і передача інформації на центральну станцію комп'ютерної обробки.

У всіх цехах ПАТ «Одеський припортовий завод» функціонує автоматична система управління технологічними процесами, контролю стану обладнання та апаратів, що дозволяє знизити до мінімуму ймовірність екологічного ризику і виникнення аварійних ситуацій [60].

Впродовж всього часу свого існування ПАТ «Одеський припортовий завод» отримав безліч звань та винагород, а також неодноразово ставав переможцем всеукраїнських та міжнародних конкурсів.

Фінансово-господарська діяльність ПАТ «Одеський припортовий завод» здійснюється відповідно до чинного законодавства України. Фінансова звітність підприємства складається відповідно до Міжнародних стандартів фінансової звітності та за даними обліку і достовірно відображає у всіх істотних аспектах його фактичний фінансово-господарський стан.

Досліджуючи виробничу діяльність ПАТ «Одеський припортовий завод», відомо, що на підприємстві відбувався простій виробничих потужностей майже один рік у період з 2017 р. по 2018 р. через порушення умов договору постачальниками давальницької сировини [59].

Відомо, що за результатами проведеного конкурсу з вибору підприємства для роботи з ПАТ «Одеський припортовий завод» по договору на переробку давальницького природного газу у 2018 р., був укладений договір з ТОВ «Всеукраїнська Енерго Компанія», згідно з яким були введені в експлуатацію один агрегат з виробництва аміаку та два агрегати з виробництва карбаміду після тривалої зупинки протягом другого півріччя 2017 р. Розрахунковою датою виходу заводу на проектну потужність було зазначено 25 січня 2018 р. Таким чином, майже весь січень 2018 р. виробничі потужності заводу були зупинені.

Лише з лютого по квітень 2018 р. завод працював в режимі переробки давальницької сировини, згідно з укладеним з ТОВ «Всеукраїнська Енерго Компанія» договором.

Правлінням ПАТ «Одеський припортовий завод» 30 квітня 2018 р. було прийнято рішення про повну зупинку виробничих потужностей з причини отримання повідомлення від АТ «Укртрансгаз» про порушення ТОВ «Всеукраїнська Енерго Компанія» умов договору транспортування газу та призупинення подачі газу на завод. Таким чином, з травня по червень 2018 р. виробничі потужності заводу також були зупинені [60].

Після зупинки виробничих потужностей, через порушення ТОВ «Всеукраїнська Енерго Компанія» умов договору, ПАТ «Одеський припортовий завод» знову оголосило конкурс з відбору підприємства для роботи за договором толінгу. За результатами відбору підприємства для роботи за договором переробки давальницької сировини від 12.07.2018 р. переможцем визнано ТОВ «ЛІБЕРТІ ГАЗ».

Однак, порушення з боку ТОВ «ЛІБЕРТІ ГАЗ» умов договору з ПАТ «Одеський припортовий завод» на переробку давальницького природного газу в аміак та карбамід, призвело до зриву запланованого запуску виробничих потужностей заводу у вересні 2018 р. та прийняття рішення про відмову від подальшого виконання договору [59].

Неодноразові спроби протягом травня-грудня 2018 р. провести відбори постачальників давальницької сировини виявили неспроможність переможців відборів забезпечити стабільне постачання природного газу на ПАТ «Одеський припортовий завод».

Станом на 31.12.2018 р. потужності ПАТ «Одеський припортовий завод» з виробництва аміаку та карбаміду залишилися зупиненими.

В цілому, виробничі потужності з виробництва аміаку протягом 2018 р. були використані лише на 15,61%, а з виробництва карбаміду – на 27,01%.

Основні техніко-економічні показники діяльності ПАТ «Одеський припортовий завод» у 2018 р. наведені в табл. 2.2.

Таблиця 2.2 – Основні техніко-економічні показники діяльності ПАТ «Одеський припортовий завод» у 2018 р.

Показник	Рік		Відносне відхилення за 2017-2018 рр., %
	2017	2018	
1. Товарна продукція, тис. грн	56 968	38 050	-33,2081
2. Виробництво аміаку, тис. тонн	249,389	140,497	-43,6635
3. Виробництво карбаміду, тис. тонн	170,162	178,262	4,7602
4. Азотні добрива, тис. тонн	78,615	82,357	4,7599
5. Вуглекислота, тис. тонн	2,079	0	0
6. Перевантаження аміаку, тис. тонн	1947,96	2169,9	11,3935
7. Перевантаження карбаміду, тис. тонн	135,247	75,113	-44,4623

Джерело: [59; 60]

З табл. 2.2. видно, що відбулося зменшення виробництва продукції ПАТ «Одеський припортовий завод» у 2018 р. порівняно з 2017 р. Це сталося через тривалий простій виробничих потужностей (9 місяців) внаслідок відсутності джерел постачання основної сировини – природного газу [59].

У 2018 р. підприємством отримано чистого доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) на загальну суму 1 118 922 тис. грн, у т. ч. (рис. 2.2):

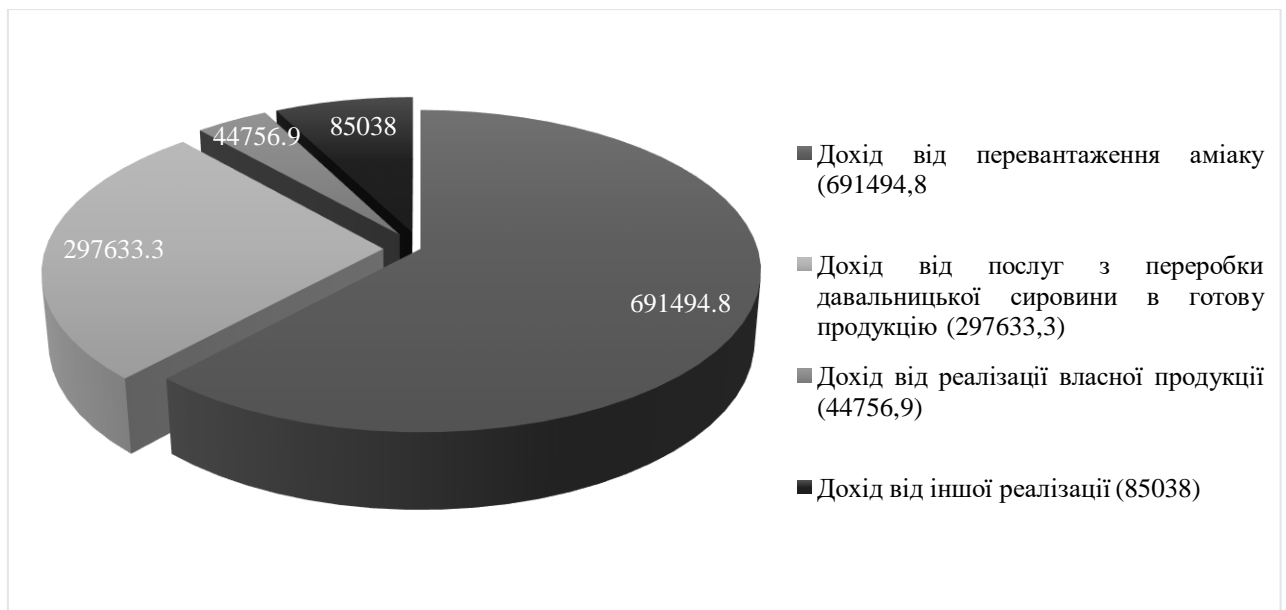

Рисунок 2.2 – Структура чистого доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) ПАТ «Одеський припортовий завод» за 2018 р.

– 61,8% чистого доходу або 691 494,8 тис. грн склали доходи від перевантаження аміаку, в т. ч. послуги з приймання, зберігання та перевантаження транзитного аміаку аміакопроводом за договором з ДП «Укрхімтрансаміак»;

– дохід від послуг з переробки давальницької сировини в готову продукцію та додаткових послуг з готовою продукцією з давальницької сировини (фасування, зберігання тощо) за звітний період склав 26,6% від чистого доходу або 297 633,3 тис. грн;

– дохід від реалізації власної продукції підприємства (вуглекислота, сухий лід, карбамід, аміак тощо) на внутрішній ринок та на експорт за 2018 р. склав 4,0% від чистого доходу або 44 756,9 тис. грн;

– дохід від іншої реалізації (доходи допоміжних підрозділів підприємства) за 2018 р. склав 85 038 тис. грн або 7,6% від чистого доходу.

Валовий прибуток ПАТ «Одеський припортовий завод» за звітний період склав 85 859 тис. грн.

Дебіторська заборгованість підприємства на кінець 2018 р. становить 282 700 тис. грн, що на 128 700 тис. грн менше ніж на початок року.

Кредиторська заборгованість на кінець 2018 р. становить 10 830 600 тис. грн, що на 502 300 тис. грн більше ніж на початок 2018 р. [60].

Протягом 2018 р. підприємством проводилась сплата податків та зборів у бюджети всіх рівнів, виплата заробітної плати й перерахування внесків. Усього за звітний період було перераховано коштів в державний і місцевий бюджети та цільові фонди 214 512 тис. грн.

Внаслідок простою виробничих потужностей підприємства з початку року й понесених при цьому витрат на підтримку технологічного виробничого обладнання в безпечному стані, а також витрат на забезпечення діяльності допоміжних підрозділів, з урахуванням заходів, прийнятих для економії коштів, протягом 2018 р. ПАТ «Одеський припортовий завод» були отримані збитки (витрати, що виникають у процесі звичайної діяльності, але не пов'язані з операційною діяльністю) у розмірі 210 508 тис. грн.

Епізодична робота ПАТ «Одеський припортовий завод» на давальницькій сировині призвела до формування хронічного дефіциту обігових коштів, втрати кадрового потенціалу, звільнення висококваліфікованих працівників та накопичування значної заборгованості перед постачальниками за поставлені товарно-матеріальні ресурси.

ПАТ «Одеський припортовий завод» закінчило свою діяльність 2018 р. зі збитком у розмірі 750 500 тис. грн [59].

Як вже зазначалось раніше, ПАТ «Одеський припортовий завод» є одним з великих українських виробників азотних добрив – аміаку та карбаміду. Основною сировиною для виробництва продукції є природний газ: питома вага природного газу у собівартості аміаку складає більш ніж 90%. Забезпечення стабільного постачання на підприємство основної сировини – природного газу за конкурентною ціною є основним чинником, який впливає на нормальну та безпечну роботу підприємства.

Основними факторами, які впливають на діяльність ПАТ «Одеський припортовий завод», як виробника аміаку та карбаміду, є політична нестабільність, зростання цін на сировину – природний газ та енергоносії, інфляційні процеси, несприятлива внутрішня політика держави (зміни в законодавстві, оподаткуванні), цінові коливання продукції на світовому ринку, зміна курсів іноземних валют, посилення позицій на вітчизняному ринку добрив іноземних компаній [59].

Для забезпечення роботи підприємства в наявних складних умовах, розглядаються різні варіанти завантаження виробничих потужностей:

- переробка давальницького природного газу у хімічну продукцію;
- встановлення спеціальної ціни на природний газ вітчизняного видобутку для забезпечення роботи заводу;
- закупівля підприємством природного газу на вітчизняному ринку газу за вільними цінами.

Але для пуску підприємства потрібні обігові кошти для забезпечення пускових операцій, закупівлі необхідних матеріалів, запасних частин, реагентів, а також погашення заборгованості підприємства перед кредиторами.

Фінансування пускових витрат може здійснитись тільки за умови повернення з державного бюджету України переоплати з податку на прибуток у сумі 490 млн. грн або 17,5 млн. доларів США та залучення стабілізаційного кредиту у сумі 502 млн. грн або 17,9 млн. доларів США та отримання авансів за поставлену продукцію і надані послуги [60].

Тобто, єдиним варіантом виходу ПАТ «Одеський припортовий завод» із кризового стану є реструктуризація боргів та забезпечення стабільного завантаження виробничих потужностей протягом 2-3 р.

Пуск виробництва на ПАТ «Одеський припортовий завод» дозволить забезпечити стабільне постачання азотних добрив українського виробництва для вітчизняного сільського господарства та дозволить підприємству повернути втрачені позиції на внутрішньому та світовому ринку мінеральних добрив [59].

2.2 Аналіз фінансового стану ПАТ «Одеський припортовий завод»

Фінансовий стан підприємства – це економічна категорія, що характеризує забезпеченість підприємства фінансовими ресурсами, необхідними для його нормального функціонування, доцільність їх розміщення та ефективність використання, фінансові взаємовідносини з іншими юридичними та фізичними особами, платоспроможність та фінансову стійкість [61, с. 175].

Здійснення фінансового аналізу діяльності підприємства полягає у комплексному вивченні фінансового стану підприємства з метою оцінки досягнутих фінансових результатів, що проводиться за допомогою методів фінансового аналізу за даними бухгалтерської (фінансової) звітності підприємства.

Метою фінансового аналізу підприємства є оцінка фінансового стану підприємства на останню звітну дату з урахуванням динаміки його змін, які склалися за результатами господарської діяльності підприємства, а також визначення факторів, що вплинули на ці зміни, та прогнозування майбутнього фінансового стану підприємства [62, с. 45].

Важливість фінансового аналізу полягає в тому, що він служить основою розробки фінансової політики підприємства, засобом визначення недоліків у його функціонуванні та прийнятті управлінських рішень, спрямованих на підвищення ефективності господарювання [63, с. 53].

До основних показників, що характеризують фінансовий стан підприємства, належать:

- показники майнового стану;
- показники ділової активності;
- показники рентабельності;
- показники фінансової стійкості;
- показники ліквідності (платоспроможності) [64, с. 221].

Для проведення аналізу фінансового стану, дані про діяльність підприємства були взяті з Річної фінансової звітності ПАТ «Одеський припортовий завод» за 2016-2018 рр. (ДОДАТКИ В-М).

Для забезпечення відтворення основних виробничих засобів важливе значення має вивчення їхнього стану та використання. Стан і використання основних виробничих засобів є значним фактором підвищення ефективної діяльності підприємства. Тому на підприємствах особлива увага приділяється як систематичному оцінюванню стану основних засобів, так і аналізу ефективності їх використання.

Показники оцінки основних засобів підприємства можна об'єднати в групи, які характеризують:

- забезпеченість основними засобами;
- стан основних засобів;
- ефективність використання основних засобів [65, с. 78–79].

До основних показників, які характеризують забезпеченість підприємства основними засобами, належать (табл. 2.3):

- фондомісткість – характеризує забезпеченість підприємства основними засобами;
- фондоозброєність – показує величину основних засобів, що припадає на одного працівника;
- коефіцієнт вартості основних засобів у активах підприємства – відображає питому вагу залишкової вартості основних засобів у загальній вартості майна підприємства [66, с. 25].

Таблиця 2.3 – Показники забезпеченості підприємства основними засобами

Показник	Позн	Формула для розрахунку	Формула за кодами рядків форм звітності	Нормативне значення
1.Фондомісткість	Φ_m	Первісна вартість ОЗ/ ЧД(В)Р	$\frac{\Phi. \text{№}1 \text{ р. } 1011}{\Phi. \text{№}2 \text{ р. } 2000}$	Зменшення
2. Фондоозброєність, тис. грн/чол.	Φ_o	Первісна вартість ОЗ/ Чисельність працівників	$\frac{\Phi. \text{№}1 \text{ р. } 1011}{\text{Ч}_п}$	Збільшення
3. Коефіцієнт вартості основних засобів в активах	$K_{ва}$	Основні засоби/ Активи	$\frac{\Phi. \text{№}1 \text{ р. } 1010}{\Phi. \text{№}1 \text{ р. } 1300}$	Зменшення

Джерело: [65, с. 78–79; 66, с. 25]

Показники, які характеризують стан основних засобів підприємства, включають (табл. 2.4):

Таблиця 2.4 – Показники стану основних засобів підприємства

Показник	Позн	Формула для розрахунку	Формула за кодами рядків форм звітності	Нормативне значення
1.Коефіцієнт зносу	K_z	Знос ОЗ/ Первісна вартість ОЗ	$\frac{\Phi. \text{№}1 \text{ р. } 1012}{\Phi. \text{№}1 \text{ р. } 1011}$	Зменшення
2. Коефіцієнт придатності	K_p	$1 - K_z$		Збільшення
3. Коефіцієнт мобільності	K_m	Оборотні активи/ Необоротні активи	$\frac{\Phi. \text{№}1 \text{ р. } (1195 + 1200)}{\Phi. \text{№}1 \text{ р. } 1095}$	Збільшення

Джерело: [65, с. 78–79; 66, с. 25]

- коефіцієнт зносу – показує ступінь зносу основних засобів підприємства;
- коефіцієнт придатності – відображає частину основних засобів, придатну до експлуатації;
- коефіцієнт мобільності – показує скільки обігових коштів припадає на одиницю необігових, тобто відображається потенційна можливість підприємства перетворювати активи у ліквідні кошти [66, с. 25].

Ефективність використання основних засобів підприємства характеризують такі показники (табл. 2.5):

Таблиця 2.5 – Показники ефективності використання основних засобів підприємства

Показник	Позн	Формула для розрахунку	Формула за кодами рядків форм звітності	Нормативне значення
1. Фондовіддача	Φ_B	$\frac{\text{ЧД(В)Р}}{\text{Основні засоби}}$	$\frac{\text{Ф. №2 р. 2000}}{\text{Ф. №1 р. 1010}}$	Збільшення
2. Рентабельність, %	P	$\frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Первісна вартість}}$	$\frac{\text{Ф. №2 р. 2350}}{\text{Ф. №1 р. 1011}} * 100\%$	Збільшення
3. Інтегральний показник економічної ефективності	I_{ef}	$\sqrt{\Phi_B * P}$ Φ_B – фондовіддача основних засобів P – рентабельність основних засобів		Збільшення

Джерело: [65, с. 78–79; 66, с. 25]

– фондовіддача – характеризує ефективність використання основних засобів через суму виробленої продукції, що припадає на одну гривню основних засобів;

– рентабельність – визначає ступінь використання основних засобів;

– інтегральний показник економічної ефективності основних засобів – відображає умовний середній економічний ефект у вигляді виручки від реалізації та прибутку, який припадає на кожну гривню витрат, які вкладені в основні засоби [66, с. 25].

Розрахунок показників забезпеченості, стану та ефективності використання основних засобів ПАТ «Одеський припортовий завод» за 2016-2018 рр. наведено у табл. 2.6.

Динаміку показників забезпеченості, стану та ефективності використання основних засобів ПАТ «Одеський припортовий завод» за 2016-2018 рр. представлено на рис. 2.3.

Таблиця 2.6 – Показники забезпеченості, стану та ефективності використання основних засобів ПАТ «Одеський припортовий завод» за 2016-2018 рр.

Показник	Рік			Відхилення за 2016-2018 рр.	
	2016	2017	2018	Абс.	Відн., %
1.Фондомісткість	0,56	3,27	3,77	3,21	573,10
2. Фондоозброєність, тис. грн/чол.	791,49	1293,46	1351,69	560,20	70,78
3. Коефіцієнт вартості основних засобів в активах	0,31	0,66	0,70	0,38	123,28
4. Коефіцієнт зносу	0,63	0,10	0,13	-0,51	-79,66
5. Коефіцієнт придатності	0,37	0,90	0,87	0,51	138,09
6. Коефіцієнт мобільності	0,49	0,16	0,12	-0,38	-76,56
7. Фондовіддача	4,88	0,34	0,30	-4,58	-93,76
8. Рентабельність, %	0	0	0	0	–
9. Інтегральний показник економічної ефективності	0	0	0	0	–

Джерело: [розроблено автором]

Аналізуючи дані, наведені в табл. 2.6, спостерігаються позитивні та негативні тенденції зміни показників забезпеченості, стану та ефективності використання основних засобів ПАТ «Одеський припортовий завод» за 2016-2018 рр.

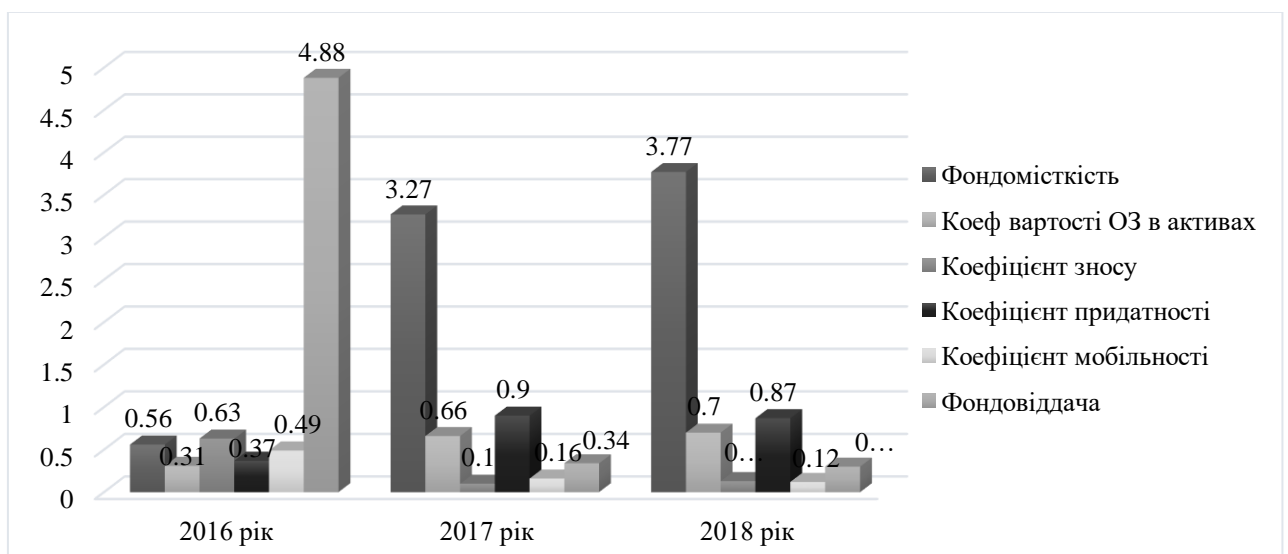

Рисунок 2.3 – Показники забезпеченості, стану та ефективності використання основних засобів ПАТ «Одеський припортовий завод» за 2016-2018 рр.

Фондомісткість основних засобів у період з 2016 р. по 2018 р. має негативні зрушення на 573,10%, що показує збільшення витрат підприємства на придбання виробничих засобів необхідних для випуску продукції.

Коефіцієнт вартості основних засобів в активах також має негативну динаміку. За 2016-2018 рр. відбулось його збільшення на 123,28%. Ці зміни свідчать про збільшення частки коштів, вкладених в основні засоби, що ускладнює інвестування грошових ресурсів підприємством у інші прибуткові напрями чи більш забезпечити вже існуючі.

Коефіцієнт зносу зменшився на 79,66% у період з 2016 р. по 2018 р., що вказує на позитивні зміни. Таке зменшення демонструє здійснення своєчасного ремонту основних засобів, провокуючи покращення якості виготовленої продукції та прискорюючи виробничий процес.

Наступний показник – коефіцієнт придатності – також у 2018 р. порівняно з 2016 р. має позитивну динаміку на 138,09%, що свідчить про збільшення частки основних засобів, придатних для експлуатації, провокуючи тим самим скорочення витрат підприємства для купівлі нових виробничих фондів.

Щодо коефіцієнту мобільності, то у період з 2016 р. по 2018 р. його значення знизилось на 76,56% та має негативний вплив на основні засоби, оскільки вказує на послаблення потенційних можливостей підприємства перетворювати активи у ліквідні кошти.

Показник фондівдачі у 2018 р. порівняно з 2016 р. знизився на 93,76%, що свідчить про негативну динаміку змін, та характеризує зниження ефективності використання основних засобів підприємством. Про це свідчить зменшення суми виробленої продукції, що припадає на 1 грн основних засобів.

Продовження динаміки показників забезпеченості, стану та ефективності використання основних засобів ПАТ «Одеський припортовий завод» за 2016-2018 рр. представлено на рис. 2.4.

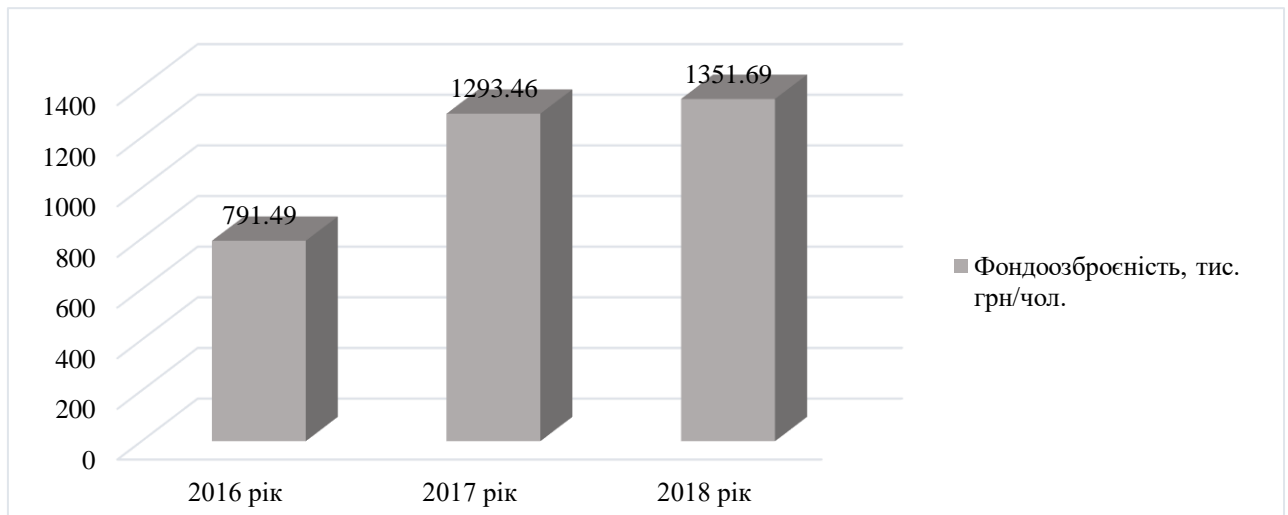

Рисунок 2.4 – Показники забезпеченості, стану та ефективності використання основних засобів ПАТ «Одеський припортовий завод» за 2016-2018 рр.

Досліджуючи фондоозброєність підприємства у 2018 р. порівняно з 2016 р., спостерігається позитивна тенденція, яка виявляється у зміні показника на 70,78%. Такі зміни показують збільшення забезпеченості персоналу основними засобами, що впливає на підвищення ефективності виробничого процесу.

Негативна динаміка спостерігається при аналізі таких показників як рентабельність та інтегральний показник економічної ефективності. Значення цих показників у 2016-2018 рр. становить 0, що свідчить про відсутність чистого прибутку, який припадає на 1 грн основних засобів, та виручки від реалізації продукції і прибутку, що припадають на кожну гривню витрат, вкладених в основні засоби.

Використання показників оцінки стану основних засобів підприємства дає можливість за обмеженою їх кількістю оперативно отримати дані про поточний стан виробничих засобів й вчасно попередити загрозу тенденції погіршення їхнього стану.

Здійснюючи оцінювання показників забезпеченості, стану та ефективності використання основних засобів, необхідно враховувати галузеву специфіку діяльності підприємства, його територіальне розміщення, обсяги діяльності. Результати такого аналізу можуть бути використані керівництвом підприємства

для прийняття рішень про необхідність та обсяги здійснення капіталовкладень у просте чи розширене відтворення основних засобів [67].

Узагальненим поняттям, що характеризує не лише ефективність, а й динаміку розвитку підприємства за ринкових умов є ділова активність.

Сутність ділової активності полягає в комплексній характеристиці, що охоплює різні аспекти діяльності підприємства та визначає зусилля, спрямовані на просування його на ринках продукції, праці та капіталу.

Основним завданням оцінки ділової активності підприємства є здійснення ефективних управлінських рішень з метою забезпечення сталого розвитку та підвищення конкурентоспроможності за умов ринкового середовища [68, с. 305].

Для характеристики ділової активності підприємства використовується набір показників, методику розрахунку яких наведено у ДОДАТКУ Н.

Розрахунок показників ділової активності ПАТ «Одеський припортовий завод» за 2016-2018 рр. наведено у табл. 2.7.

Динаміку показників ділової активності ПАТ «Одеський припортовий завод» за 2016-2018 рр. представлено на рис. 2.5.

Аналізуючи дані, наведені у табл. 2.7, спостерігається лише негативна динаміка змін показників ділової активності ПАТ «Одеський припортовий завод» за 2016-2018 рр.

Зменшення коефіцієнта оборотності активів у 2018 р. порівняно з 2016 р. на 86,07% вказує на уповільнення швидкості кругообігу засобів підприємства та зменшення суми чистої виручки від реалізації продукції на одиницю коштів, що були інвестовані в активи.

Коефіцієнт оборотності обігових коштів у період з 2016 р. по 2018 р. також має негативні зрушення на 55,62%, показуючи зниження швидкості оборотів обігових коштів та зменшення суми чистої виручки від реалізації продукції, що припадає на одиницю обігових коштів.

Таблиця 2.7 – Показники ділової активності ПАТ «Одеський припортовий завод» за 2016-2018 рр.

Показник	Рік			Відхилення за 2016-2018 рр.	
	2016	2017	2018	Абс.	Відн., %
1. Коефіцієнт оборотності активів	1,52	0,22	0,21	-1,31	-86,07
2. Тривалість одного обороту активів, днів	236,25	1600,91	1695,74	1459,48	617,76
3. Коефіцієнт оборотності обігових коштів	4,61	1,63	2,04	-2,56	-55,62
4. Тривалість одного обороту обігових коштів, днів	78,15	220,67	176,10	97,95	125,33
5. Коефіцієнт оборотності запасів	9,57	3,02	3,37	-6,20	-64,83
6. Тривалість одного обороту запасів, днів	37,63	119,29	106,98	69,36	184,32
7. Коефіцієнт оборотності поточної дебіторської заборгованості	16,34	4,13	5,16	-11,18	-68,45
8. Тривалість одного обороту поточної дебіторської заборгованості, днів	22,03	87,08	69,83	47,80	216,95
9. Коефіцієнт оборотності власного капіталу	1,30	0,27	0,19	-1,11	-85,19
10. Тривалість одного обороту власного капіталу, днів	275,90	1313,80	1863,49	1587,59	575,41
11. Коефіцієнт оборотності поточної кредиторської заборгованості	0,90	0,16	0,14	-0,76	-84,76
12. Тривалість одного обороту поточної кредиторської заборгованості, днів	401,79	2301,26	2635,79	2234,003	556,02
13. Тривалість операційного циклу, днів	59,66	206,37	176,82	117,16	196,37
14. Тривалість фінансового циклу, днів	-342,13	-2094,89	-2458,97	-2116,85	618,73

Джерело: [розроблено автором]

Негативна тенденція спостерігається й при аналізі коефіцієнта оборотності запасів у 2018 р. порівняно з 2016 р. на 64,83%, що свідчить про зниження кількості оборотів коштів, інвестованих у запаси, збільшення виробничих запасів та зменшення попиту на готову продукцію і товари.

Коефіцієнт оборотності поточної дебіторської заборгованості за 2016-2018 рр. знизився на 68,45%. Такі зміни показника вказують на уповільнення сплати заборгованості підприємству та збільшення комерційного кредиту, що надається контрагентам.

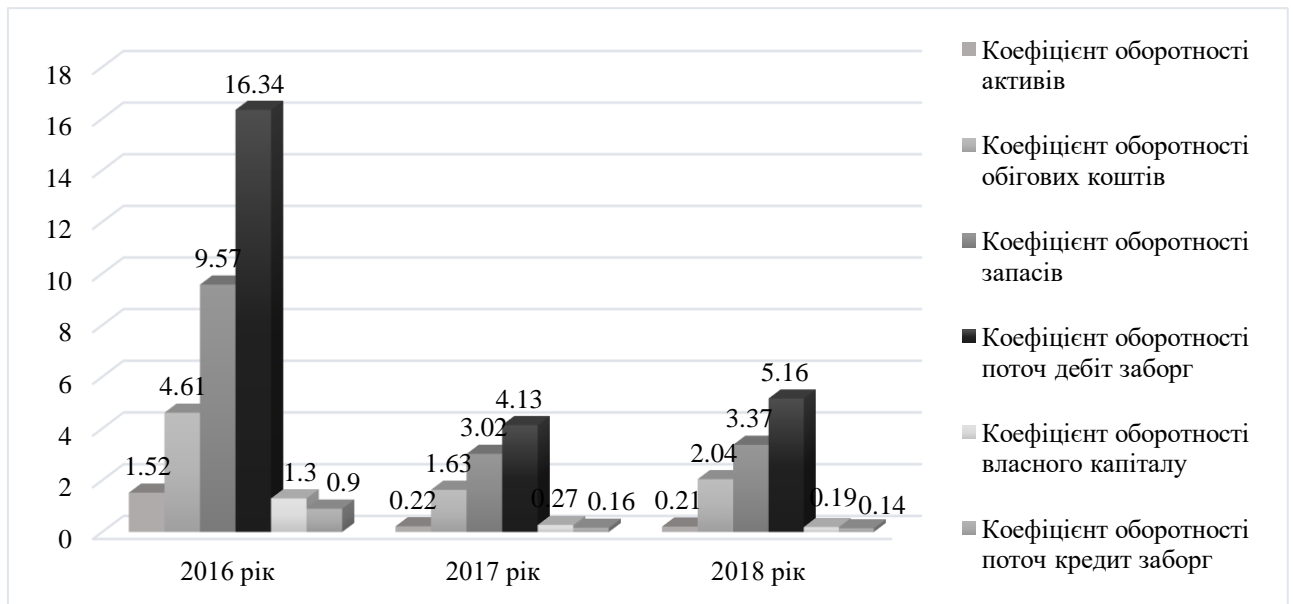

Рисунок 2.5 – Показники ділової активності ПАТ «Одеський припортовий завод» за 2016-2018 рр.

Наступний показник – коефіцієнт оборотності власного капіталу – у 2018 р. порівняно з 2016 р. зменшився на 85,19%, що є негативно впливає на функціонування підприємства.

Така негативна тенденція характеризує скорочення швидкості обороту власного капіталу, зниження ділової активності підприємства та суми чистої виручки від реалізації продукції, що припадає на одиницю власного капіталу.

Негативні зміни виявляються й при дослідженні коефіцієнта оборотності поточної кредиторської заборгованості. У період з 2016 р. по 2018 р. його значення знизилось на 84,76%. Такі зміни вказують на зменшення швидкості сплати підприємством заборгованості контрагентам за купівлю сировини, матеріалів та обладнання.

Продовження динаміки показників ділової активності ПАТ «Одеський припортовий завод» за 2016-2018 рр. представлено на рис. 2.6.

Наслідком зниження коефіцієнта оборотності активів є зростання тривалості одного їх обороту у 2018 р. порівняно з 2016 р. на 617,76%, що становить 1459,48 днів.

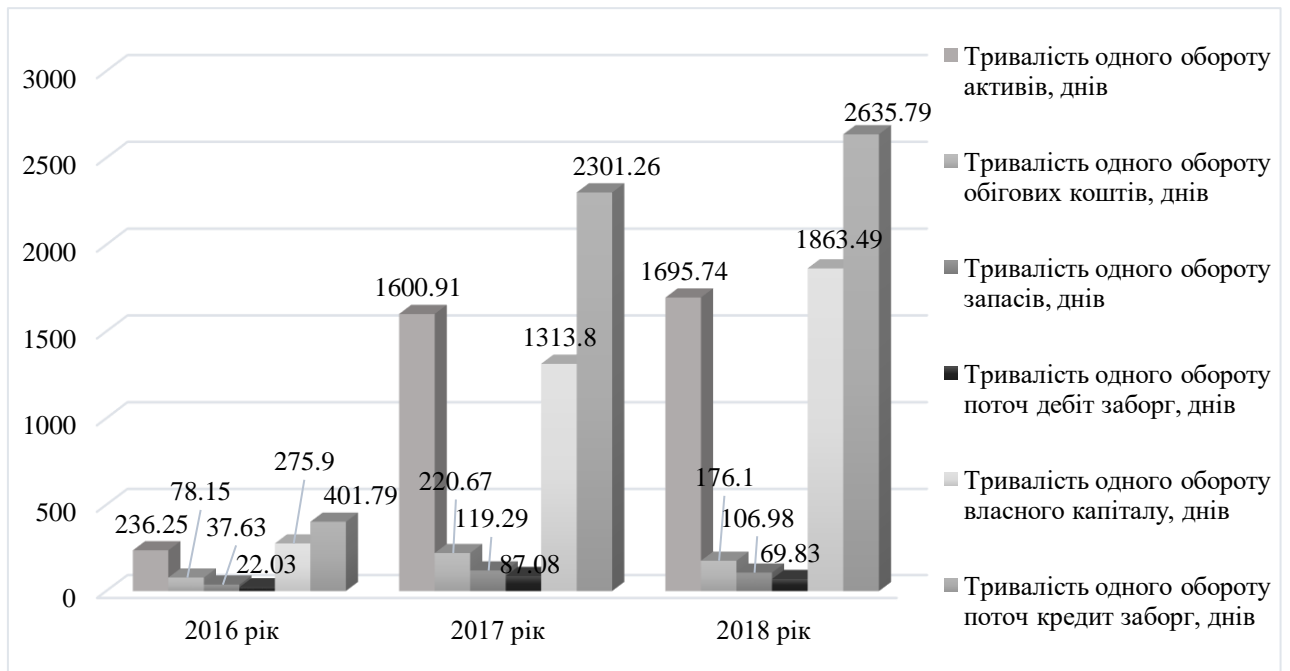

Рисунок 2.6 – Показники ділової активності ПАТ «Одеський припортовий завод» за 2016-2018 рр.

Незадовільну тенденцію також має і тривалість одного обороту обігових коштів. Його значення підвищилось на 125,33% за 2016-2018 рр. і характеризує збільшення періоду від вкладення коштів у виробництво продукції до отримання прибутку від її реалізації.

У 2018 р. порівняно з 2016 р. тривалість одного обороту запасів має негативну динаміку. За аналізований період цей показник зріс на 184,32% та вказує на подовження періоду, протягом якого запаси трансформуються в грошові кошти.

Тривалість одного обороту поточної дебіторської заборгованості у 2018 р. зросла на 216,95% порівняно з 2016 р. Такі зміни вказують на збільшення періоду її погашення.

Збільшення тривалості одного обороту власного капіталу за 2016-2018 рр. на 575,41%, що становить 1587,59 днів, є наслідком зменшення коефіцієнту його оборотності.

Показник тривалості одного обороту поточної кредиторської заборгованості також має негативну тенденцію. У 2018 р. порівняно з 2016 р.

його значення зросло на 556,02%, що вказує на збільшення періоду сплати підприємством кредиторської заборгованості.

Продовження динаміки показників ділової активності ПАТ «Одеський припортовий завод» за 2016-2018 рр. представлено на рис. 2.6.

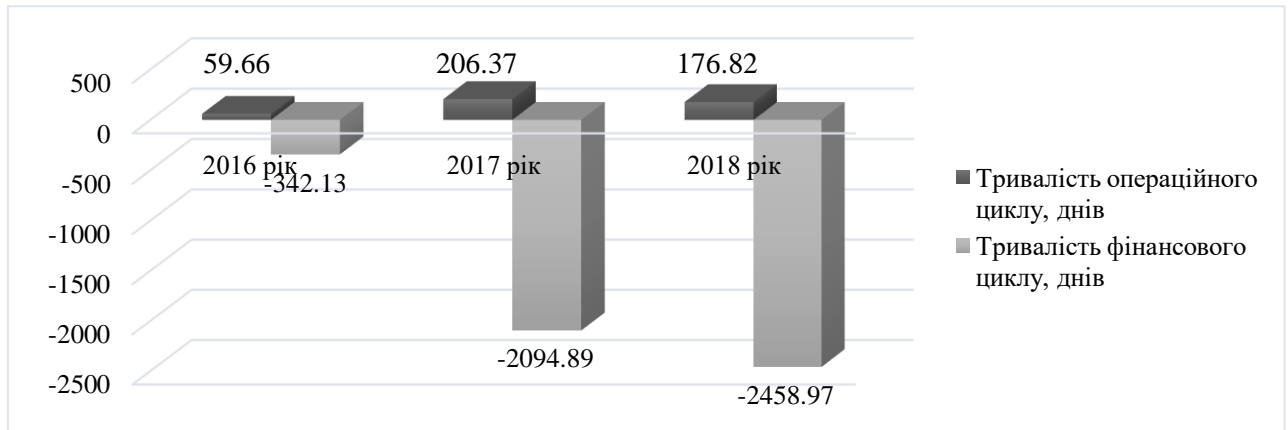

Рисунок 2.6 – Показники ділової активності ПАТ «Одеський припортовий завод» за 2016-2018 рр.

Унаслідок збільшення тривалості одного обороту запасів та поточної дебіторської заборгованості, за 2016-2018 рр. тривалість операційного циклу зросла на 196,37% (117,16 днів), що говорить про збільшення часу між придбанням матеріалів, їх використанням у виробництві, реалізацією готової продукції та отриманням грошових коштів.

Внаслідок збільшення тривалості одного обороту поточної дебіторської та кредиторської заборгованості, у 2018 р. порівняно з 2016 р. тривалість фінансового циклу підвищилась на 618,73% (2116,74 дні), що вказує на збільшення часу від моменту оплати постачальникам коштів за сировину та матеріали і отримання виручки від реалізації продукції. Від'ємне значення тривалості фінансового циклу є свідченням того, що підприємство в середньому отримує від клієнтів гроші раніше, ніж здійснює платежі своїм кредиторам.

Для визначення відносного рівня прибутковості бізнесу досліджується рентабельність підприємства, що характеризує відношення отриманого прибутку до наявних або використаних ресурсів.

Рентабельність вимірюється за допомогою системи відносних показників, які характеризують ефективність роботи підприємства в цілому, його структурних підрозділів, прибутковість різних видів діяльності (операційної, фінансової, інвестиційної), вигідність виробництва окремих видів продукції тощо [68, с. 234–235].

Методику розрахунку показників рентабельності підприємства наведено у ДОДАТКУ П.

Розрахунок показників рентабельності ПАТ «Одеський припортовий завод» за 2016-2018 рр. наведено у табл. 2.8.

Таблиця 2.8 – Показники рентабельності ПАТ «Одеський припортовий завод» за 2016-2018 рр.

Показник	Рік			Відхилення за 2016-2018 рр.	
	2016	2017	2018	Абс.	Відн., %
1. Рентабельність виробничих витрат, %	0	8,78	8,31	8,31	–
2. Коефіцієнт окупності виробничих витрат	0,97	1,09	1,08	0,12	11,91
3. Коефіцієнт окупності операційних витрат	0,66	0,57	0,70	0,05	6,88
4. Коефіцієнт окупності адміністративних витрат	43,89	10,80	8,77	-35,13	-80,02
5. Коефіцієнт окупності витрат на збут	68,29	136,90	202,78	134,49	196,96
6. Рентабельність продажу, %	0	8,07	7,67	7,67	–
7. Коефіцієнт окупності сукупного капіталу	1,52	0,22	0,21	-1,31	-86,07
8. Коефіцієнт окупності власного капіталу	1,30	0,27	0,19	-1,11	-85,19

Джерело: [розроблено автором]

Динаміку показників рентабельності ПАТ «Одеський припортовий завод» за 2016-2018 рр. представлено на рис. 2.7.

Аналізуючи дані, наведені у табл. 2.8, спостерігається позитивна та негативна динаміка змін показників рентабельності ПАТ «Одеський припортовий завод» за 2016-2018 рр.

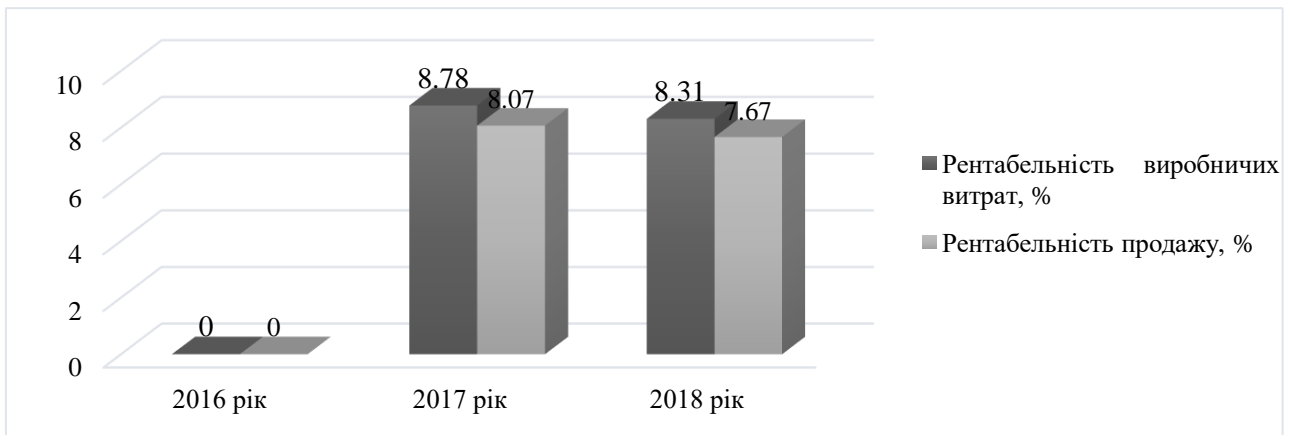

Рисунок 2.7 – Показники рентабельності ПАТ «Одеський припортовий завод» за 2016-2018 рр.

Рентабельність виробничих витрат у 2016 р. відсутня, а у 2018 р. порівняно з 2017 р. знизилась на 5,35% і свідчить про зменшення суми валового прибутку, одержаного підприємством в розрахунку на 1 грн витрат, вкладених у формування собівартості.

Показник рентабельності продажу також у 2016 р. відсутній, а у 2018 р. порівняно з 2017 р. його значення знизилось на 4,96% і відображає зменшення суми валового прибутку, що надійшов підприємству з кожної 1 грн чистого доходу від реалізації продукції.

Продовження динаміки показників рентабельності ПАТ «Одеський припортовий завод» за 2016-2018 рр. представлено на рис. 2.8.

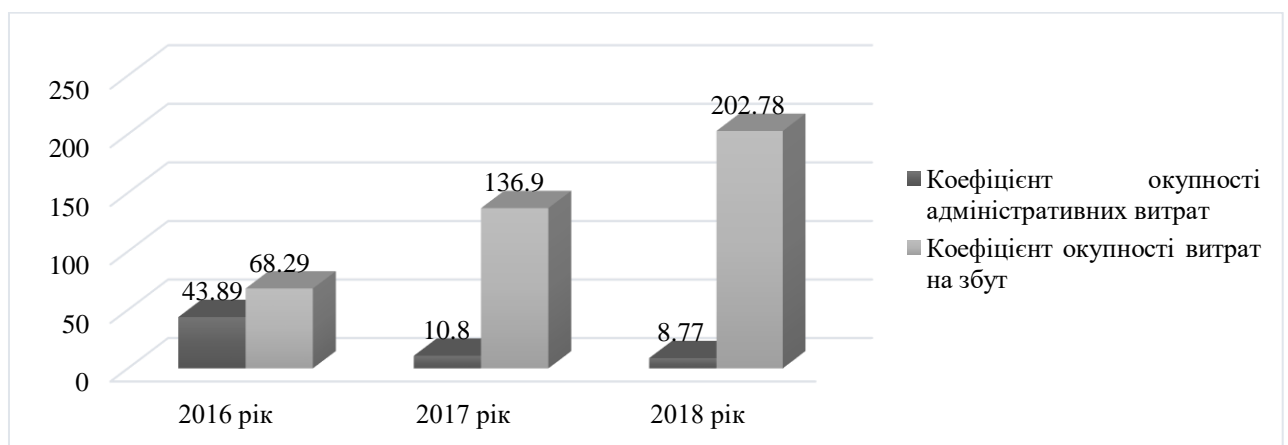

Рисунок 2.8 – Показники рентабельності ПАТ «Одеський припортовий завод» за 2016-2018 рр.

Незадовільна тенденція змін наявна у коефіцієнта окупності адміністративних витрат. У 2018 р. порівняно з 2016 р. його значення знизилось на 80,02%. Зниження цього показника свідчить про зменшення суми чистого прибутку, отриманого підприємством на 1 грн даного виду витрат, що формує собівартість реалізованої продукції.

Коефіцієнт окупності витрат на збут навпаки має позитивну динаміку. У період з 2016 р. по 2018 р. він зріс на 196,96% та вказує на збільшення суми чистого прибутку, отриманого підприємством на 1 грн даного виду витрат, що формує собівартість реалізованої продукції.

Продовження динаміки показників рентабельності ПАТ «Одеський припортовий завод» за 2016-2018 рр. представлено на рис. 2.9.

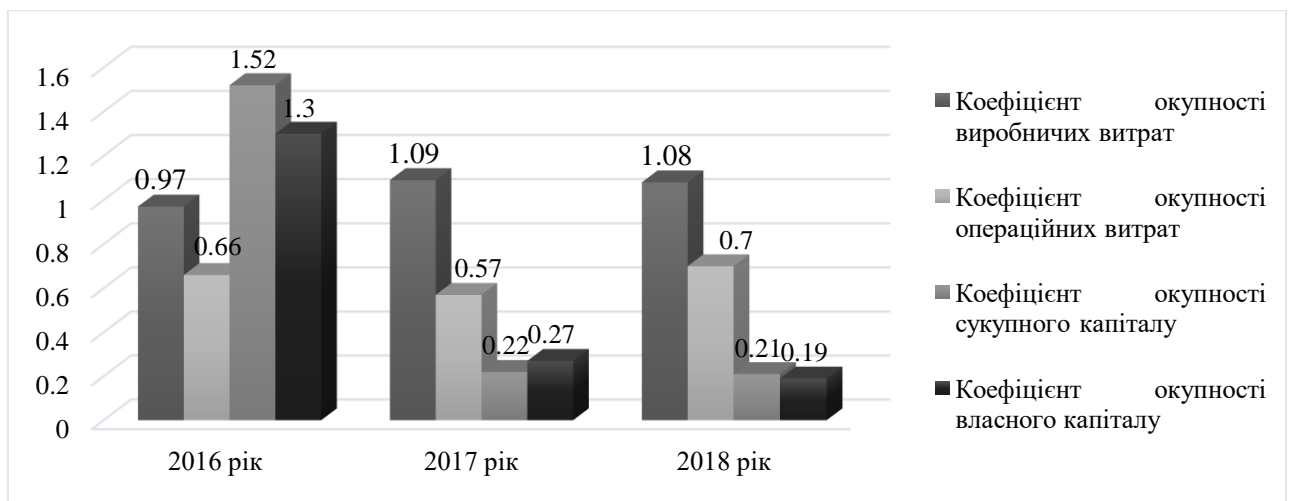

Рисунок 2.9 – Показники рентабельності ПАТ «Одеський припортовий завод» за 2016-2018 рр.

Позитивна тенденція змін наявна у коефіцієнта окупності виробничих витрат. У період 2016-2018 рр. його значення зросло на 11,91%, що дає змогу говорити про збільшення суми чистого прибутку, отриманого підприємством на 1 грн даного виду витрат, що формує собівартість реалізованої продукції.

У 2018 р. значення коефіцієнта окупності операційних витрат також підвищилось на 6,88% порівняно з 2016 р., що характеризує збільшення суми доходу, отриманої з операційної діяльності підприємства.

Коефіцієнти окупності сукупного і власного капіталів навпаки зменшились у своїй динаміці у період з 2016 р. по 2018 р. на 86,07% та 85,19% відповідно. Такі зміни показують зменшення суми чистого доходу від реалізації продукції, одержаної підприємством, у розрахунку на 1 грн вартості відповідно сукупного і власного капіталів.

Характеризуючи інші показники рентабельності ПАТ «Одеський припортовий завод» за 2016-2018 рр., то їх значення не вдалось розрахувати, оскільки протягом аналізованого періоду у підприємства був простій виробництва, що незадовільно позначилось на його рентабельності та діяльності загалом.

Однією з найважливіших характеристик фінансового стану підприємства є забезпечення стабільності його діяльності з позиції довгострокової перспективи.

Фінансова стійкість – це здатність підприємства функціонувати, розвиватися, зберігати рівновагу активів і пасивів у мінливому економічному середовищі, що гарантує його платоспроможність та інвестиційну привабливість у довгостроковій перспективі в межах допустимого рівня ризику. Визначається на основі співвідношення різних видів джерел фінансування та їх відповідності складу активів [68, с. 107–108].

Для оцінки фінансової стійкості підприємства ми здійснили розрахунок показників, що характеризують дане поняття, та визначили її тип.

Методику розрахунку показників фінансової стійкості підприємства наведено у ДОДАТКУ Р.

Розрахунок показників фінансової стійкості ПАТ «Одеський припортовий завод» за 2016-2018 рр. наведено у табл. 2.9.

Динаміку показників фінансової стійкості ПАТ «Одеський припортовий завод» за 2016-2018 рр. представлено на рис. 2.10.

Аналізуючи дані, наведені у табл. 2.9, виявлено позитивні та негативні тенденції зміни показників фінансової стійкості ПАТ «Одеський припортовий завод» за 2016-2018 рр.

Таблиця 2.9 – Показники фінансової стійкості ПАТ «Одеський припортовий завод» за 2016-2018 рр.

Показник	Рік			Відхилення за 2016-2018 рр.	
	2016	2017	2018	Абс.	Відн., %
1. Коефіцієнт фінансової автономії	1,17	0,82	1,10	-0,07	-5,90
2. Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	2,17	1,82	2,10	-0,07	-3,18
3. Коефіцієнт фінансового ризику	1,86	2,22	1,91	0,05	2,89
4. Коефіцієнт фінансової стабільності	0,54	0,45	0,52	-0,02	-2,81
5. Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів	0,08	0,07	0,07	-0,01	-8,22
6. Коефіцієнт довгострокових зобов'язань і забезпечень	0,05	0,04	0,04	-0,01	-11,44
7. Коефіцієнт поточних зобов'язань і забезпечень	0,95	0,96	0,96	0,01	1,05
8. Коефіцієнт страхування бізнесу	0,003	0,004	0,004	0,001	33,33
9. Коефіцієнт страхування власного капіталу	0,003	0,005	0,004	0,001	33,33
10. Коефіцієнт страхування зареєстрованого капіталу	0,01	0,03	0,03	0,01	200
11. Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,43	-0,05	0,18	-0,24	-56,78
12. Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власними оборотними коштами	1,51	-0,30	1,95	0,45	29,54
13. Коефіцієнт забезпеченості запасів власними оборотними коштами	3,03	-0,61	3,48	0,45	14,89
14. Коефіцієнт маневреності власних оборотних коштів	0,12	-0,20	0,01	-0,11	-92,57
15. Коефіцієнт майна виробничого призначення	0,48	0,74	0,76	0,28	58,81
16. Коефіцієнт реальної вартості основних засобів	0,31	0,66	0,70	0,38	123,28
17. Коефіцієнт нагромадження амортизації	0,64	0,10	0,14	-0,50	-78,44
18. Коефіцієнт співвідношення оборотних і необоротних активів	0,49	0,16	0,12	-0,38	-76,56

Джерело: [розроблено автором]

Коефіцієнт фінансової автономії у 2018 р. знизився на 5,90% порівняно з 2016 р. Такі негативні зрушення показника вказують на збільшення залежності підприємства від позикових коштів, необхідних для виконання зобов'язань.

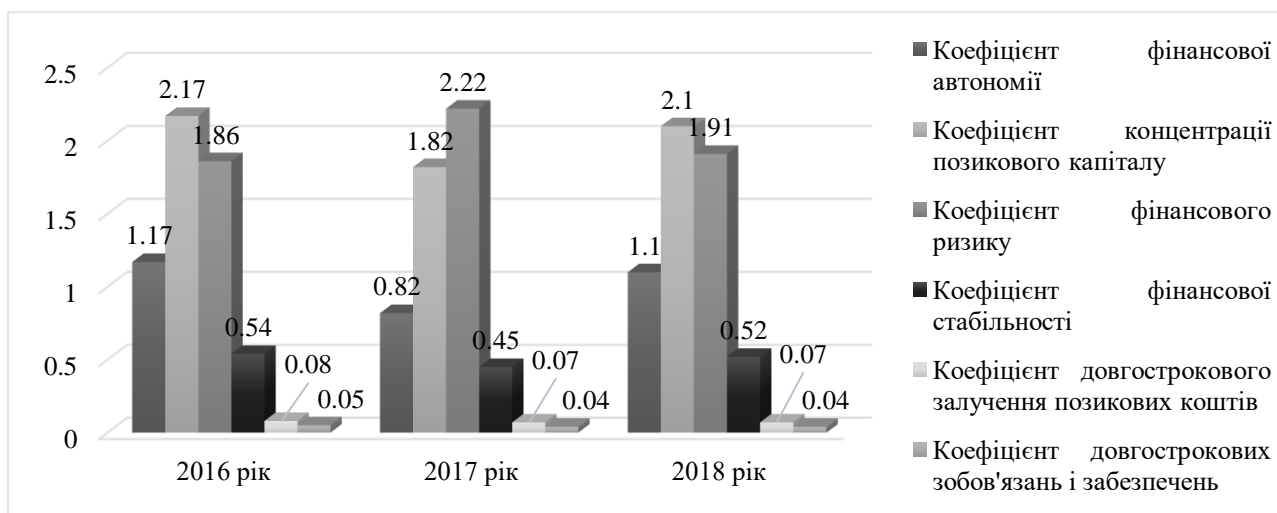

Рисунок 2.10 – Показники фінансової стійкості ПАТ «Одеський припортовий завод» за 2016-2018 рр.

Позитивні тенденції змін спостерігаються при дослідженні коефіцієнта концентрації позикового капіталу. У 2018 р. порівняно з 2016 р. він зменшився на 3,18%, що свідчить про зниження ступеню участі позикового капіталу у формуванні активів.

У період з 2016 р. по 2018 р. коефіцієнт фінансового ризику збільшився на 2,89%. Таке зростання є негативним і характеризує підвищення залежності підприємства від довгострокових зобов'язань.

Небажані зміни виявлено і у коефіцієнта фінансової стабільності. У 2018 р. порівняно з 2016 р. цей показник знизився 2,81% і вказує на зменшення забезпеченості заборгованості власними коштами.

Зниження коефіцієнта довгострокового залучення позикових коштів за 2016-2018 рр. на 8,22% свідчить, з одного боку, про зменшення залежності від зовнішніх джерел фінансування, а з іншого – про втрату довіри до підприємства з боку кредиторів та інвесторів.

У 2018 р. підприємство стало менш залежним від довгострокових зобов'язань, внаслідок зниження коефіцієнта довгострокових зобов'язань і забезпечень на 11,44% порівняно з 2016 р.

Продовження динаміки показників фінансової стійкості ПАТ «Одеський припортовий завод» за 2016-2018 рр. представлено на рис. 2.11.

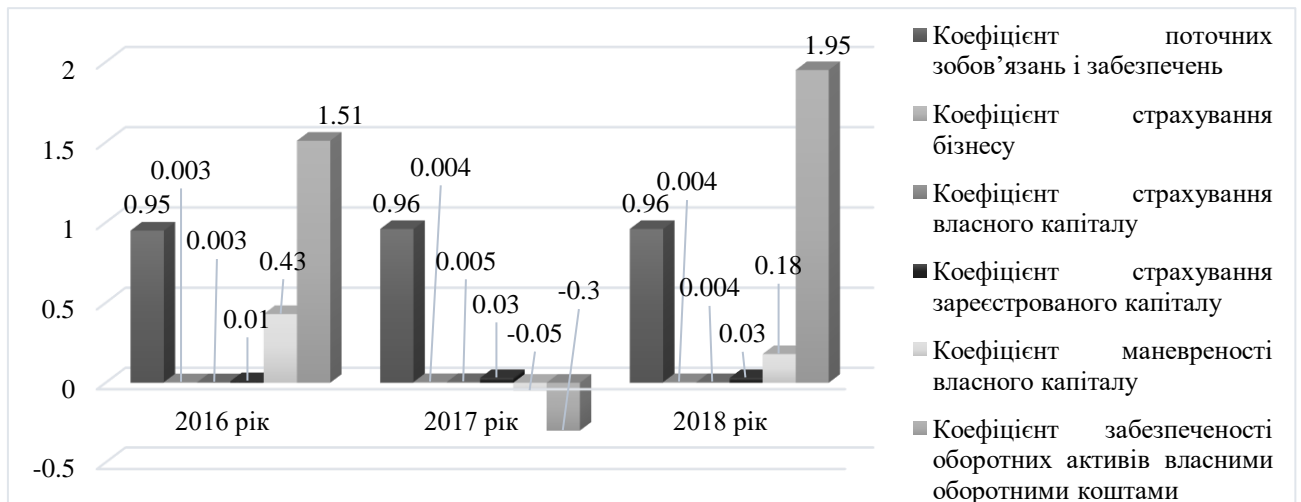

Рисунок 2.11 – Показники фінансової стійкості ПАТ «Одеський припортовий завод» за 2016-2018 рр.

З коефіцієнтом поточних зобов'язань і забезпечень ситуація склалася навпаки. У 2018 р. порівняно з 2016 р. воно стало більш залежним від поточних зобов'язань на 1,05%.

Динаміка таких коефіцієнтів як коефіцієнт страхування бізнесу, коефіцієнт страхування власного капіталу та коефіцієнт страхування зареєстрованого капіталу має позитивні зміни. У період з 2016 р. по 2018 р. їх значення збільшилось на 33,33%, 33,33% та 200% відповідно. Така тенденція показників показує збільшення суми резервного капіталу, що припадає на 1 грн відповідно всього, власного та зареєстрованого капіталу.

Досліджуючи коефіцієнт маневреності власного капіталу за 2016-2018 рр., його значення зменшилось на 56,78%. Такі зміни вказують на зниження рівня мобільності власного капіталу, тобто у підприємства скоротились можливостей фінансового забезпечення виробничої та інших видів діяльності, проведення розрахунків з кредиторами.

Позитивна тенденція наявна у такого коефіцієнта як забезпеченість оборотних активів власними оборотними коштами. У 2018 р. порівняно з 2016 р. його значення зросло на 29,54%, що означає підвищення здатності підприємства самостійно фінансувати поточну діяльність.

Продовження динаміки показників фінансової стійкості ПАТ «Одеський припортовий завод» за 2016-2018 рр. представлено на рис. 2.12.

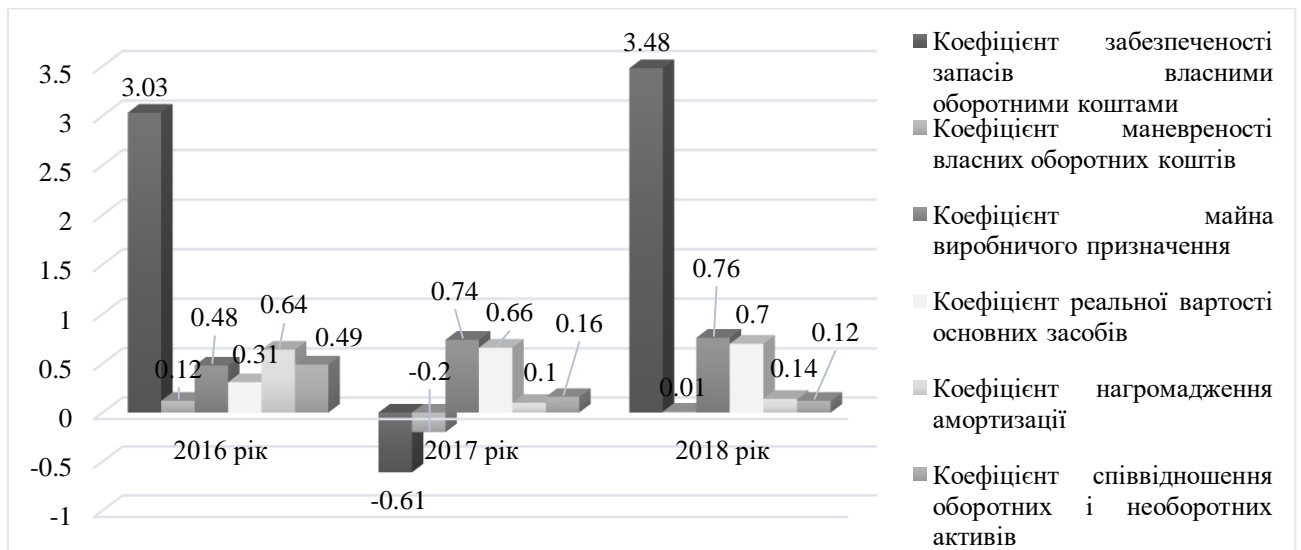

Рисунок 2.12 – Показники фінансової стійкості ПАТ «Одеський припортовий завод» за 2016-2018 рр.

Коефіцієнт забезпеченості запасів власними оборотними коштами має позитивні зміни. У 2018 р. він зріс на 14,89% порівняно з 2016 р. Такі зрушення характеризують збільшення рівня достатності власних оборотних коштів, необхідних для формування запасів підприємства.

Тенденцію до зменшення має наступний показник – коефіцієнт маневреності власних оборотних коштів. За 2016-2018 рр. його значення знизилось на 92,57%, що відображає зменшення частки високоліквідних активів у загальній величині власних оборотних коштів.

У 2018 р. відбулось зростання коефіцієнта майна виробничого призначення на 58,81% порівняно з 2016 р. Така його динаміка свідчить про покращення виробничого потенціалу підприємства.

Негативну динаміку виявлено при дослідженні коефіцієнта реальної вартості основних засобів. У період з 2016 р. по 2018 р. він збільшився на 123,28%, що вказує на підвищення частки коштів, інвестованих в основні засоби.

Коефіцієнт нагромадження амортизації у 2018 р. зменшився на 78,44% порівняно з 2016 р. Зменшення коефіцієнта відображає збільшення фінансового ризику непокриття авансованого капіталу в іммобілізовані активи.

У 2018 р. коефіцієнт співвідношення оборотних і необоротних активів порівняно з 2016 р. скоротився на 76,56%. Таке зменшення дає змогу оцінити зниження рівня забезпеченості необоротних засобів оборотними коштами.

Наступним кроком ми визначили тип фінансової стійкості підприємства (табл. 2.10).

Таблиця 2.10 – Типи фінансової стійкості підприємства

Тип	Характеристика	Умова
1. Абсолютна	власні оборотні кошти повністю покривають запаси	$\begin{cases} ЗВ \geq 0 \\ ЗВД \geq 0 \\ ЗВДК \geq 0 \end{cases}$
2. Нормально стійка	запаси покриваються власними оборотними коштами і довгостроковими кредитами банків	$\begin{cases} ЗВ < 0 \\ ЗВД \geq 0 \\ ЗВДК \geq 0 \end{cases}$
3. Нестійка	запаси покриваються за рахунок власних оборотних коштів, довгострокових і короткострокових кредитів банків, тобто за рахунок усіх джерел формування запасів	$\begin{cases} ЗВ < 0 \\ ЗВД < 0 \\ ЗВДК \geq 0 \end{cases}$
4. Кризова	запаси не покриваються джерелами їх формування	$\begin{cases} ЗВ < 0 \\ ЗВД < 0 \\ ЗВДК < 0 \end{cases}$

Джерело: [68, с. 121]

Для цього розрахували систему абсолютних показників забезпеченості запасів джерелами їх формування (табл. 2.11).

Розрахунок показників забезпеченості запасів джерелами їх формування та визначення типу фінансової стійкості ПАТ «Одеський припортовий завод» за 2016-2018 рр. наведено у табл. 2.12.

За результатами проведених розрахунків у табл. 2.12, у 2018 р. порівняно з 2016 р. відбулось зниження вартості запасів і поточних біологічних активів на 45,63%, що становить 257673,5 тис. грн.

Негативна тенденція спостерігається й при дослідженні загальної величини джерел формування запасів. У період з 2016 р. по 2018 р. їх вартість скоротилась на 66,81%, що складає 4211437 тис. грн.

Таблиця 2.11 – Показники забезпеченості запасів джерелами їх формування

Показник	Позн	Формула для розрахунку
1. Власні оборотні кошти	ВОК	Ф. № 1 р. (1495–1095)
2. Довгострокові кредити банків	ДК	Ф. № 1 р. 1510
3. Короткострокові кредити банків	КК	Ф. № 1 р. 1600
4. Запаси і поточні біологічні активи	З	Ф. № 1 р. (1100+1110)
5. Наявність власних оборотних коштів для формування запасів	НВ	ВОК
6. Наявність власних оборотних коштів і довгострокових кредитів для формування запасів	НВД	НВ+ДК=ВОК+ДК
7. Наявність загальної величини джерел формування запасів	НВДК	НВД+КК=ВОК+ДК+КК
8. Надлишок (+), нестача (-) власних оборотних коштів для формування запасів	ЗВ	НВ-З=ВОК-З
9. Надлишок (+), нестача (-) власних оборотних коштів і довгострокових кредитів банків для формування запасів	ЗВД	НВД-З=(ВОК+ДК)-З
10. Надлишок (+), нестача (-) загальної величини джерел формування запасів	ЗВДК	НВДК-З=(ВОК+ДК+КК)-З

Джерело: [68, с. 120–121, с. 123]

Проте, зниження вартості джерел формування запасів виявилось недостатнім для покриття витрат на їх створення. Нестача фінансових ресурсів протягом 2016-2018 рр. склала 6868394 тис. грн, 9961411 тис. грн та 10822157,5 тис. грн відповідно.

Отже, протягом аналізованого періоду ПАТ «Одеський припортовий завод» перебувало в кризовому фінансовому стані.

Здатність підприємства перетворювати активи у грошові кошти з метою погашення поточних зобов'язань як у міру надходження термінів їх сплати, так і прострочених боргів характеризує такий показник як ліквідність [68, с. 138–139].

Оцінка ліквідності підприємства здійснюється шляхом аналізу ліквідності балансу, розрахунку загального показника ліквідності балансу та основних показників ліквідності.

Таблиця 2.12 – Показники забезпеченості запасів джерелами їх формування та тип фінансової стійкості ПАТ «Одеський припортовий завод» за 2016-2018 рр., тис. грн

Показник	Рік			Відхилення за 2016-2018 рр.	
	2016	2017	2018	Абс.	Відн., %
1. Власні оборотні кошти	-6303719	-9571775	-10515156	-4211437	66,81
2. Довгострокові кредити банків	0	0	0	0	–
3. Короткострокові кредити банків	0	0	0	0	–
4. Запаси і поточні біологічні активи	564675	389636	307001,5	-257673,5	-45,63
5. Наявність власних оборотних коштів для формування запасів	-6303719	-9571775	-10515156	-4211437	66,81
6. Наявність власних оборотних коштів і довгострокових кредитів для формування запасів	-6303719	-9571775	-10515156	-4211437	66,81
7. Наявність загальної величини джерел формування запасів	-6303719	-9571775	-10515156	-4211437	66,81
8. Надлишок (+), нестача (-) власних оборотних коштів для формування запасів	-6868394	-9961411	-10822157,5	-3953763,5	57,56
9. Надлишок (+), нестача (-) власних оборотних коштів і довгострокових кредитів банків для формування запасів	-6868394	-9961411	-10822157,5	-3953763,5	57,56
10. Надлишок (+), нестача (-) загальної величини джерел формування запасів	-6868394	-9961411	-10822157,5	-3953763,5	57,56
11. Тип фінансової стійкості	кризова	кризова	кризова	–	–

Джерело: [розроблено автором]

Аналіз ліквідності балансу включає порівняння, згрупованих за ступенем ліквідності і розміщених у порядку її зменшення, активів із, згрупованими за строками погашення і розміщеними у порядку зростання термінів, пасивами [68, с. 141].

Умови ліквідності балансу наведено у табл. 2.13.

Таблиця 2.13 – Умови ліквідності балансу підприємства

Абсолютно ліквідний		
$A1 \geq П1, A2 \geq П2, A3 \geq П3$		
Нормально ліквідний		
$A1 \leq П1, A2 \geq П2, A3 \geq П3$	$A1 \geq П1, A2 \leq П2, A3 \geq П3$	$A1 \geq П1, A2 \geq П2, A3 \leq П3$
Достатньо ліквідний		
$A1 \leq П1, A2 \leq П2, A3 \geq П3$	$A1 \leq П1, A2 \geq П2, A3 \leq П3$	$A1 \geq П1, A2 \leq П2, A3 \leq П3$
Неліквідний		
$A1 \leq П1, A2 \leq П2, A3 \leq П3$		

Джерело: [68, с. 144]

Методику розрахунку ліквідності балансу наведено у табл. 2.14.

Таблиця 2.14 – Методика розрахунку ліквідності балансу підприємства

Групи активів та пасивів		Характеристика	Формула для за кодами рядків форм звітності
A1	Високоліквідні	Гроші та їх еквіваленти, поточні фінансові інвестиції	Ф. № 1 р. (1160+1165)
A2	Середньоліквідні	Поточна дебіторська заборгованість за видами	Ф. № 1 р. (1120+1125+1130+1135+1140+1145+1155)
A3	Низьколіквідні	Запаси, поточні біологічні активи, витрати майбутніх періодів, інші оборотні активи	Ф. № 1 р. (1100+1110+1170+1180+1181+1182+1183+1184+1190)
A4	Важколіквідні	Необоротні активи, необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	Ф. № 1 р. (1095+1200)
П1	Найбільш термінові зобов'язання	Поточна кредиторська заборгованість за видами	Ф. № 1 р. (1610+1615+1620+1625+1630+1635+1640+1645+1650)
П2	Короткострокові зобов'язання і забезпечення	Короткострокові кредити банків, поточні забезпечення, доходи майбутніх періодів, інші поточні зобов'язання	Ф. № 1 р. (1600+1605+1660+1665+1670+1690)
П3	Довгострокові зобов'язання і забезпечення	Відстрочені податкові зобов'язання, довгострокові кредити банків, інші довгострокові зобов'язання, довгострокові забезпечення, цільове фінансування	Ф. № 1 р. 1595
П4	Постійні пасиви	Власний капітал, зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	Ф. № 1 р. (1495+1700)

Джерело: [68, с. 142–143]

Розрахунок ліквідності балансу ПАТ «Одеський припортовий завод» за 2016-2018 рр. наведено у табл. 2.15.

Таблиця 2.15 – Ліквідність балансу ПАТ «Одеський припортовий завод» за 2016-2018 рр., тис. грн

Групи активів і пасивів		Рік			Відхилення за 2016-2018 рр., %	
		2016	2017	2018	абс	відн
A1	Високоліквідні	204812,5	47457,5	9503,5	-195309	-95,34
A2	Середньоліквідні	320013	309372	217049	-102964	-32,17
A3	Низьколіквідні	610273	427187	320785,5	-289487,5	-47,44
A4	Важколіквідні	2296365,5	4903932,5	4723204,5	2426839	105,68
Всього		3431464	5687949	5270542,5	1839078,5	53,59
П1	Найбільш термінові зобов'язання	6029624	7516346,5	7563714,5	1534090,5	25,44
П2	Короткострокові зобов'язання і забезпечення	1060005	2473354,5	3038886	1978881	186,69
П3	Довгострокові зобов'язання і забезпечення	349188,5	366090,5	459893,5	110705	31,70
П4	Постійні пасиви	4007353,5	4667842,5	5791951,5	1784598	44,53
Всього		11446171	15023634	16854446	5408274,5	47,25
Надлишок (+) або нестача (-) платіжних засобів (А-П)	A1-П1	-5824811,5	-7468889	-7554211	-	-
	A2-П2	-739992	-2163982,5	-2821837	-	-
	A3-П3	+261084,5	+61096,5	-139108	-	-

Джерело: [розроблено автором]

За даними табл. 2.15, протягом 2016-2018 рр. нестача високоліквідних активів для покриття найбільш термінових зобов'язань становила 5824811,5 тис. грн, 7468889 тис. грн та 7554211 тис. грн відповідно.

Аналогічна тенденція простежується при дослідженні середньоліквідних активів для покриття короткострокових зобов'язань і забезпечень. У період з 2016 р. по 2018 р. їх нестача склала 739992 тис. грн, 2163982,5 тис. грн та 2821837 тис. грн відповідно.

Проте, аналізуючи низьколіквідні активи для покриття довгострокових зобов'язань і забезпечень у 2016-2018 рр., спостерігається динаміка покращення.

У 2016-2017 рр. їх надлишок становив 261084,5 тис. грн та 61096,5 тис. грн відповідно. А у 2018 р. знову виявлено зниження показника у вигляді нестачі низьколіквідних активів у сумі 139108 тис. грн.

Отже, згідно табл. 2.13 та 2.15, баланс ПАТ «Одеський припортовий завод» у 2016-2017 рр. був достатньо ліквідним. Проте, у 2018 р. його значення погіршилось і баланс став неліквідним.

Наступний етап полягав у розрахунку загального показника ліквідності балансу з метою комплексного оцінювання його динаміки за формулою:

$$\text{Злб} = \frac{A1*V_{A1}+A2*V_{A2}+A3*V_{A3}}{\Pi1*V_{\Pi1}+\Pi2*V_{\Pi2}+\Pi3*V_{\Pi3}}, \quad (2.1)$$

де А, П – величини відповідних груп активів і пасивів, тис. грн;

V_A, V_{Π} – частки відповідних груп активів і пасивів у їх загальному підсумку, %.

Розрахунок загального коефіцієнта ліквідності балансу ПАТ «Одеський припортовий завод» за 2016-2018 рр. наведено у табл. 2.16.

Таблиця 2.16 – Загальний коефіцієнт ліквідності балансу ПАТ «Одеський припортовий завод» за 2016-2018 рр.

Показник	Рік			Відхилення за 2016-2018 рр.	
	2016	2017	2018	Абс.	Відн., %
Загальний коефіцієнт ліквідності балансу	0,01	0,004	0,002	-0,008	-80

Джерело: [розроблено автором]

Характеризуючи загальну ліквідність балансу ПАТ «Одеський припортовий завод», спостерігається негативна тенденція. У період з 2016 р. по 2018 р. відбулось його зниження на 80%, що вказує на негативну динаміку рівня ліквідності балансу і дає нам змогу зробити висновок про те, що підприємству за цей час не вдалось збільшити свої грошові кошти та вчасно розрахуватися із зовнішніми зобов'язаннями.

Наступним кроком ми здійснили розрахунок показників ліквідності підприємства (табл. 2.17).

Таблиця 2.17 – Показники ліквідності підприємства

Показник	Позн	Формула для розрахунку	Формула за кодами рядків форм звітності
1. Коефіцієнт поточної ліквідності	$K_{пл}$	Оборотні активи/ Поточні зобов'язання і забезпечення	$\frac{\text{Ф. № 1 р. 1195}}{\text{Ф. № 1 р. 1695}}$
2. Коефіцієнт швидкої ліквідності	$K_{шл}$	(Оборотні активи–Запаси)/ Поточні зобов'язання і забезпечення	$\frac{\text{Ф. № 1 р. (1195 – 1100)}}{\text{Ф. № 1 р. 1695}}$
3. Коефіцієнт абсолютної ліквідності	$K_{ал}$	Гроші та їх еквіваленти/ Поточні зобов'язання і забезпечення	$\frac{\text{Ф. № 1 р. 1165}}{\text{Ф. № 1 р. 1695}}$
4. Коефіцієнт співвідношення короткострокової дебіторської та кредиторської заборгованості	$K_{дкз}$	Дебіторська заборгованість/ Поточна кредиторська заборгованість	$\frac{\text{Ф. № 1 р. (1125 + 1130 + 1135 + 1140 + 1145 + 1155)}}{\text{Ф. № 1 р. 1695}}$

Джерело: [68, с. 147]

Розрахунок показників ліквідності ПАТ «Одеський припортовий завод» за 2016-2018 рр. наведено у табл. 2.18.

Таблиця 2.18 – Показники ліквідності ПАТ «Одеський припортовий завод» за 2016-2018 рр.

Показник	Рік			Відхилення за 2016-2018 рр.	
	2016	2017	2018	Абс.	Відн., %
1. Коефіцієнт поточної ліквідності	0,16	0,08	0,05	-0,11	-68,75
2. Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,08	0,04	0,02	-0,06	-75
3. Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,03	0,005	0,001	-0,029	-96,67
4. Коефіцієнт співвідношення короткострокової дебіторської та кредиторської заборгованості	0,05	0,03	0,02	-0,03	-60

Джерело: [розроблено автором]

Динаміку показників ліквідності ПАТ «Одеський припортовий завод» за 2016-2018 рр. представлено на рис. 2.13.

Аналізуючи дані, наведені в табл. 2.18, спостерігаються лише негативні тенденції зміни показників ліквідності ПАТ «Одеський припортовий завод» за 2016-2018 рр.

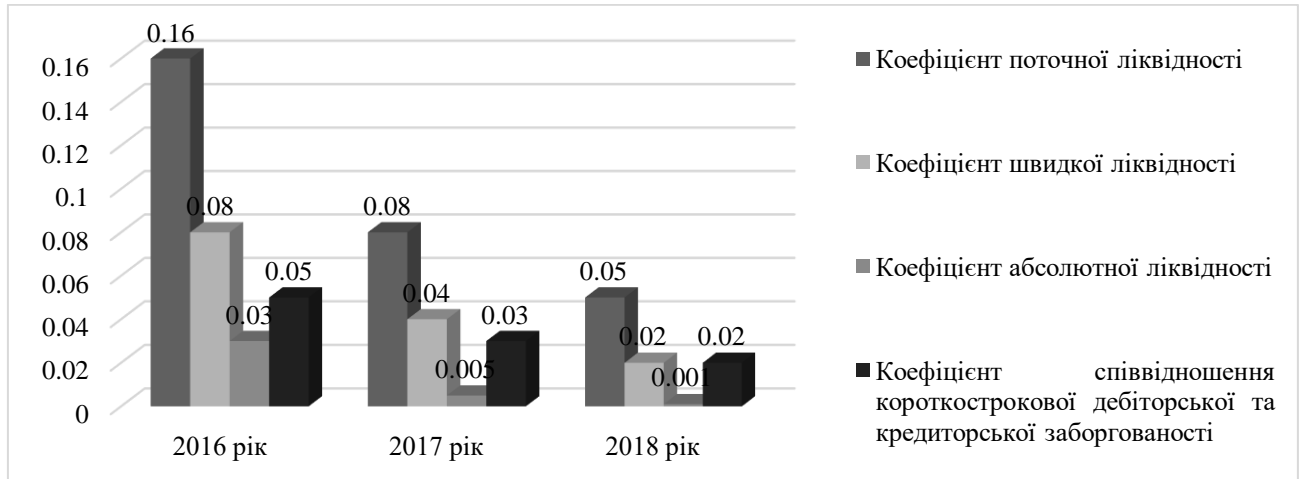

Рисунок 2.13 – Показники ліквідності ПАТ «Одеський припортовий завод» за 2016-2018 рр.

Коефіцієнт поточної ліквідності у 2018 р. порівняно з 2016 р. знизився на 68,75%, що вказує на зменшення достатності обігових коштів, необхідних підприємству для погашення боргів протягом року.

Наступний показник – коефіцієнт швидкої ліквідності – за 2016-2018 рр. також має негативні зміни на 75%. Таке скорочення свідчить про зменшення кількості одиниць найбільш ліквідних активів, що припадають на одиницю найбільш термінових зобов'язань.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності як і попередні має негативну динаміку. У 2018 р. порівняно з 2016 р. він скоротився на 96,67%. Такі зміни показника вказують про неготовність підприємства погасити короткострокову заборгованість.

Щодо коефіцієнта співвідношення короткострокової дебіторської та кредиторської заборгованості, то у період з 2016 р. по 2018 р. він знизився на 60%, що дає нам змогу говорити про зменшення спроможності підприємства розрахуватися з кредиторами за рахунок дебіторів протягом одного року.

2.3 Оцінка санаційної спроможності ПАТ «Одеський припортовий завод»

Як вже зазначалося, за допомогою оцінки санаційної спроможності підприємства можливо визначити стан його неплатоспроможності, здатність подолати кризові тенденції, характер чинників, що призвели до погіршення фінансового стану та з'ясувати вдасться чи ні запобігти появі кризових явищ у майбутньому.

У науковому просторі більшість дослідників зазначають, що здійснювати оцінку санаційної спроможності підприємства варто, по-перше, за допомогою аналізу загальної системи фінансових показників його діяльності, по-друге, досліджуючи санаційний потенціал підприємства за допомогою аналізу фінансових показників у розрізі його складових, по-третє, розраховуючи інтегральний коефіцієнт санаційної спроможності підприємства на основі функції Харінгтона [69, с. 42].

Проте, на нашу думку, доцільно віднести до способів оцінки санаційної спроможності й діагностику ймовірності банкрутства підприємства, що дозволить дізнатися на якій стадії банкрутства знаходиться господарюючий суб'єкт та чи є у нього можливості до фінансового оздоровлення.

У світовій практиці одним з найважливіших інструментів системи раннього запобігання та прогнозування банкрутства підприємства є дискримінантний аналіз (аналіз множинних дискримінант). Його зміст полягає в тому, що за допомогою математично-статистичних методів будують функцію та розраховують інтегральний показник, на підставі якого можна з достатньою ймовірністю передбачити банкрутство суб'єкта господарювання [70, с. 309].

Дискримінантний аналіз ґрунтується на емпірично-індуктивному дослідженні фінансових показників великої кількості підприємств, одні з яких збанкрутували, а інші успішно продовжують свою діяльність. При цьому широко використовуються методи економетричного моделювання [71, с. 108].

Однією з найвідоміших моделей однофакторного дискримінантного аналізу є модель Бівера. Його дослідження свідчать, що за 5 р. до фінансової

кризи характерним є розрив між фінансовими показниками неспроможних та стабільних підприємств. За основу досліджень Бівер взяв 30 найбільш використовуваних показників та згрупував їх у групи за однорідністю. З кожної групи Бівер вибрав по одному показнику, що й склало модель прогнозування банкрутства. Ця методика не відображає всіх сторін діяльності підприємства і не є універсальною методикою для прогнозу ймовірності банкрутства. Основною її проблемою є те, що значення деяких показників свідчить про позитивний розвиток підприємства, а інших про незадовільний [72, с. 334].

Для об'єктивного оцінювання фінансового стану підприємства з метою своєчасного виявлення факту їх фінансової неспроможності, а також запобігання злочинам, пов'язаним з фіктивним банкрутством, потрібна система науково обґрунтованих методів [73, с. 80].

Методів діагностики ймовірності банкрутства дуже багато, що належать до багатofакторного дискримінантного аналізу: модель Альтмана, п'ятифакторна модель Альтмана, п'ятифакторна модель Альтмана адаптована, дискримінантна модель Ліса, дискримінантна модель Таффлера, показник діагностики платоспроможності Конана і Гольдера, коефіцієнт Бівера, модель Спрінгейта, дискримінантна модель Терещенка, модель Сайфуліна, Кадикова, Зайцевої та інші [74, с. 257].

Під діагностикою у рамках економічної науки розуміють визначення стану об'єкта, предмета, явища або процесу (виробничого, управлінського, технологічного) за допомогою реалізації комплексних процедур для виявлення слабких ланок у процесі розвитку [75, с. 28].

Найбільш широке застосування серед методів прогнозування банкрутства отримала багатofакторна, так звана, Z-модель (індекс) Альтмана, розроблена Е. Альтманом у 1968 р. Багатofакторна модель Альтмана призначена для прогнозування банкрутства акціонерних товариств, чиї акції котируються на ринку. Недолік цієї моделі полягає в тому, що її по суті можна розглядати лише стосовно великих компаній, які розмістили свої акції на фондовому ринку (табл. 2.19) [76, с. 178].

Таблиця 2.19 – П'ятифакторна модель Альтмана

Значення змінних	Формула для розрахунку	Значення Z-показника/Ймовірність банкрутства
П'ятифакторна модель Альтмана $Z=1,2X_1+1,4X_2+3,3X_3+0,6X_4+0,999X_5$		
X_1 – відношення оборотного капіталу до загальної вартості активів	$X_1 = \frac{\text{Ф. №1 р. (1495-1095)}}{\text{Ф. №1 р. 1300}}$	<1,80 – дуже висока 1,81 до 2,70 – висока 2,71 до 2,90 – існує ймовірність 2,91> – дуже низька
X_2 – відношення нерозподіленого прибутку до загальної вартості активів	$X_2 = \frac{\text{Ф. №1 р. 1420}}{\text{Ф. №1 р. 1300}}$	
X_3 – відношення прибутку до оподаткування до загальної вартості активів	$X_3 = \frac{\text{Ф. №2 р. 2290}}{\text{Ф. №1 р. 1300}}$	
X_4 – відношення власного капіталу до поточних зобов'язань	$X_4 = \frac{\text{Ф. №1 р. 1495}}{\text{Ф. №1 р. 1695}}$	
X_5 – відношення чистого доходу від реалізації продукції до загальної вартості активів	$X_5 = \frac{\text{Ф. №2 р. 2000}}{\text{Ф. №1 р. 1300}}$	

Джерело: [76]

Другою за надійністю передбачення можливого банкрутства підприємства (після Z-показника Альтмана) вважається модель Г. Спрінгейта. Дана модель має високий рівень точності прогнозування неплатоспроможності підприємства (табл. 2.20) [77, с. 2-3].

Таблиця 2.20 – Модель Спрінгейта

Значення змінних	Формула для розрахунку	Значення Z-показника/Ймовірність банкрутства
Модель Спрінгейта $Z=1,03A + 3,07B + 0,66C + 0,4D$		
A – відношення оборотного капіталу до загальної вартості активів	$A = \frac{\text{Ф. №1 р. (1495-1095)}}{\text{Ф. №1 р. 1300}}$	<0,862 – дуже висока 0 до 1 – висока 1 до 2 – існує ймовірність 2,451> – дуже низька
B – відношення прибутку до оподаткування до загальної вартості активів	$B = \frac{\text{Ф. №2 р. 2290}}{\text{Ф. №1 р. 1300}}$	
C – відношення прибутку до оподаткування до поточних зобов'язань	$C = \frac{\text{Ф. №2 р. 2290}}{\text{Ф. №1 р. 1695}}$	
D – відношення чистого доходу від реалізації продукції до загальної вартості активів	$D = \frac{\text{Ф. №2 р. 2000}}{\text{Ф. №1 р. 1300}}$	

Джерело: [76]

Але також наявні і недоліки, основними з яких є: під час розрахунків не були враховані умови розвитку економіки різних країн (модель орієнтована на Канаду і США); необхідна корекція на національну валюту; значення змінних в оригінальних моделях надані в канадських і американських доларах, при зміні курсу виникають відхилення [77, с. 2-3].

Наступна модель – модель Р. Таффлера і Г. Тішоу, що відображає картину фінансового становища і є типовою моделлю для аналізу підприємств, акції яких котируються на біржах (табл. 2.21) [77, с. 2-3].

Таблиця 2.21 – Модель Таффлера і Тішоу

Значення змінних	Формула для розрахунку	Значення Z-показника/Ймовірність банкрутства
Модель Таффлера і Тішоу $Z = 0,53A + 0,13B + 0,18C + 0,16D$		
А – відношення операційного прибутку до поточних зобов'язань	$A = \frac{\text{Ф. №2 р.2190}}{\text{Ф. №1 р.1695}}$	<0,2 – дуже висока 0,2 до 0,25 – висока 0,25 до 0,3 – існує ймовірність 0,3> – дуже низька
В – відношення оборотних активів до загальної суми зобов'язань	$B = \frac{\text{Ф. №1 р. 1195}}{\text{Ф. №1 р. (1595+1695+1700)}}$	
С – відношення поточних зобов'язань до загальної вартості активів	$C = \frac{\text{Ф. №1 р. 1695}}{\text{Ф. №1 р. 1300}}$	
Д – відношення чистого доходу від реалізації продукції до загальної вартості активів	$D = \frac{\text{Ф. №2 р. 2000}}{\text{Ф. №1 р. 1300}}$	

Джерело: [76]

Дана модель проста у розрахунку ймовірності банкрутства, але вона є досить обмеженою у використанні, оскільки її можна застосовувати лише відносно підприємств, що котирують свої акції на фондових біржах [77, с. 2-3].

Досить популярною є чотирьохфакторна модель прогнозування банкрутства, розроблена Р. Лісом у 1972 р. для Великобританії. Основною перевагою цієї моделі є відносна простота розрахунку, проте дана модель не пристосована до українських підприємств, оскільки розроблена для Англії. Модель Ліса створювалася з урахуванням західного розвитку (табл. 2.22) [77, с. 2-3].

Таблиця 2.22 – Модель Ліса

Значення змінних	Формула для розрахунку	Значення Z-показника/Ймовірність банкрутства
Модель Ліса $Z = 0,063A + 0,092B + 0,057C + 0,001D$		
<p>A – відношення оборотних активів до загальної вартості активів</p> <p>B – відношення чистого доходу від реалізації продукції до загальної вартості активів</p> <p>C – відношення нерозподіленого прибутку до загальної вартості активів</p> <p>D – відношення власного капіталу до позикового капіталу</p>	$A = \frac{\text{Ф. №1 р. 1195}}{\text{Ф. №1 р. 1300}}$ $B = \frac{\text{Ф. №2 р. 2000}}{\text{Ф. №1 р. 1300}}$ $C = \frac{\text{Ф. №1 р. 1420}}{\text{Ф. №1 р. 1300}}$ $D = \frac{\text{Ф. №1 р. 1495}}{\text{Ф. №1 р. (1900-1495)}}$	<p><0,037 – дуже висока</p> <p>0,037> – дуже низька</p>

Джерело: [76]

Також для оцінки платоспроможності підприємства використовується модель Ж. Конана і М. Гольдера. Дана модель була розроблена для промислових підприємств Франції, а тому застосовувати її в інших країнах буде недоречно, так як розробка цієї моделі відбувалась на основі аналізу діяльності французьких підприємств без урахування специфіки економіки інших країн (табл. 2.23) [77, с. 2-3].

Таблиця 2.23 – Модель Конана і Гольдера

Значення змінних	Формула для розрахунку	Значення Z-показника/Ймовірність банкрутства
Модель Конана і Гольдера $Z = 0,16K_1 - 0,22K_2 + 0,87K_3 + 0,1X_4 - 0,24K_5$		
<p>K_1 – відношення дебіторської заборгованості та грошових коштів і їх еквівалентів до загальної вартості активів</p> <p>K_2 – відношення постійного капіталу до загальної вартості пасивів</p> <p>K_3 – відношення фінансових витрат до чистого доходу від реалізації продукції</p> <p>K_4 – відношення витрат на оплату праці до чистого прибутку</p> <p>K_5 – відношення валового прибутку до позикового капіталу</p>	$K_1 = \frac{\text{Ф. №1 р. (1125+1130+1155+1165)}}{\text{Ф. №1 р.1300}}$ $K_2 = \frac{\text{Ф. №1 р. 1400}}{\text{Ф. №1 р. 1900}}$ $K_3 = \frac{\text{Ф. №2 р. 2250}}{\text{Ф. №2 р. 2000}}$ $K_4 = \frac{\text{Ф. №2 р. 2505}}{\text{Ф. №2 р. 2350}}$ $K_5 = \frac{\text{Ф. №2 р. 2090}}{\text{Ф. №1 р. (1900-1495)}}$	<p><0,04 – дуже висока</p> <p>0,04 до 0,1 – висока</p> <p>0,1 до 0,16 – існує ймовірність</p> <p>0,16> – дуже низька</p>

Джерело: [76]

Для прогнозування ймовірності банкрутства підприємства може бути використана модель Дж. Фулмера, створена на основі обробки даних 60 підприємств (30 збанкрутувавших і 30 стабільно працюючих). Дана модель застосовується в практиці компаній, що працюють з великою кількістю покупців і розглядають питання формалізації процедури комерційного кредитування (табл. 2.24) [77, с. 2-3].

Таблиця 2.24 – Модель Фулмера

Значення змінних	Формула для розрахунку	Значення Z-показника/Ймовірність банкрутства
Модель Фулмера $Z=5,528V_1+0,212V_2+0,073V_3+1,270V_4-0,120V_5+2,335V_6+0,575V_7+1,083V_8+0,894V_9-6,075$		
<p>V_1 – відношення нерозподіленого прибутку до загальної вартості активів</p> <p>V_2 – відношення чистого доходу від реалізації продукції до загальної вартості активів</p> <p>V_3 – відношення прибутку до оподаткування до загальної вартості активів</p> <p>V_4 – відношення валового прибутку до загальної суми зобов'язань</p> <p>V_5 – відношення загальної суми зобов'язань до загальної вартості активів</p> <p>V_6 – відношення загальної вартості пасивів до загальної вартості активів</p> <p>V_7 – log(матеріальні активи)</p> <p>V_8 – відношення оборотного капіталу до загальної суми зобов'язань</p> <p>V_9 – відношення прибутку до оподаткування до фінансових витрат</p>	<p>$V_1 = \frac{\text{Ф. №1 р. 1420}}{\text{Ф. №1 р. 1300}}$</p> <p>$V_2 = \frac{\text{Ф. №1 р. 2000}}{\text{Ф. №1 р. 1300}}$</p> <p>$V_3 = \frac{\text{Ф. №2 р. 2290}}{\text{Ф. №1 р. 1300}}$</p> <p>$V_4 = \frac{\text{Ф. №2 р. 2090}}{\text{Ф. №1 р. (1595+1695+1700)}}$</p> <p>$V_5 = \frac{\text{Ф. №1 р. (1595+1695+1700)}}{\text{Ф. №1 р. 1300}}$</p> <p>$V_6 = \frac{\text{Ф. №1 р. 1900}}{\text{Ф. №1 р. 1300}}$</p> <p>$V_7 = \log \text{Ф. №1 р. (1100 + 1101 + 1102 + 1103 + 1104 + 1125 + 1155 + 1160 + 1165 + 1190)}$</p> <p>$V_8 = \frac{\text{Ф. №1 р. (1495-1095)}}{\text{Ф. №1 р. (1595+1695+1700)}}$</p> <p>$V_9 = \frac{\text{Ф. №2 р. 2290}}{\text{Ф. №2 р. 2250}}$</p>	<p><0 – дуже висока</p> <p>0> – дуже низька</p>

Джерело: [76]

Найбільш оптимальною для діагностики ризику банкрутства українських підприємств є модель, що розроблена вітчизняним економістом О. Терещенко (табл. 2.25) [77, с. 2-3].

Таблиця 2.25 – Модель Терещенка

Значення змінних	Формула для розрахунку	Значення Z-показника/Ймовірність банкрутства
Модель Терещенка $Z = 1,5X_1 + 0,08X_2 + 10X_3 + 5X_4 + 0,3X_5 + 0,1X_6$		
X_1 – відношення валового прибутку до загальної суми зобов'язань	$X_1 = \frac{\text{Ф. №2 р. 2090}}{\text{Ф. №1 р. (1595+1695+1700)}}$	<0 – дуже висока 0 до 1 – висока 1 до 2 – існує ймовірність 2> – дуже низька
X_2 – відношення загальної вартості пасивів до загальної суми зобов'язань	$X_2 = \frac{\text{Ф. №1 р. 1900}}{\text{Ф. №1 р. (1595+1695+1700)}}$	
X_3 – відношення чистого прибутку до загальної вартості пасивів	$X_3 = \frac{\text{Ф. №2 р. 2350}}{\text{Ф. №1 р. 1900}}$	
X_4 – відношення чистого прибутку до чистого доходу від реалізації продукції	$X_4 = \frac{\text{Ф. №2 р. 2350}}{\text{Ф. №2 р. 2000}}$	
X_5 – відношення запасів до чистого доходу від реалізації продукції	$X_5 = \frac{\text{Ф. №1 р. 1100}}{\text{Ф. №2 р. 2000}}$	
X_6 – відношення чистого доходу від реалізації продукції до загальної вартості пасивів	$X_6 = \frac{\text{Ф. №2 р. 2000}}{\text{Ф. №1 р. 1900}}$	

Джерело: [76]

Ця модель має такі переваги: є зручною в застосуванні; розроблена на використанні вітчизняних статистичних даних; враховується сучасна міжнародна практика; за рахунок використання різноманітних модифікацій базової моделі до підприємств різних видів діяльності вирішує проблему критичних значень показників; враховує галузеві особливості підприємства.

Однак дана модель не є досконалою і має свої недоліки: відсутність поглибленої класифікації стійкості фінансового стану; широкий інтервал невизначеності, що зобов'язує проводити додатковий аналіз для ідентифікації стійкості фінансового стану; недостатнє теоретичне та емпіричне обґрунтування критичних точок для окремих фінансових індикаторів, що призводить до неточного фіксування нормативних значень фінансових показників [77, с. 2-3].

Відповідно до табл. 2.19-2.25, нами розраховано ймовірність банкрутства ПАТ «Одеський припортовий завод» за 2016-2018 рр. (табл. 2.26).

Таблиця 2.26 – Розрахунок ймовірності банкрутства ПАТ «Одеський припортовий завод» за 2016-2018 рр.

Модель оцінки ймовірності банкрутства	Значення Z-показника			Ймовірність банкрутства		
	Рік			Рік		
	2016	2017	2018	2016	2017	2018
П'ятифакторна модель Альтмана	4,8956	2,6914	3,4702	Дуже низька	Висока	Дуже низька
Модель Спрінгейта	1,1231	0,0472	0,2938	Існує ймовірність	Дуже висока	Дуже висока
Модель Таффлера і Тішоу	0,6355	0,3620	0,4025	Дуже низька	Дуже низька	Дуже низька
Модель Ліса	0,2532	0,1250	0,1244	Дуже низька	Дуже низька	Дуже низька
Модель Конана і Гольдера	0,0707	0,0476	0,1075	Висока	Висока	Існує ймовірність
Модель Фулмера	9,7270	9,2252	11,0193	Дуже низька	Дуже низька	Дуже низька
Модель Терещенка	0,2217	0,1728	0,1533	Дуже низька	Висока	Висока

Джерело: [розроблено автором]

Динаміку Z-показника ймовірності банкрутства ПАТ «Одеський припортовий завод» за 2016-2018 рр. представлено на рис. 2.14.

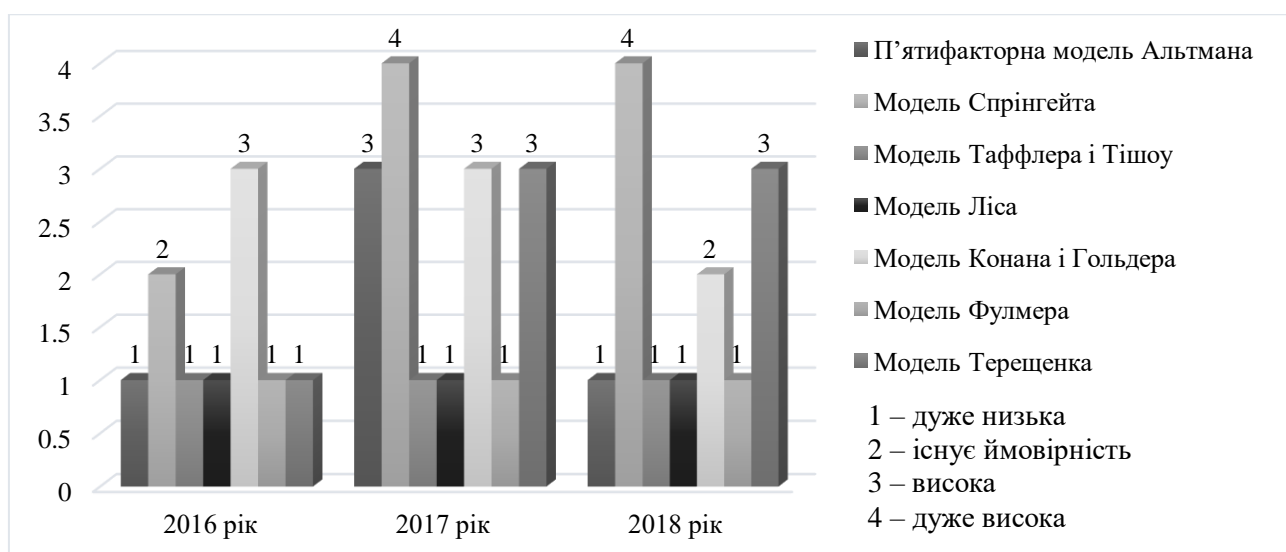

Рисунок 2.14 – Z-показник ймовірності банкрутства ПАТ «Одеський припортовий завод» за 2016-2018 рр.

Відповідно до табл. 2.26 та рис. 2.14, найбільш точно значення Z-показника ймовірності банкрутства ПАТ «Одеський припортовий завод» за 2016-2018 рр. відображають здійснені розрахунки за допомогою моделі Терещенка. Це цілком логічно, оскільки, дана модель була розроблена вітчизняним науковцем на основі аналізу діяльності українських підприємств, використовуючи при цьому вітчизняні статистичні дані та враховуючи галузеву особливість господарюючих суб'єктів.

Отже, згідно отриманих даних, у 2016 р. у ПАТ «Одеський припортовий завод» існувала ймовірність банкрутства, але все ж таки підприємство продовжувало функціонувати на задовільному рівні, а у період 2017-2018 рр. ймовірність банкрутства була високою. Така ситуація склалася через вимушений простій виробничих потужностей господарюючого суб'єкта, внаслідок недобросовісного виконання постачальниками давальницької сировини умов договору.

Проаналізувавши ймовірність банкрутства у контексті оцінки санаційної спроможності, ми дійшли висновку, що ПАТ «Одеський припортовий завод» має низький рівень санаційної спроможності.

Також заслуговують уваги розрахунки, здійснені за допомогою моделі Спрінгейта, тому що вони відображають результати, які відповідають реальному фінансовому стану ПАТ «Одеський припортовий завод» за 2016-2018 рр. Проте, повністю довіряти розрахункам на основі цієї моделі не варто, через те, що вона була розроблена для канадських та американських підприємств, і, навіть, якщо і використовувати цю модель, то потрібно враховувати курс валют при перерахунку значень фінансових показників.

Загалом, аналізуючи наведені моделі, виявлено, що кінцеві результати розрахунків суперечать один одному, оскільки, досліджуючи ймовірність банкрутства одного підприємства, можна отримати різні значення Z-показника, ускладнюючи при цьому вибір правильного варіанту дій керівництва господарюючого суб'єкта.

Висновки до розділу 2

ПАТ «Одеський припортовий завод» є провідним українським підприємством, що спеціалізується на виробництві та перевантаженні азотних добрив, з вигідним розташуванням на березі Чорного моря. Підприємство засноване у 1974 р. в рамках всесоюзної програми будівництва заводів з виробництва добрив.

Частка підприємства у загальному обсязі виробництва аміаку та карбаміду в Україні становлять, відповідно, 23% і 18%, що робить ПАТ «Одеський припортовий завод» найбільшим у країні виробником карбаміду і другим за обсягом потужностей виробником аміаку. В Україні це єдиний портовий об'єкт, здатний здійснювати перевантаження аміаку, з потужностями 4,0 млн. тонн за рік; також є потужності для перевантаження карбаміду – 3,6 млн. тонн за рік, і метанолу – 1,0 млн. тонн за рік.

Прямий доступ до Чорного моря і Середземноморського регіону через Босфор забезпечує унікальне положення для експорту продукції на міжнародні ринки. Понад 90% виробництва карбаміду і 99% аміаку йде на експорт, який здійснюється в більш ніж 30 країн світу, включаючи країни Євросоюзу і США.

У сучасних мінливих умовах внутрішнього і зовнішнього середовища, важливим є здійснення періодичного моніторингу фінансово-господарського функціонування підприємств задля попередження появи небажаних змін і негайного прийняття управлінських рішень. Зробити це можна за допомогою фінансового аналізу, суть якого полягає у дослідженні фінансових показників діяльності підприємства, визначенні їх структури, змін та динаміки.

ПАТ «Одеський припортовий завод» у період з 2016 р. по 2018 р. перебуває у кризовому стані через вимушений простій, внаслідок недобросовісного виконання постачальниками давальницької сировини умов договору. Такий фінансовий стан підприємства підтверджується його високою ймовірністю банкрутства, що вимагає термінового запровадження заходів антикризового управління.

3 УДОСКОНАЛЕННЯ ФІНАНСОВОГО УПРАВЛІННЯ САНАЦІЙНОЮ СПРОМОЖНІСТЮ ПАТ «ОДЕСЬКИЙ ПРИПОРТОВИЙ ЗАВОД»

3.1 Світовий досвід фінансового управління санаційною спроможністю підприємства

Нові економічні умови становлення ринкового механізму дозволили отримати не тільки позитивні результати діяльності, але й призвели до того, що велика кількість вітчизняних підприємств внаслідок загальноекономічної кризи виявилися неспроможними в економічних відносинах і зіткнулись із необхідністю відновлення їх санаційної спроможності. Сприятливим підґрунтям виникнення такої ситуації частіше за все стають прорахунки в стратегічних планах, у наборі конкретних тактичних заходів, що не дозволяють підприємству попереджувати і прогнозувати зміни в нестабільному середовищі, а також диспропорції всередині підприємства та нездатність адекватно на них реагувати [78, с. 65].

Фінансовий механізм управління санаційною спроможністю підприємства спрямований на здійснення систематичного моніторингу фінансово-економічної безпеки підприємств, завчасне виявлення загроз їх санаційній спроможності та розробку стратегічних і тактичних заходів, спрямованих на оперативне відновлення санаційної спроможності та забезпечення рентабельності, конкурентоспроможності та сталого розвитку підприємства. Зауважимо, щоб бути ефективним, фінансовий механізм управління санаційною спроможністю підприємств в Україні повинен увібрати в себе не тільки найкращий світовий досвід санаційного управління, а й бути адаптованим до реалій українського ділового середовища. Це, у свою чергу, вимагає ретельного дослідження зарубіжної практики управління санаційною спроможністю, акцентуючи увагу на трьох основних складових [20].

До цих складових відносяться: нормативно-правове забезпечення санаційного управління, яке базується на існуючому законодавстві про банкрутство та санацію; методологічне забезпечення санаційного управління, що дозволяє завчасно та оперативно виявляти найперші ознаки виникнення кризових явищ у діяльності підприємства, що загрожують його санаційній спроможності; реальна практика запровадження ефективних санаційних стратегій та дієвих інструментів відновлення санаційної спроможності у міжнародних компаніях [79, с. 96].

Аналіз зарубіжної практики санації дозволив науковцям структурувати її форми – м'які форми позасудових процедур реструктуризації (Німеччина), процедури добровільного визнання неспроможності (Великобританія), превентивні реорганізаційні заходи (Канада), що застосовуються до боржника з метою досудової санації та недопущення його банкрутства. У кожному конкретному законодавстві обсяг використання санаційних процедур і реабілітаційних режимів має великі відмінності. Відповідно різні результати збереження діючих корпорацій.

У світовій економіці успішність проведення санаційних заходів у компанії чи корпорації визначається, в першу чергу, санаційною спроможністю суб'єктів вільного ринку. У вітчизняній практиці ефективність санації сьогодні є досить низькою, що пояснюється відсутністю системи управління, яка дала б змогу адекватно реагувати на негативні зміни зовнішнього та внутрішнього середовища. Проте, використання зарубіжних методик також не завжди дає позитивні результати.

Сьогодні все більшої актуальності набуває проблема визначення доцільності проведення санації у кожному окремому випадку, а це потребує запровадження ефективної діагностичної методології, яка дозволить максимально точно та об'єктивно оцінити ступінь та глибину розвитку кризових явищ у діяльності підприємства, виявити його санаційний потенціал і здатність до подолання кризи [20].

Саме на цьому ґрунтується вибір для кожного окремого підприємства найбільш аргументованої санаційної стратегії та максимально адекватного інструментарію відновлення його санаційної спроможності.

Як правило, на підприємстві проводять попередню та остаточну оцінку санаційної спроможності. Попередня оцінка здійснюється підприємством самостійно з метою визначення загальних його можливостей щодо подолання кризи та ефективного розвитку у майбутньому.

Раціональну та корисну точку зору на проведення попередньої діагностики санаційної спроможності підприємств на основі суб'єктивних критеріїв загрози банкрутства висловив Джон Аргенті, англійський викладач і бізнес-консультант. Систематизувавши інформацію про збанкрутілі компанії, яка публікується в Англії, він припустив, що процес, який призводить до банкрутства є тривалим у часі, впродовж якого в діяльності компаній виявляються загальні ознаки, що можуть бути поділені на три групи, відповідно до трьох стадій процесу банкрутства: недоліки в діяльності, здійснені помилки, симптоми неплатоспроможності [80, с. 215].

Кожна наступна стадія банкрутства є результатом поглиблення (до критичного рівня) попередньої стадії. Помилки виникають у результаті недоліків у діяльності, а симптоми виявляють накопичені помилки.

Результатом дослідження став метод бальної оцінки, названий А-рахунок (A-score). Визначення А-рахунку вимагає візиту дослідника до фірми, що викликає занепокоєння. Навіть за наявності позитивної фінансової інформації про результати її діяльності, збирання та оцінювання в балах інформації є необхідною умовою.

Повний можливий рахунок для недоліків – 43 бали, задовільні оцінки з недоліків – 10 балів; повний можливий рахунок помилок – 45 балів, задовільна оцінка для помилок – 15 балів. Повний А-рахунок балів – 100; задовільна оцінка – 25. Компанію, яка має понад 25 балів, можна вважати кандидатом у банкрути. Чим більше балів, тим більша ймовірність банкрутства і ближче терміни його настання [20].

У якості прикладу достатньо ефективної діагностичної методики варто назвати методичні рекомендації Комітету з узагальнення практики аудитування (Великобританія), що містять перелік критичних показників для оцінки можливостей відновлення санаційної спроможності підприємства.

Російський дослідник В. В. Ковальов, ґрунтуючись на розробках західних аудиторських фірм й адаптуючи їх під специфіку бізнесу у країнах СНД, запропонував дворівневу систему показників оцінки можливостей відновлення санаційної спроможності та прогнозування банкрутства [81, с. 151].

До першого рівня показників належать критерії, несприятливі поточні оцінки, динаміка яких свідчить про можливі у найближчому майбутньому загрози санаційній спроможності та ймовірне банкрутство. До них віднесено систематичні та істотні втрати в основній виробничій діяльності; перевищення деякого критичного рівня простроченої кредиторської заборгованості; надмірне використання короткострокових позикових коштів у якості джерела фінансування довгострокових вкладень підприємства; стійкі низькі значення коефіцієнтів ліквідності; хронічна нестача оборотних коштів; стійке збільшення частки позикових коштів у структурі джерел фінансування діяльності; неефективна політика реінвестування прибутку; перевищення величини позикових коштів встановлених лімітів; систематичне невиконання зобов'язань перед стейкхолдерами (інвесторами, кредиторами, акціонерами, працівниками); значна частка простроченої дебіторської заборгованості; наднормативні і залежані товари та виробничі запаси; погіршення відносин між банками та іншими кредиторами; використання (вимушене) нових джерел фінансових ресурсів на відносно не вигідних для себе умовах; застосування у виробничому процесі обладнання із простроченим терміном експлуатації; потенційні втрати довгострокових контрактів та несприятливі зміни в портфелі замовлень.

До другого рівня показників входять критерії та показники, несприятливі значення яких не дають підстави розглядати поточний фінансовий стан як критичний. Разом з тим, вони вказують, що за певних умов чи неприйнятті відповідних заходів ситуація може різко погіршитися [20].

До них відносяться: втрата ключових співробітників апарату управління; вимушені зупинки та порушення виробничо-технологічного процесу; недостатня диверсифікація діяльності підприємства, тобто надмірна залежність фінансових результатів від якогось одного конкретного проекту, типу обладнання, виду активів тощо; зайва ставка на прогнозовану успішність та прибутковість нового проекту; участь підприємства в судових розглядах; втрата ключових контрагентів; недооцінка технічного та технологічного оновлення підприємства; неефективні довгострокові угоди та політичний ризик, пов'язаний із підприємством у цілому або його ключовими підрозділами [82, с. 232].

Що стосується критичних значень цих критеріїв, то вони повинні бути деталізовані за галузями і підгалузями, а їх розробка може бути виконана після накопичення достатнього обсягу статистичних даних.

З метою повної оцінки санаційної спроможності проводять останній аудит, що носить характер зовнішньої перевірки. У цьому випадку виконавцями, як правило, виступають консалтингові компанії. Останній аудит має ряд особливостей. По-перше, він проводиться на підприємствах, що перебувають у фінансовій кризі й має за мету визначення її глибини і виявлення ознак банкрутства. По-друге, у ході його реалізації здійснюється оцінка санаційної спроможності досліджуваного об'єкта. По-третє, він передбачає формування напрямів антикризової програми. Принципи та правила щодо проведення санаційного аудиту визначені в міжнародних стандартах аудиторської діяльності (ISA), зокрема, в ISA 570 «Going Concern» (Припущення про безперервну діяльність підприємства) та ISA 810 «The Examination of Prospective Financial Information» (Перевірка фінансової інформації, що стосується майбутніх періодів) [20].

Висновки санаційного аудиту, безумовно повинні виступати основою для прийняття рішення про доцільність санації суб'єкта господарювання, що перебуває у кризі. Саме з метою отримання об'єктивних результатів у процесі санаційного аудиту доцільно використовувати основні положення Due Diligence (процедура детальної незалежної перевірки), які сьогодні досить поширені у

сфері економіки та права й призначені для збору та аналізу інформації, на основі якої приймається рішення про доцільність застосування тих чи інших санаційних заходів, відповідно до підприємства із ознаками неплатоспроможності.

При цьому, основними цілями Due Diligence є:

- перевірка достовірності фінансової та іншої інформації підприємства-боржника;
- оцінка можливостей реалізації короткострокових і довгострокових стратегій суб'єкта господарювання;
- перевірка відповідності заповнення документообігу законодавству та внутрішнім правилам підприємства;
- відповідність та своєчасність подання податкової й фінансової звітності;
- оцінка конкурентних позицій підприємства на цільовому ринку;
- об'єктивна оцінка фінансового стану підприємства та його вартості;
- оцінка потенціалу підприємства, із метою відновлення його санаційної спроможності, конкурентоспроможності та ліквідності у довгостроковій перспективі [83, с. 150].

Due Diligence виступає своєрідним комплексним аналізом, що узагальнює взаємозв'язок між факторами внутрішнього та зовнішнього середовища підприємства [85]. При цьому невід'ємними елементами Due Diligence є такі, як: Financial, Legal, Tax, Commercial, Organization and Human Resources, Environmental, Political Due Diligence. Сутність цього аналізу в розрізі його складових подано у табл. 3.1.

Реалізація кожного із елементів зазначеного аналізу повинна носити системний характер, що у результаті дозволить зробити об'єктивні висновки про доцільність проведення санації та реальну можливість відновлення санаційної спроможності підприємства

Ще одним позитивним моментом є те, що у процесі проведення цього аналізу визначають «підвищені небезпеки» під якими розуміють фактори, що обумовлюють високий рівень інвестицій у підприємство із ознаками неплатоспроможності [20].

Таблиця 3.1 – Зміст структурних елементів Due Diligence в контексті діагностики санаційної спроможності

Структурні елементи	Зміст
Financial Due Diligence	Ґрунтується на перевірці фінансової діяльності та бухгалтерського обліку підприємства. Особлива увага повинна приділятися оцінюванню фінансового стану підприємства, правильності ведення обліку та аналізу факторів, що дають можливість визначити ринкову вартість підприємства.
Legal Due Diligence	Аналізуються найбільш істотні правові аспекти функціонування підприємства, зокрема, наявність та відповідність чинному законодавству установчих документів, ліцензій, патентів, своєчасність виконання договірних зобов'язань тощо.
Tax Due Diligence	Аналізу підлягають податкові аспекти діяльності підприємства, зокрема, аналізується порядок нарахування та сплати загальнообов'язкових платежів і зборів до державного бюджету, визначаються основні напрями зниження податкового тиску.
Commercial Due Diligence	У процесі перевірки оцінюють маркетинговий та виробничий потенціал підприємства. Особливу увагу приділяють визначенню частки ринку підприємства, характеристикам цільового ринку та сегментам, конкурентоспроможності підприємства та його продукції, затратності технологій, що використовуються у процесі виробництва, а також оцінюють рівень попиту на продукцію та можливості виходу на нові ринки.
Organization and Human Resources Due Diligence	Оцінюється якість використовуваної системи управління підприємством та персоналом, якість та інтенсивність використання трудових ресурсів, їх вмотивованість, здатність сприймати інноваційні зміни, ефективність організаційної структури та можливості її удосконалення.
Environmental Due Diligence	Визначається характер взаємодії підприємства із навколишнім середовищем, за рахунок дотримання екологічного законодавства, наявність очисних споруд, оцінюється рівень соціальної відповідальності.
Political Due Diligence	Аналізуються політичні ризики, пов'язані з діяльністю підприємства, визначаються перспективи розвитку підприємства за умов нестабільного політичного середовища.

Джерело: [20]

За умови неможливості усунення цих факторів, або принаймні, мінімізації їх впливу, від спроб відновлення санаційної спроможності підприємства доцільно відмовитися.

До найбільш поширених «підвищених небезпек», як правило, відносять недостовірність інформації, наведеної у бізнес-планах і звітності підприємства; невідповідність установчих документів, ліцензій і патентів вимогам чинного законодавства; наявність ознак фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства та зруйнованість потенціалу підприємства [20].

Таким чином, на основі проведеного аналізу потенційний інвестор або санатор матиме можливість визначити позитивні та негативні моменти співпраці з підприємством із ознаками неплатоспроможності, що, у свою чергу, створить передумови для підвищення результативності процедури санації вітчизняних суб'єктів господарювання.

Вагомим напрямом досліджень для українських підприємств повинно стати вивчення практичного досвіду із відновлення санаційної спроможності у провідних міжнародних компаніях світу. Варто відмітити, що діяльність міжнародних компаній у ринковому середовищі суттєво залежить від економічних умов, в яких вони функціонують. При цьому, невід'ємним елементом їх економічної стратегії є стратегія запобігання нестабільності (банкрутства), в рамках якої важливим завданням є підтримка фінансової стійкості, стабілізація фінансово-економічного стану та відновлення санаційної спроможності [83, с. 78; 86].

Для міжнародних компаній характерне використання моделей прогнозування фінансово-економічного стану та банкрутства, серед яких найбільш поширеними є модель: Альтмана (США), Охе-Вербаєра (Бельгія), Кізі-Мак Гуіннеса (Великобританія) й Охе-Джуса-Де Воса (Бельгія).

Як показує зарубіжний досвід, використання цих моделей на практиці корпорацій без адаптації їх до специфіки конкретних галузей та особливостей національної економіки може призвести до значних відхилень.

Щоб здійснити фінансово-економічну діагностику корпорації, варто проаналізувати такі показники як чистий оборот робочого капіталу, відношення чистого прибутку та балансового прибутку до активів, норму прибутку, що характеризує ефективність всієї роботи міжнародної компанії, маржу прибутку, тобто відношення чистого прибутку до виручки від реалізації.

Основою прийняття рішення для попередження кризових ситуацій у міжнародних компаніях є не тільки фінансові показники, але й показники внутрішнього та зовнішнього середовища [20].

Зокрема, до внутрішніх проблем слід віднести: низький рівень технічної оснащеності; дефіцит внутрішніх джерел фінансування інвестицій; відсутність системи продажу на зовнішніх ринках чи погіршення стану сировинної бази міжнародної компанії.

До зовнішніх проблем виникнення загроз санаційній спроможності міжнародних компаній належать: неефективність державного регулювання; недосконалість нормативної бази; нераціональна податкова система або проблеми, що пов'язані із загальною економічною ситуацією в країні, наприклад – криза неплатежів.

З досвіду проведення санації міжнародних компаній можна систематизувати заходи їх оздоровлення на досудовій стадії у три групи: заходи щодо зниження витрат виробництва; заходи з освоєння нових ринків та оновлення асортименту продукції та нетрадиційні заходи [81, с. 149].

Судова санація як правовий процес і конкретна судова процедура виникає у зв'язку з визнанням банкрутства міжнародної компанії. Зміст, якої полягає у з'ясуванні фактичної неспроможності і збереженні майнового комплексу до прийняття рішення про застосування заходів до міжнародної компанії. До судової санації відноситься процедура зовнішнього управління й застосовується до боржника з метою відновлення його платоспроможності.

Необхідність прийняття стратегічних рішень в умовах кризи виникає у зв'язку з тим, що критичного значення набувають ресурси, їх логістика, функції структурних ланок, бізнес-процеси. Особливість управління корпорацією в умовах кризи полягає в підвищеній складності управлінських процесів.

Більшість дослідників сходяться на думці, що найпершим заходом із відновлення санаційної спроможності міжнародних компаній в умовах глобальної фінансово-економічної кризи повинно бути скорочення витрат, що традиційно є необхідним кроком у ситуації, коли організація відчуває на собі вплив кризи [20].

Необхідно централізувати прийняття всіх рішень, які впливають на рух матеріальних активів підприємства, скорочувати або «заморожувати» витрати,

пов'язані з розвитком існуючих довгострокових проєктів. Проте, реалізацію заходів зі скорочення витрат потрібно будувати таким чином, аби очікуваний ефект у короткостроковій перспективі не був нівельований втратою прибутку у довгостроковій перспективі.

Слід наголосити, що багато компаній у період економічної кризи стандартно реагують на неї і, у якості домінуючої стратегії відновлення санаційної спроможності, застосовують стратегію «cost-cutting» (тотального зменшення витрат), що призводить до «заморожування» інвестиційних проєктів.

Дійсно, у ряді випадків такі стратегії можуть дати деяку економію коштів на певному етапі, проте, зі стратегічної точки зору це не дозволяє підприємствам одержати суттєвий вииграш у довгостроковій перспективі. Існують інші стратегії («частки ринку», «злиття і поглинання», «ключової переваги»), які дозволяють у період серйозних змін зовнішнього та внутрішнього економічного середовища не тільки залишитися на «плаву», але й досить активно розвиватися [79, с. 90].

Другим стратегічним заходом із відновлення санаційної спроможності для міжнародних компаній в умовах кризи стало стимулювання вхідних грошових потоків, що дало змогу відновити фінансовий санаційний потенціал компаній як основу їх майбутнього розвитку.

Залучення коштів в організацію в умовах кризи здійснюється переважно за трьома головними напрямками: продаж і надання в оренду надлишкових активів підприємства; оптимізація засобів стимулювання продажу продукції та послуг; зміна кредитної політики для прискорення оборотності дебіторської заборгованості.

Одним із напрямів відновлення санаційної спроможності сучасних міжнародних компаній в умовах кризи стала розробка антикризових маркетингових програм [87]. Вони дозволяють не тільки зберегти свій існуючий рівень обсягів продажу та вхідних фінансових потоків, але й успішно розвиватися у перспективі. Ключовим елементом виживання в умовах кризи є дуже чітка, послідовна стратегія з точною вертикаллю виконання конкретних тактичних дій та максимально швидким зворотним зв'язком [20].

В умовах світової кризи найбільшому впливу і трансформації піддалася міжнародна комунікаційна модель маркетингу, що вимагала пошуку нових, більш ефективних підходів до організації та планування маркетингових комунікацій. Зазначимо, що в умовах кризи увагу підприємств було акцентовано на пошук ефективних засобів і методів комунікації, що забезпечують найбільший контакт із цільовою аудиторією. Під час пошуку ними виявилися Інтернет-комунікації.

Криза створила сприятливі умови для злиттів і поглинань, мотивувала до застосування для відновлення санаційної спроможності стратегій реструктуризації, що сприяє зростанню компаній у перспективі [51, с. 80].

Реструктуризація, що передбачає розробку чітких стратегічних дій і формування нового бізнес-портфелю компанії, може супроводжуватися зміною організаційно-правової форми.

У працях іноземних авторів реструктуризація інтерпретується, з одного боку, як специфічний вид фінансової діяльності підприємства, а з іншого – як засіб поліпшення позиції підприємства на ринку, вдосконалення управління й фінансових відносин із метою фінансового оздоровлення за рахунок більш ефективного структурування [84].

При цьому, добре структуроване підприємство і бізнес мають значні переваги перед конкурентами: по-перше, за рахунок успішної корпоративної реструктуризації підвищується прозорість бізнесу, що дає можливість залучати додаткові кошти як на зовнішніх, так і на внутрішніх ринках; по-друге, у результаті оптимізації бізнес-процесів підвищується ефективність управління; по-третє, стратегічні цілі та цінності підприємства стають більш зрозумілими для працівників і партнерів [20].

Зокрема, реструктуризація виробничої сфери країн Центральної Європи включала в себе:

- юридичну реорганізацію – зміну структури власності та корпоратизацію;
- фінансову реорганізацію – оптимізацію активів і пасивів, санацію балансу, зменшення дебіторської та кредиторської заборгованості;

- організаційну та функціональну перебудову, яка охоплювала організацію відділів, внутрішню ієрархію, методи бухгалтерської звітності, комунікації, персонал тощо. Функціональна реорганізація, в свою чергу, була орієнтована на виробничий процес, технологію, наявність ресурсів, питання збуту;

- створення корпорацій – життєздатних, стійких, вертикально та горизонтально інтегрованих стратегічних підприємств або об'єднань;

- демонополізацію великих підприємств шляхом їх поділу на самостійні фінансово-господарські одиниці [63, с. 57].

Аналіз зарубіжного досвіду реструктуризації показав, що вчені виділяють три стратегії, що характеризують поведінку підприємства в умовах кризи. Перша стратегія управління – активна стратегія – характерна для підприємств, що здійснюють традиційну політику зі стабілізації свого фінансового положення.

При реактивній стратегії управлінські рішення запізнюються щодо моменту раціонального початку дій на певному проміжку часу. Дана ситуація характерна для великих підприємств, що мають багаторічний досвід успішної роботи. При появі окремих симптомів виникнення кризової ситуації керівництво підприємства не достатньо швидко реагує на ситуацію, вважаючи її тимчасовим явищем. Реактивне управління може призвести до несподіваного виникнення проблемних ситуацій, раніше не розпізнаних керівниками підприємств.

Планова стратегія управління властива підприємствам, які застосовують методи прогнозування розвитку технології, структурне економічне прогнозування тощо, спрямовані безпосередньо на виявлення можливих змін, що виникають у зв'язку з дискретними відхиленнями стратегічного характеру. Отримана таким чином прогнозна інформація є набором відомостей, що дає можливість вживати заходи до виникнення кризової ситуації.

Кваліфіковано здійснене прогнозування дозволяє підприємству виконувати коригувальні дії до того, коли можливі загрози завдадуть збитку економіці підприємства. Водночас, в організаційних структурах цих підприємств не завжди є служби, які прогнозують кризові ситуації [20].

3.2 Дослідження санаційної спроможності як складової механізму фінансового управління ПАТ «Одеський припортовий завод»

У підрозділі 2.3 ми зазначили, що до способів оцінки санаційної спроможності слід віднести й діагностику ймовірності банкрутства підприємства, розрахований показник якого дасть можливість говорити чи здатний господарюючий суб'єкт до фінансового оздоровлення чи ні.

Тому, ми пропонуємо у розрізі діагностики ймовірності банкрутства дослідити вплив фінансових показників діяльності ПАТ «Одеський припортовий завод» на Z-показник за 2016-2018 рр. методом кореляційно-регресійного аналізу.

Кореляційно-регресійний аналіз – це побудова та аналіз економіко-математичної моделі у вигляді рівняння регресії (рівняння кореляційного зв'язку), що виражає залежність результативної ознаки від однієї або кількох ознак-факторів і дає змогу оцінити ступінь щільності зв'язку [88, с. 141-142].

При відборі показників, які доцільно включати до економетричної моделі, необхідно враховувати наступні вимоги:

- між ознаками-факторами та результативною ознакою повинен існувати стійкий та суттєвий кореляційний зв'язок;
- ознаки-фактори, які впливають на результативну ознаку, повинні бути незалежними між собою (відсутність мультиколінеарності між впливаючими ознаками-факторами);
- ознаки-фактори повинні бути репрезентативними та характеризувати різнобічні сторони фінансово-господарського стану та результати фінансово-господарської діяльності підприємства (збалансованість структури активів; ефективність та інтенсивність використання ресурсів/активів підприємства; політика управління фінансовою структурою капіталу підприємства) [20].

Використання методу кореляції і регресії дозволяє вирішити такі основні завдання: встановити характер і щільність зв'язку між досліджуваними явищами; визначити і кількісно виміряти ступінь впливу окремих факторів та їх комплексу

на рівень досліджуваного явища; на підставі фактичних даних моделі залежності економічних показників від різних факторів розраховувати кількісні зміни аналізованого явища при прогнозуванні показників і дати об'єктивну оцінку діяльності підприємств.

Зв'язок між ознаками закладений у природі самих економічних явищ, тому за допомогою кореляційно-регресійного аналізу можна виразити об'єктивно існуючі закономірності економічних процесів.

Кореляційно-регресійний аналіз включає три етапи:

- математико-економічне моделювання;
- рішення прийнятої моделі шляхом знаходження параметрів кореляційного рівняння;
- оцінювання одержаних результатів.

Завдяки кореляційно-регресійному аналізу є можливість глибше дослідити взаємозв'язки економічних явищ і процесів, виявити вплив факторів на результати господарської діяльності, виявити і підрахувати резерви підвищення ефективності виробництва. Все це позитивно позначається на здійсненні управлінської, маркетингової та інших видів діяльності, прийнятті економічно обгрунтованих господарських рішень [88, с. 141-142].

При розрахунку Z-показника за допомогою п'ятифакторної моделі Альтмана, Спрінгейта, Таффлера і Тішоу, Ліса, Конана і Гольдера, Фулмера, Терещенка, нами було виділено два фінансові показники діяльності ПАТ «Одеський припортовий завод» за 2016-2018 рр., які використовуються при розрахунках у всіх моделях. Тобто, залежною змінною (регресандом) є Z-показник, а незалежними змінними (регресорами) – активи та чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (табл. 3.2).

Здійснити кореляційно-регресійний аналіз можна за допомогою офісного пакету програм Microsoft Office, зокрема, Excel.

Дослідження впливу зміни розміру суми активів та чистого доходу (виручки) від реалізації продукції на Z-показник ПАТ «Одеський припортовий завод» за 2016-2018 рр. ми здійснили за таким алгоритмом:

Таблиця 3.2 – Вхідні дані ПАТ «Одеський припортовий завод» за 2016-2018 рр. для кореляційно-регресійного аналізу

Період	Активи (xt2), млн грн	ЧДВР (xt3), млн грн	Z-показник (yt)	Модель ймовірності банкрутства
2016 рік	3431,464	5228,793	4,8956	Альтмана
2016 рік	3431,464	5228,793	1,1231	Спрінгейта
2016 рік	3431,464	5228,793	0,6355	Таффлера і Тішоу
2016 рік	3431,464	5228,793	0,2532	Ліса
2016 рік	3431,464	5228,793	0,0707	Конана і Гольдера
2016 рік	3431,464	5228,793	9,727	Фулмера
2016 рік	3431,464	5228,793	0,2217	Терещенка
2017 рік	5687,949	1279,058	2,6914	Альтмана
2017 рік	5687,949	1279,058	0,0472	Спрінгейта
2017 рік	5687,949	1279,058	0,362	Таффлера і Тішоу
2017 рік	5687,949	1279,058	0,125	Ліса
2017 рік	5687,949	1279,058	0,0476	Конана і Гольдера
2017 рік	5687,949	1279,058	9,2252	Фулмера
2017 рік	5687,949	1279,058	0,1728	Терещенка
2018 рік	5270,543	1118,922	3,4702	Альтмана
2018 рік	5270,543	1118,922	0,2938	Спрінгейта
2018 рік	5270,543	1118,922	0,4025	Таффлера і Тішоу
2018 рік	5270,543	1118,922	0,1244	Ліса
2018 рік	5270,543	1118,922	0,1076	Конана і Гольдера
2018 рік	5270,543	1118,922	11,0193	Фулмера
2018 рік	5270,543	1118,922	0,1533	Терещенка

Джерело: [розроблено автором]

1) оцінили параметри регресійної моделі за допомогою Методу найменших квадратів засобами Microsoft Office Excel (табл. 3.3)

Таблиця 3.3 – Параметри регресійної моделі

Показник	Коефіцієнти
Y-перетин	7,149411543
Змінна X 1	-0,000862501
Змінна X 2	-0,000338827

Джерело: [розроблено автором]

2) визначили емпіричну функцію регресії (у нашому випадку простежується від’ємна кореляція, при якій зростання однієї змінної супроводжується зниженням іншої)

Емпірична функція регресії має вигляд:

$$\hat{Y}_t = 7,14941 - 0,00086xt2 - 0,00034xt3, \quad (3.1)$$

де $\hat{Y}_t$ – залежна змінна (регресанд);

$xt2, xt3$ – незалежні змінні (регресори);

-0,00086 та -0,00034 – параметри (коефіцієнти);

7,14941 – випадкова змінна (похибка, залишки).

3) зазначили економічну інтерпретацію параметрів регресії

Збільшення суми активів ПАТ «Одеський припортовий завод» на 1 млн. грн, при інших рівних умовах, призведе до зниження Z-показника ймовірності банкрутства на 0,00086 за рік.

Збільшення суми чистого доходу (виручки) від реалізації продукції ПАТ «Одеський припортовий завод» на 1 млн. грн, при інших рівних умовах, призведе до зниження Z-показника ймовірності банкрутства на 0,00034 за рік.

4) розрахували стандартизовані регресійні коефіцієнти та коефіцієнти еластичності (на підставі середніх значень змінних та їх емпіричних середньоквадратичних відхилень), інтерпретували їх значення

Стандартизовані регресійні коефіцієнти: $\beta_2^S = -0,2453$; $\beta_3^S = -0,1868$. Оскільки, $-0,1868 > -0,2453$, то можна зробити висновок, що зміна суми чистого доходу (виручки) від реалізації в 0,7615 разів більше впливає на зміну Z-показника ймовірності банкрутства ПАТ «Одеський припортовий завод», ніж зміна суми активів.

5) розрахували коефіцієнти еластичності (на підставі середніх значень змінних) для визначення впливу незалежних змінних на залежну без врахування одиниць їх виміру

Коефіцієнти еластичності: $\varepsilon_2 = -1,9234$; $\varepsilon_3 = -0,4004$. Якщо, за інших рівних умов, сума активів ПАТ «Одеський припортовий завод» збільшиться на 1%, то значення Z-показника ймовірності банкрутства зменшиться на 1,9234% за рік.

Якщо, за інших рівних умов, сума чистого доходу (виручки) від реалізації продукції ПАТ «Одеський припортовий завод» збільшиться на 1%, то значення Z-показника ймовірності банкрутства зменшиться на 0,4004% за рік.

б) визначили коефіцієнт детермінації моделі (міру якості моделі)

Коефіцієнт детермінації моделі: $R^2 = 0,0054$. Отже, можна зробити висновок, що модель описує 0,54% вхідних даних, тобто не є достатньо якісною, оскільки, значення цього коефіцієнта знаходяться на проміжку від 0 до 1 (чим більше значення наближене до 1, тим кращою є модель).

7) оцінили статистичну значущість усієї моделі за допомогою F-тесту

Статистична значущість усієї моделі: $F_{\text{розрах}} = 0,0489$; $F_{\text{критич}} = 3,5545$.

Отже, модель не є статистично значущою, оскільки, $F_{\text{критич}} > F_{\text{розрах}}$.

8) оцінили статистичну значущість параметрів моделі за допомогою t-тесту

Статистична значущість параметрів моделі: $t_{1\text{розрах}} = 0,2949$; $t_{2\text{розрах}} = -0,2166$; $t_{3\text{розрах}} = -0,1650$; $t_{\text{критич}} = 2,1009$.

Отже, $\beta_1 = 7,14941$ не є статистично значущим, оскільки, $t_{\text{критич}} > t_{1\text{розрах}}$.

Отже, $\beta_2 = -0,00086$ не є статистично значущим, оскільки, $t_{\text{критич}} > t_{2\text{розрах}}$.

Отже, $\beta_3 = -0,00034$ не є статистично значущим, оскільки, $t_{\text{критич}} > t_{3\text{розрах}}$.

9) побудували графік на основі фактичних та модельних значень Z-показника ймовірності банкрутства ПАТ «Одеський припортовий завод» (табл. 3.4)

Таблиця 3.4 – Фактичні та модельні значення Z-показника ймовірності банкрутства ПАТ «Одеський припортовий завод»

Період	Передбачений Z-показник	Фактичний Z-показник	Модель ймовірності банкрутства
1	2	3	4
2016 рік	2,418114286	4,8956	Альтмана
2016 рік	2,418114286	1,1231	Спрінгейта
2016 рік	2,418114286	0,6355	Таффлера і Тішоу

Продовження таблиці 3.4

1	2	3	4
2016 рік	2,418114286	0,2532	Ліса
2016 рік	2,418114286	0,0707	Конана і Гольдера
2016 рік	2,418114286	9,727	Фулмера
2016 рік	2,418114286	0,2217	Терещенка
2017 рік	1,810171429	2,6914	Альтмана
2017 рік	1,810171429	0,0472	Спрінгейта
2017 рік	1,810171429	0,362	Таффлера і Тішоу
2017 рік	1,810171429	0,125	Ліса
2017 рік	1,810171429	0,0476	Конана і Гольдера
2017 рік	1,810171429	9,2252	Фулмера
2017 рік	1,810171429	0,1728	Терещенка
2018 рік	2,224442857	3,4702	Альтмана
2018 рік	2,224442857	0,2938	Спрінгейта
2018 рік	2,224442857	0,4025	Таффлера і Тішоу
2018 рік	2,224442857	0,1244	Ліса
2018 рік	2,224442857	0,1076	Конана і Гольдера
2018 рік	2,224442857	11,0193	Фулмера
2018 рік	2,224442857	0,1533	Терещенка

Джерело: [розроблено автором]

Графік фактичних та модельних значень Z-показника ймовірності банкрутства ПАТ «Одеський припортовий завод» представлено на рис. 3.1.

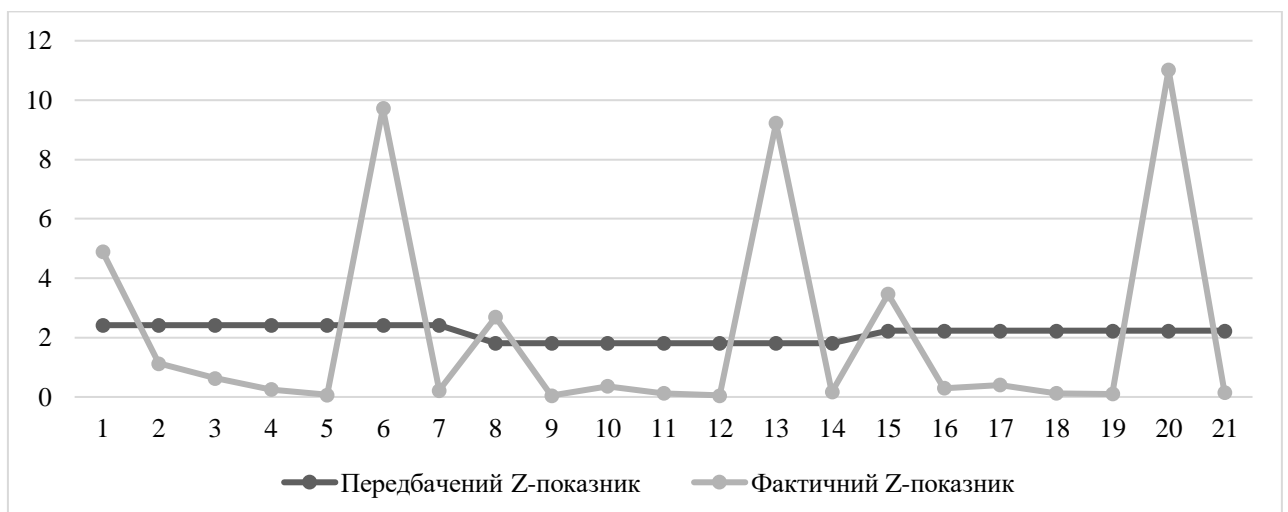

Рисунок 3.1 – Фактичні та модельні значення Z-показника ймовірності банкрутства ПАТ «Одеський припортовий завод»

Отже, дослідивши методом кореляційно-регресійного аналізу вплив фінансових показників діяльності, а саме активів і чистого доходу (виручки) від реалізації продукції ПАТ «Одеський припортовий завод» на Z-показник ймовірності банкрутства за 2016-2018 рр., ми дійшли таких висновків: розрахована нами емпірична модель регресії не є достатньо надійною, оскільки, коефіцієнт детермінації більш наближений до 0 і має значення 0,0054, іншими словами, ця модель достовірно не відображає залежність між досліджуваними величинами та не може бути використана у подальших розрахунках. Внаслідок того, що наша модель описує лише 0,54% вхідних даних, вона та усі параметри є статистично незначущими. Також, варто відмітити значні відхилення фактичних та модельних значень Z-показника ймовірності банкрутства, що також свідчить про недосконалість моделі.

Проте, ми вважаємо, що використання кореляційно-регресійного аналізу для дослідження залежності між фінансовими показниками діяльності підприємства та ймовірністю його банкрутства, заслуговує уваги науковців. Однак, наші розрахунки свідчать про необхідність подальшого удосконалення побудованої моделі.

3.3 Удосконалення методів оцінки санаційної спроможності ПАТ «Одеський припортовий завод»

На нашу думку, неабиякий вплив на оцінку санаційної спроможності має діагностика ймовірності банкрутства підприємства. У нинішній час існує велика кількість моделей діагностики, розроблених як вітчизняними науковцями, так і зарубіжними. Всі вони були створені з урахуванням особливостей країни походження їх авторів.

В такій різноманітності, у вітчизняних підприємств можуть виникнути труднощі з вибором найбільш надійної моделі діагностики та такою, щоб одночасно врахувала специфіку діяльності підприємства та тип національної

економіки. Тобто, іншими словами, обрана модель має бути адаптованою до українського ринку.

Тому, для удосконалення оцінки санаційної спроможності підприємства, ми пропонуємо здійснити багатокритеріальний вибір моделей діагностики ймовірності банкрутства на основі адитивної згортки.

Перший крок багатокритеріального вибору полягає у визначенні альтернатив, серед яких обиратиметься найкращий варіант. У нашому випадку такими альтернативами є моделі діагностики ймовірності банкрутства підприємства, а саме: a_1 – п’ятифакторна модель Альтмана; a_2 – модель Спрінгейта; a_3 – модель Таффлера і Тішоу; a_4 – модель Ліса; a_5 – модель Конана і Гольдера; a_6 – модель Фулмера; a_7 – модель Терещенка.

До критеріїв, відповідно до яких буде обиратися модель, належать: c_1 – можливість застосування до різних типів національних економік; c_2 – можливість застосування до усіх організаційно-правових форм діяльності підприємства; c_3 – врахування розміру підприємства; c_4 – врахування галузі діяльності підприємства; c_5 – надійність моделі; c_6 – простота розрахунку моделі.

Другий крок має на меті визначення функцій приналежності оцінки альтернатив за критеріями, тобто задовільність моделей обраним критерієм (табл. 3.5).

Таблиця 3.5 – Функції приналежності оцінки альтернатив за критеріями

Задовільність	0	1	0
Дуже низька (ДН)	0	0	0
Низька (Н)	0	0,2	0,4
Висока (В)	0,6	0,8	1
Дуже висока (ДВ)	0,8	1	1

Джерело: [розроблено автором]

Третій крок виявляється у визначенні лінгвістичних оцінок відносної важливості критеріїв (табл. 3.6).

Таблиця 3.6 – Лінгвістичні оцінки відносної важливості критеріїв

Важливість	0	1	0
Достатньо важливий (ДоВЖ)	0,3	0,5	0,7
Важливий (ВЖ)	0,5	0,7	0,9
Дуже важливий (ДВЖ)	0,8	1	1

Джерело: [розроблено автором]

Відповідно до четвертого кроку необхідно здійснити оцінку задовільності альтернатив щодо критеріїв (табл. 3.7).

Таблиця 3.7 – Оцінка задовільності альтернатив щодо критеріїв

Критерій	Оцінка альтернатив							Важливість
	a ₁	a ₂	a ₃	a ₄	a ₅	a ₆	a ₇	
c ₁	Н	ДН	Н	ДН	ДН	ДН	В	ДВЖ
c ₂	ДН	ДН	ДН	ДН	Н	ДН	В	ДВЖ
c ₃	ДВ	Н	ДН	Н	Н	ДН	Н	ДоВЖ
c ₄	ДВ	В	ДН	Н	ДН	ДН	В	ВЖ
c ₅	ДВ	В	В	В	Н	ДН	В	ДВЖ
c ₆	ДН	В	ДВ	В	Н	ДН	Н	ДоВЖ

Джерело: [розроблено автором]

П'ятий крок характеризується визначенням вершини та меж нечіткого числа кожної альтернативи шляхом множення відповідного значення функцій приналежності оцінки альтернатив за критеріями та відповідного значення лінгвістичних оцінок відносної важливості критеріїв на основі табл. 3.7 (табл. 3.8).

Таблиця 3.8 – Визначення вершини та меж нечіткого числа кожної альтернативи

Критерій	0						
	Альтернатива						
	a ₁	a ₂	a ₃	a ₄	a ₅	a ₆	a ₇
1	2	3	4	5	6	7	8
c ₁	0	0	0	0	0	0	0,48
c ₂	0	0	0	0	0	0	0,48
c ₃	0,24	0	0	0	0	0	0
c ₄	0,4	0,3	0	0	0	0	0,3

Продовження таблиці 3.8

1	2	3	4	5	6	7	8
c_5	0,64	0,48	0,48	0,48	0	0	0,48
c_6	0	0,18	0,24	0,18	0	0	0
Сума	1,28	0,96	0,72	0,66	0	0	1,74
Критерій	1						
	Альтернатива						
	a_1	a_2	a_3	a_4	a_5	a_6	a_7
c_1	0,2	0	0,2	0	0	0	0,8
c_2	0	0	0	0	0,2	0	0,8
c_3	0,5	0,1	0	0,1	0,1	0	0,1
c_4	0,7	0,56	0	0,14	0	0	0,56
c_5	1	0,8	0,8	0,8	0,2	0	0,8
c_6	0	0,4	0,5	0,4	0,1	0	0,1
Сума	2,4	1,86	1,5	1,44	0,6	0	3,16
Критерій	0						
	Альтернатива						
	a_1	a_2	a_3	a_4	a_5	a_6	a_7
c_1	0,4	0	0,4	0	0	0	1
c_2	0	0	0	0	0,4	0	1
c_3	0,7	0,28	0	0,28	0,28	0	0,28
c_4	0,9	0,9	0	0,36	0	0	0,9
c_5	1	1	1	1	0,4	0	1
c_6	0	0,7	0,7	0,7	0,28	0	0,28
Сума	3	2,88	2,1	2,34	1,36	0	4,46

Джерело: [розроблено автором]

У результаті, нами отримані такі функції приналежності зважених оцінок альтернатив: $R1=\{0/1,28; 1/2,4; 0/3\}$; $R2=\{0/0,96; 1/1,86; 0/2,88\}$; $R3=\{0/0,72; 1/1,5; 0/2,1\}$; $R4=\{0/0,66; 1/1,44; 0/2,34\}$; $R5=\{0/0; 1/0,6; 0/1,36\}$; $R6=\{0/0; 1/0; 0/0\}$; $R7=\{0/1,74; 1/3,16; 0/4,46\}$.

На основі функцій приналежності зважених оцінок альтернатив нами побудовано графік альтернатив (рис. 3.2).

Ранжування альтернатив з використанням отриманих зважених оцінок можливо здійснити на основі їх нечіткої композиції, відповідно до якої кращою вважається альтернатива, що має найбільше значення.

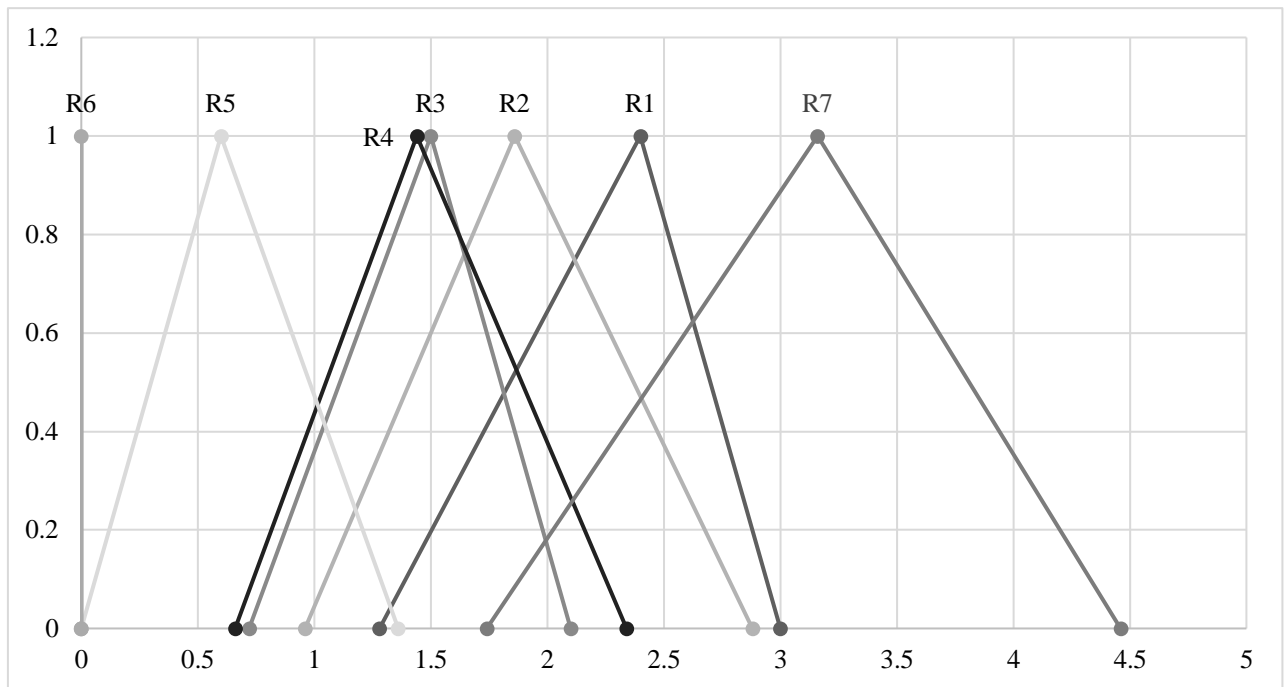

Рисунок 3.2 – Графік альтернатив

Пріоритет кожної альтернативи визначається шляхом вибору мінімуму серед точок перетину правої межі відповідного їй нечіткого числа з межами нечітких чисел, що представляють зважені оцінки альтернатив, розташованих правіше на числовій осі. При цьому передбачається, що права межа області визначення нечітких чисел відповідає найкращим оцінкам, а ліва – найгіршим.

Таким чином, нами отримані такі оцінки переваги альтернатив: $a_1 = 0,62$; $a_2 = 0,44$; $a_3 = 0,18$; $a_4 = 0,23$; $a_5 = 0,02$; $a_6 = 0$; $a_7 = 1$.

Відповідно до проведених розрахунків, кращою моделлю діагностики ймовірності банкрутства вітчизняних підприємств є модель Терещенка, а найгіршою – модель Фулмера.

Висновки до розділу 3

Посилення дії системи фінансового управління санаційною спроможністю підприємств здійснюється на основі дослідження та реалізації світового досвіду, адаптованого до українських реалій.

Важливої уваги заслуговує науково-методичне забезпечення управління фінансовою санацією, за допомогою якого можна швидко ідентифікувати появу кризових тенденцій, що впливають на функціонування господарюючих суб'єктів, з одночасним застосуванням дієвих стратегій фінансової санації та засобів відновлення санаційної спроможності.

Вивчення закордонного досвіду дасть змогу виявити нові методики управління фінансовою санацією, які застосовуються міжнародними підприємствами для вирішення стратегічних, загально-корпоративних, фінансово-економічних, маркетингових, техніко-технологічних та інших питань. Ці методики, адаптовані згідно діяльності українських підприємств, в змозі створити теоретико-практичну основу формування ефективного управління фінансовою санацією вітчизняних суб'єктів господарювання, потерпаючих від впливу кризових явищ.

На основі дослідження кореляційно-регресійного зв'язку між сумою активів, чистим доходом (виручкою) від реалізації продукції та значенням Z-показника ймовірності банкрутства ПАТ «Одеський припортовий завод», відомо, що визначена емпірична модель регресії є недостовірною, та не може бути використана у розрахунках. Якщо ж науковці все ж таки мають на меті застосувати дану модель у подальшому, то першим кроком має бути її вдосконалення.

У даний час існує значна кількість моделей діагностики ймовірності банкрутства, що ускладнює правильний вибір моделі господарюючими суб'єктами. На нашу думку, знизити розгубленість у виборі можна за допомогою багатокритеріального вибору моделей діагностики ймовірності банкрутства на основі адитивної згортки.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі магістра наведено теоретичне узагальнення та вирішення завдання, яке полягає у розвитку теоретико-методичних положень та розробці практичних рекомендацій щодо удосконалення фінансового управління санаційною спроможністю підприємства та поліпшення діагностики ймовірності банкрутства. Загальні висновки, одержані в результаті дослідження, зводяться до наступного:

У процесі дослідження встановлено, що криза сприяє збільшенню підприємств, які гостро відчувають нестачу власних фінансових ресурсів, складність у залученні позикових коштів, накопичують значні суми кредиторської заборгованості, що призводить до погіршення їх платоспроможності або, навіть, до банкрутства. Найбільш повним і багатогранним є визначення кризи як складної, інтегрованої за багатьма показниками характеристики діяльності підприємства в певному періоді, що відображає його ступінь забезпеченості власними та залученими ресурсами, власними оборотними коштами для своєчасного проведення розрахунків за зобов'язаннями та здійснення ефективної господарської діяльності в майбутньому. Слід зазначити, що на виникнення криз на підприємстві впливають як зовнішні, так і внутрішні чинники.

Визначено, що у багатьох розвинених країнах санація підприємства є невід'ємною частиною управління кризовими явищами, що можуть відбуватися на підприємстві. Найбільш ґрунтовним тлумаченням поняття «санація» є: це комплекс послідовних, взаємопов'язаних заходів фінансово-економічного, виробничо-технічного, організаційного та соціального характеру, спрямованих на виведення суб'єкта господарювання з кризи і відновлення або досягнення його прибутковості та конкурентоспроможності в довгостроковому періоді.

Виявлено, що метою санації підприємства є усунення чи попередження загрози банкрутства, забезпечення найбільш ефективного використання

потенціалу з метою адаптації до нових умов господарювання та створення передумов для відновлення конкурентоспроможності у довгостроковій перспективі.

Вказано, що завданням санації є реалізація мети за рахунок кращого використання чи додаткового залучення ресурсів, збереження підприємства діючим, у тому числі збереження робочих місць, створення можливості проведення розрахунків з кредиторами та отримання прибутку підприємства на основі наявних фінансових, організаційних, правових, виробничих, техніко-технологічних можливостей.

Відмічено, що функції санації включають: перерозподільну, попереджувальну, планування, стимулюючу, контрольну, соціальну, забезпечення зростання ефективного розвитку економіки. Також, виділено ряд характерних рис, що притаманні санації, зокрема: історичність, плановість, юридичність. В межах фінансового оздоровлення підприємства встановлено такі види санаційних заходів: фінансово-економічні, виробничо-технічні, організаційно-правові, соціальні.

Досліджено, що головним критерієм прийняття рішення щодо санації чи ліквідації підприємства є його санаційна спроможність. Окрім того, вона виступає критерієм прийняття рішення стосовно доцільності оздоровлення підприємства.

Визначено, що санаційна спроможність – це наявність у підприємства, що перебуває у фінансовій кризі, фінансових, організаційно-технічних та правових можливостей, які визначають його здатність до успішного проведення фінансової санації.

Систематизовано чотири групи передумов, які можуть зробити підприємство санаційно-спроможним: нормативно-правові, загальноекономічні, ресурсні, фінансово-економічні. Також, відмічено, що санаційна спроможність буває таких видів: природна та набута, короткострокова та довгострокова. Встановлено, що санаційна спроможність має два критерії стійкості: економічний та правовий.

Вказано, якщо говорити загалом, то санаційно здатним підприємство буде лише в тому випадку, якщо продисконтована очікувана майбутня вартість активів (за умови успішної санації) буде більше вартості його ліквідаційної маси перед проведенням санації.

Виявлено, що значної уваги потребує вивчення поняття санаційного потенціалу як запоруки ефективного проведення санації підприємства.

Зазначено, що санаційний потенціал підприємства – це система фінансових, трудових, виробничих, інноваційних ресурсів, резервів та наявних і прихованих можливостей їх застосування, що можуть бути використані для формування достатнього рівня санаційної спроможності, яка, в свою чергу, є передумовою проведення ефективної санації.

Відмічено, що визначення санаційного потенціалу підприємства базується на ресурсному, системному та результативному підходах. Досліджено, що до структури санаційного потенціалу підприємства входить фінансовий, виробничий, кадровий, маркетинговий та інвестиційно-інноваційний потенціали.

Вказано, що управління санаційною спроможністю підприємства, є окремою складовою загальної системи управління господарюючим суб'єктом, на формування якої впливають чинники як зовнішнього, так і внутрішнього середовища, а також галузева направленість підприємства.

Запропоновано структурно-логічну схему процесу управління санаційною спроможністю підприємства, яка відображає сукупність фінансових, організаційних та економічних інструментів, за допомогою яких відбувається регулювання економічних процесів і відносин у загальній системі управління підприємством.

На основі дослідженого матеріалу, запропоновано авторське визначення фінансового управління санаційною спроможністю: це комплекс взаємопов'язаних організаційних структур, методів, важелів і ресурсів, за допомогою яких здійснюється активізація фінансових процесів з метою виявлення можливостей підприємства до вдалого проведення санації та

забезпечення ефективної і прибуткової діяльності підприємства у довгостроковому періоді.

Визначено завдання фінансового управління санаційною спроможністю підприємства: впровадження антикризового фінансового управління та моніторинг його результатів; оцінка здатності підприємства до виживання та дослідження його санаційного потенціалу; створення та реалізація фінансової політики підприємства з метою накопичення та використання грошових коштів для досягнення цілей підприємства; оптимізація складу та структури фінансових ресурсів для підтримки ліквідності підприємства; ефективне використання фінансового капіталу згідно поточних і стратегічних цілей розвитку підприємства; збалансування бажаного рівня прибутковості підприємства з допустимим рівнем ризику; здійснення прогнозування появи кризових явищ у майбутньому; розроблення заходів щодо відновлення та закріплення конкурентоспроможності підприємства на ринку.

Досліджено результативність управління санаційною спроможністю підприємства, сутність якого полягає у підсумковому результаті діяльності суб'єкта господарювання у напрямку досягнення та підтримання оптимального рівня санаційної спроможності підприємства і накопичення санаційного потенціалу, що забезпечує його успішну діяльність у довгостроковій перспективі.

Встановлено, що ПАТ «Одеський припортовий завод» є одним з великих українських виробників продукції азотної галузі хімічної промисловості. Також підприємство надає послуги з перевантаження на морські судна хімічної продукції виробництва інших підприємств.

Основними напрямками діяльності ПАТ «Одеський припортовий завод» є:

- виробництво мінеральних добрив та азотних сполук (аміак, карбамід);
- транспортне оброблення вантажів, у т. ч. прийом та перевантаження мінеральних добрив та іншої хімічної продукції;
- складування, у т. ч. мінеральних добрив та іншої хімічної продукції.

ПАТ «Одеський припортовий завод» є експортоорієнтованим підприємством, основна частина продукції якого реалізується на експорт. Це обумовлено вигідним географічним розташуванням підприємства та наявністю перевантажувального комплексу.

Основною метою діяльності заводу є виробництво хімічної продукції високої якості світового рівня, а також збереження та розвиток промислового потенціалу підприємства та країни у цілому.

Встановлено, що відбулося зменшення виробництва продукції ПАТ «Одеський припортовий завод» у 2018 р. порівняно з 2017 р. Це сталося через тривалий простій виробничих потужностей (9 місяців) внаслідок відсутності джерел постачання основної сировини – природного газу.

У 2018 р. підприємством отримано чистого доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) на загальну суму 1 118 922 тис. грн, у т. ч.:

– 61,8% чистого доходу або 691 494,8 тис. грн склали доходи від перевантаження аміаку, в т. ч. послуги з приймання, зберігання та перевантаження транзитного аміаку аміакопроводом за договором з ДП «Укрхімтрансаміак»;

– дохід від послуг з переробки давальницької сировини в готову продукцію та додаткових послуг з готовою продукцією з давальницької сировини (фасування, зберігання тощо) за звітний період склав 26,6% від чистого доходу або 297 633,3 тис. грн;

– дохід від реалізації власної продукції підприємства (вуглекислота, сухий лід, карбамід, аміак тощо) на внутрішній ринок та на експорт за 2018 р. склав 4,0% від чистого доходу або 44 756,9 тис. грн;

– дохід від іншої реалізації (доходи допоміжних підрозділів підприємства) за 2018 р. склав 85 038 тис. грн або 7,6% від чистого доходу.

Валовий прибуток ПАТ «Одеський припортовий завод» за звітний період склав 85 859 тис. грн.

Дебіторська заборгованість підприємства на кінець 2018 р. становить 282 700 тис. грн, що на 128 700 тис. грн менше ніж на початок року.

Кредиторська заборгованість на кінець 2018 р. становить 10 830 600 тис. грн, що на 502 300 тис. грн більше ніж на початок 2018 р.

Протягом 2018 р. підприємством проводилась сплата податків та зборів у бюджети всіх рівнів, виплата заробітної плати й перерахування внесків. Усього за звітний період було перераховано коштів в державний і місцевий бюджети та цільові фонди 214 512 тис. грн.

Внаслідок простою виробничих потужностей підприємства з початку року й понесених при цьому витрат на підтримку технологічного виробничого обладнання в безпечному стані, а також витрат на забезпечення діяльності допоміжних підрозділів, з урахуванням заходів, прийнятих для економії коштів, протягом 2018 р. ПАТ «Одеський припортовий завод» були отримані збитки (витрати, що виникають у процесі звичайної діяльності, але не пов'язані з операційною діяльністю) у розмірі 210 508 тис. грн.

Епізодична робота ПАТ «Одеський припортовий завод» на давальницькій сировині призвела до формування хронічного дефіциту обігових коштів, втрати кадрового потенціалу, звільнення висококваліфікованих працівників та накопичування значної заборгованості перед постачальниками за поставлені товарно-матеріальні ресурси.

ПАТ «Одеський припортовий завод» закінчило свою діяльність у 2018 р. зі збитком у розмірі 750 500 тис. грн.

Вказано, що у сучасних мінливих умовах внутрішнього і зовнішнього середовища, важливим є здійснення періодичного моніторингу фінансово-господарського функціонування підприємств задля попередження появи небажаних змін і негайного прийняття управлінських рішень. Зробити це можна за допомогою фінансового аналізу, суть якого полягає у дослідженні фінансових показників діяльності підприємства, визначенні їх структури, змін та динаміки.

За 2016-2018 рр. було розраховано фінансові показники діяльності ПАТ «Одеський припортовий завод», зокрема: показники забезпеченості, стану та ефективності використання основних засобів; показники ділової активності; показники рентабельності; показники фінансової стійкості; показники

ліквідності (платоспроможності). При аналізі вказаних показників, в основному спостерігається їх негативна тенденція. Лише незначна частина показників мала позитивні зміни. Внаслідок цього встановлено, що баланс ПАТ «Одеський припортовий завод» є неліквідним, провокуючи зниження загального коефіцієнта ліквідності балансу. Така динаміка показників спричинила кризовий стан підприємства.

Встановлено, що ПАТ «Одеський припортовий завод» перебуває у кризовому стані через вимушений простій, внаслідок недобросовісного виконання постачальниками давальницької сировини (природного газу) умов договору. Такий фінансовий стан підприємства підтверджується його високою ймовірністю банкрутства, що вимагає термінового запровадження заходів антикризового управління.

Визначено, що більшість дослідників сходяться на думці, що найпершим заходом із відновлення санаційної спроможності міжнародних компаній в умовах глобальної фінансово-економічної кризи є скорочення витрат, що традиційно є необхідним кроком у ситуації, коли підприємство відчуває на собі вплив кризи. Необхідно централізувати прийняття всіх рішень, які впливають на рух матеріальних активів підприємства, скорочувати або «заморожувати» витрати, пов'язані з розвитком існуючих довгострокових проєктів. Проте, реалізацію заходів зі скорочення витрат потрібно будувати таким чином, аби очікуваний ефект у короткостроковій перспективі не був нівельований втратою прибутку у довгостроковій перспективі.

Встановлено, що другим стратегічним заходом із відновлення санаційної спроможності для міжнародних компаній в умовах кризи є стимулювання вхідних грошових потоків, що дало змогу відновити фінансовий санаційний потенціал компаній як основу їх майбутнього розвитку. Залучення коштів в організацію в умовах кризи здійснюється переважно за трьома головними напрямками: продаж і надання в оренду надлишкових активів підприємства; оптимізація засобів стимулювання продажу продукції та послуг; зміна кредитної політики для прискорення оборотності дебіторської заборгованості.

Відмічено, що одним із напрямів відновлення санаційної спроможності сучасних міжнародних компаній в умовах кризи стала розробка антикризових маркетингових програм. Вони дозволяють не тільки зберегти свій існуючий рівень обсягів продажу та вхідних фінансових потоків, але й успішно розвиватися у перспективі.

Зазначено, що до способів оцінки санаційної спроможності слід віднести й діагностику ймовірності банкрутства підприємства, розрахований показник якого дасть можливість говорити чи здатний господарюючий суб'єкт до фінансового оздоровлення чи ні.

Тому, у розрізі даної діагностики, досліджено методом кореляційно-регресійного аналізу вплив фінансових показників діяльності підприємства, а саме активів і чистого доходу (виручки) від реалізації продукції ПАТ «Одеський припортовий завод» на Z-показник ймовірності банкрутства за 2016-2018 рр. та отримано такі висновки: розрахована нами емпірична модель регресії не є достатньо надійною, оскільки, коефіцієнт детермінації більш наближений до 0 і має значення 0,0054, іншими словами, ця модель достовірно не відображає залежність між досліджуваними величинами та не може бути використана у подальших розрахунках. Внаслідок того, що наша модель описує лише 0,54% вхідних даних, вона та усі параметри є статистично незначущими. Також, варто відмітити значні відхилення фактичних та модельних значень Z-показника ймовірності банкрутства, що також свідчить про недосконалість моделі.

Проте, ми вважаємо, що використання кореляційно-регресійного аналізу для дослідження залежності між фінансовими показниками діяльності підприємства та ймовірністю його банкрутства, заслуговує уваги науковців. Однак, наші розрахунки свідчать про необхідність подальшого удосконалення побудованої моделі.

Визначено, що неабиякий вплив на оцінку санаційної спроможності має діагностика ймовірності банкрутства підприємства. У нинішній час існує велика кількість моделей діагностики, розроблених як вітчизняними науковцями, так і

зарубіжними. Всі вони були створені з урахуванням особливостей країни походження їх авторів.

В такій різноманітності, у вітчизняних підприємств можуть виникнути труднощі з вибором найбільш надійної моделі діагностики та такої, щоб одночасно враховувала специфіку діяльності підприємства та тип національної економіки. Тобто, іншими словами, обрана модель має бути адаптованою до українського ринку.

Тому, для удосконалення оцінки санаційної спроможності підприємства, ми здійснили багатокритеріальний вибір моделей діагностики ймовірності банкрутства ПАТ «Одеський припортовий завод» на основі адитивної згортки. Згідно отриманих результатів, найкращою моделлю діагностики ймовірності банкрутства є модель Терещенка, а найгіршою – модель Фулмера.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Романович О. О., Свистун Л. А. Кризові явища у діяльності українських підприємств та методи їх діагностики. *Молодий вчений*. 2017. № 11 (51). С. 1295–1299. URL : <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2017/11/310.pdf> (дата звернення: 07.07.2020).
2. Вербівська Л. В., Кушнір І. В., Романюк А. С. Діагностика кризового стану підприємств у сучасних умовах господарювання. *Молодий вчений*. 2018. № 12 (64). С. 250–255. URL : <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2018/12/60.pdf> (дата звернення: 07.07.2020).
3. Галушко О. І. Визначення поняття «криза» та параметрів, що описують кризу на підприємстві. *Магістеріум. Економічні студії*. 2004. Вип. 14. С. 52–55. URL : <http://ekmair.ukma.edu.ua/handle/123456789/14074> (дата звернення: 07.07.2020).
4. Чорновіл І. А. Сутнісна характеристика кризи підприємства та причини її виникнення. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2011. № 2. Т. 1. С. 10–13. URL : http://journals.khnu.km.ua/vestnik/pdf/ekon/2011_2_1/010-013.pdf (дата звернення: 07.07.2020).
5. Pauchant T. C., Morin E. M. La gestion systemique des crises et la prevention de la contr-production. *Revue Française de Gestion*. 1996. № 108. В. 80–99. URL : <https://rfg.revuesonline.com/> (дата звернення: 07.07.2020).
6. Штангрет А. М., Воробйов В. І. Криза підприємства: суть, природа виникнення та її вплив на економічну безпеку. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2010. № 2. С. 324–333. URL : https://www.lvduvs.edu.ua/documents_pdf/visnyky/nvse/02_2010/samneb.pdf (дата звернення: 07.07.2020).
7. Череп А. В., Павленко А. І. Формування стратегії антикризового управління підприємств машинобудування Запорізької області. *Вісник*

соціально-економічних досліджень. 2018. № 1 (65). С. 161–173. URL : http://journals.uran.ua/vsed_oneu/article/view/166581 (дата звернення: 07.07.2020).

8. Пігуль Н. Г., Семенець В. П. Сутність та значення санації підприємства в сучасних умовах господарювання. *Економіка і суспільство*. 2019. Вип. 20. С. 359–365. URL : <https://www.economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/34> (дата звернення: 07.07.2020).

9. Карвацка Н. С. Організаційно-економічний механізм санації підприємств машинобудування : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.04. Хмельницький, 2008. 25 с.

10. Донченко Т. В. Теоретичні основи санації підприємств: сутність та функції. *Вісник ЖДТУ*. 2013. № 3 (65). С. 124–132. URL : <http://ven.ztu.edu.ua/article/view/34025> (дата звернення: 07.07.2020).

11. Маланчук Т. В., Юрченко Д. В. Юридична сутність санації підприємства. *Молодий вчений*. 2017. № 11 (51). С. 933–936. URL : <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2017/11/226.pdf> (дата звернення: 07.07.2020).

12. Андрущак Є. М., Біленька В. А. Фінансова санація як спосіб запобігання банкрутству підприємств. *Молодий вчений*. 2018. № 9 (61). С. 451–456. URL : <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2018/9/102.pdf> (дата звернення: 07.07.2020).

13. Череп А. В. Фінансова санація та банкрутство суб'єктів господарювання : навч. посіб. Київ : Кондор, 2006. 378 с.

14. Терещенко О. О. Фінансова санація та банкрутство підприємств : навч. посіб. Київ : КНЕУ, 2004. 412 с.

15. Булович Т. В. Основні підходи до визначення результативності управління санаційною спроможністю підприємства. *ВІСНИК Донецького університету економіки та права*. 2009. № 2. С. 174–178. URL : <https://studfile.net/preview/5015031/> (дата звернення: 07.07.2020).

16. Бланк І. А. Фінансовий менеджмент : учбов. курс. 2-ге вид., перероб. та доп. Київ : Ельга, Ніка-Центр, 2004. 656 с.
17. Передерієва С. О. Критерії оцінки санаційного потенціалу підприємства-боржника. *Економічний аналіз*. 2011. Вип. 9. Ч. 3. С. 233–236. URL : <http://95.164.172.68:2080/trportal/DocDescription?docid=TrTNEU.BibRecord.260746> (дата звернення: 07.07.2020).
18. Клебанова Т. С. Банкрутство і санація підприємства: теорія і практика кризового управління : монографія. Харків : ВД «ІНЖЕК», 2003. 271 с.
19. Тищенко А. М. Економічна результативність діяльності підприємств : монографія. Харків : ВД «ІНЖЕК», 2005. 144 с.
20. Ліснічук О. А. Фінансове управління санаційною спроможністю підприємств України : дис. ... канд. екон. наук : 08.00.08. Ірпінь, 2016. 229 с.
21. Череп А. В., Романченко О. О. Теоретичні аспекти оцінки санаційного потенціалу вітчизняних підприємств. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2010. Т. 1. № 8. С. 105–110. URL : <http://fkd.org.ua/article/view/29507/26464> (дата звернення: 07.07.2020).
22. Волкова О. Д. Шляхи удосконалення та зростання фінансового потенціалу на підприємствах хлібопекарної галузі. *Економіка: проблеми теорії та практики*. 2007. Вип. 230. С. 355–360. URL : <http://dsr.univ.kiev.ua/pub/publish/2586/> (дата звернення: 07.07.2020).
23. Солом'янова-Кирильчук К. О. Санаційний потенціал, як ключова категорія кризового менеджменту. *Економіка. Фінанси. Право*. 2008. № 3. С. 20–23. URL : <http://www.efp.in.ua/uk> (дата звернення: 07.07.2020).
24. Лук'яненко Л. І., Кабай В. О. Структура санаційного потенціалу компаній галузі інформаційних технологій. *Ефективна економіка*. 2015. № 12. URL : <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=4672> (дата звернення: 07.07.2020).
25. Андрущенко О. Ю. Теоретико-методичні підходи до визначення санації та санаційної спроможності підприємства. *Ефективна економіка*. 2011. № 5.

URL : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1760> (дата звернення: 07.07.2020).

26. Донченко Т. В. Організаційно-економічний механізм управління санацією підприємств : дис. ... канд. екон. наук : 08.00.04. Хмельницький, 2015. 249 с.

27. Ларіонова К. Л., Донченко Т. В. Формування санаційного потенціалу як інструменту управління санацією підприємств легкої промисловості. *Соціально-економічні проблеми і держава*. 2012. Вип. 2 (7). С. 38–47. URL : <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2012/12klplp.pdf> (дата звернення: 07.07.2020).

28. Бова В. А., Хринюк О. С. Сутність фінансового потенціалу підприємства. *Актуальні проблеми економіки та управління*. 2017. Вип. 11. URL : <https://ela.kpi.ua/handle/123456789/22586> (дата звернення: 07.07.2020).

29. Череп О. Г., Павленко А. І. Дослідження сутності та структури санаційного потенціалу підприємства. *Економічний простір*. 2019. № 150. С. 71–75. URL : <http://www.prostir.pdaba.dp.ua/index.php/journal/article/download/364/354/> (дата звернення: 07.07.2020).

30. Ліснічук О. А., Фадєєва О. В. Система показників використання фінансового потенціалу підприємства. *Інфраструктура ринку*. 2018. Вип. 23. С. 287–292. URL : http://www.market-infr.od.ua/journals/2018/23_2018_ukr/52.pdf (дата звернення: 07.07.2020).

31. Левченко Ю. Г., Ратушняк Ю. Ю. Теоретичні основи формування та використання виробничого потенціалу підприємства. *Молодий вчений*. 2018. № 12 (64). С. 623–626. URL : <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2018/12/142.pdf> (дата звернення: 07.07.2020).

32. Жук Є. О. Виробничий потенціал як фактор розвитку підприємства за умов невизначеності. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2014. № 3. Т. 3. С. 207–211. URL : http://elar.khnu.km.ua/jspui/bitstream/123456789/3557/1/Vchnu_ekon_2014_3%283%29__46.pdf (дата звернення: 07.07.2020).

33. Дашко І. М. Кадровий потенціал: сутність та фактори його розвитку. *Економіка та держава*. 2017. № 1. С. 65–68. URL : <http://www.economy.in.ua/?op=1&z=3685&i=13> (дата звернення: 07.07.2020).

34. Міхов Л. І. Сутність категорії та структурні складові кадрового потенціалу підприємства. *Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу*. 2014. № 3 (27). С. 101–105. URL : <http://old.bumib.edu.ua/visnyk/3272014/sutnist-kategoriyi-ta-strukturni-skladovi-kadrovogo-potencialu-pidpriiemstva> (дата звернення: 07.07.2020).

35. Дискіна А. А. Кадровий потенціал – важливий чинник економічного розвитку підприємства. *Інтелект XXI*. 2018. № 2. С. 67–71. URL : <http://dspace.opu.ua/jspui/bitstream/123456789/9276/1/22.pdf> (дата звернення: 07.07.2020).

36. Іваненко В. О., Ковальчук О. Р. Оцінка маркетингового потенціалу підприємства: компаративний аналіз наукових підходів. *Вісник ЖДТУ*. 2019. № 1 (87). С. 72–82. URL : <http://eztuir.ztu.edu.ua/handle/123456789/7498;jsessionid=634EEF3A9FC6E5B19D331A98D3A661B> (дата звернення: 07.07.2020).

37. Гончаров В. М., Бистрова Т. С. Управління маркетинговим потенціалом на переробних підприємствах в умовах ринкової економіки. *Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності*. 2013. Вип. 2. Т. 1. URL : <http://eir.pstu.edu/handle/123456789/6093> (дата звернення: 07.07.2020).

38. Гудзь О. Є. Ідентифікація та управління інноваційно-інвестиційним потенціалом підприємства. *Науковий вісник Мукачівського державного університету*. 2015. Вип. 2 (4). Ч. 1. С. 101–106. URL : [http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=nvmdue_2015_2\(1\)__19](http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=nvmdue_2015_2(1)__19) (дата звернення: 07.07.2020).

39. Вишневська О. М., Бобровська Н. В., Вороніна Є. І. Інвестиційно-інноваційна основа розвитку аграрного сектора. *Глобальні та національні*

проблеми економіки. 2015. Вип. 8. С. 138–142. URL : <http://global-national.in.ua/archive/8-2015/28.pdf> (дата звернення: 07.07.2020).

40. Цар О. З. Фінансова санація суб'єктів господарювання в економіці України : дис. ... канд. екон. наук : 08.00.08. Львів, 2016. 238 с.

41. Терещенко О. О. Дискримінантна модель інтегральної оцінки фінансового стану підприємства. *Економіка України*. 2003. № 8. С. 38–44. URL : <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/250> (дата звернення: 07.07.2020).

42. Булович Т. В. Управління санаційною спроможністю підприємства як передумова його виживання. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2009. № 4. Т. 2. С. 161–167. URL : http://journals.khnu.km.ua/vestnik/pdf/ekon/2009_4_2/pdf/161-167.pdf (дата звернення: 07.07.2020).

43. Бедринець М. Д. Модернізація інструментарію фінансової санації промислових підприємств. *Збірник наукових праць УДФСУ*. 2014. № 1 (64). С. 164–176. URL : <http://www.nusta.edu.ua/home-2/fahov%D1%96-vidannya/#1496669356243-0d9c0249-f0f5> (дата звернення: 07.07.2020).

44. Бикова В. Г. Оцінка та управління фінансово-економічним потенціалом підприємств загальнодержавного значення : монографія. Донецьк : Наука і освіта, 2008. 180 с.

45. Білоконь Т. М. Санація підприємств: організаційно-економічний механізм : монографія. Вінниця : ВНТУ, 2010. 152 с.

46. Благодетелева-Вовк С. Л. Управління фінансовою санацією підприємств : навч. посіб. Київ : Ніка-Центр, 2006. 248 с.

47. Бланк І. О., Ситник Г. В. Управління фінансами підприємств : підруч. Київ : КНЕУ, 2006. 779 с.

48. Бурлака Ю. М. Фінансова санація сільськогосподарських підприємств: методологічний та регіональний аспекти. *Збірник наукових праць КНТУ*. 2010. Вип. 17. С. 322–327. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npkntu_e_2010_17_50 (дата звернення: 07.07.2020).

49. Грачов В. І., Косарева І. П., Прохорова В. В. Управління фінансовою санацією : навч. посіб. Харків : ВД «ІНЖЕК», 2004. 207 с.
50. Ковалевська А. В. Оцінка фінансового потенціалу підприємства. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2006. Вип. 1 (1). С. 76–82. URL : <https://fkd.ubs.edu.ua/index.php/fkd/issue/view/48> (дата звернення: 07.07.2020).
51. Козлянченко О. М. Інститут банкрутства як складова розвитку ринкової економіки. *Актуальні проблеми економіки*. 2009. № 2. С.78–88. URL : <https://economicscience.net/> (дата звернення: 07.07.2020).
52. Колбушкін Ю. П. Формування фінансового потенціалу підприємства на основі грошових потоків. *Проблеми системного підходу в економіці*. 2004. Вип. 8. С. 3–8. URL : <http://www.psaе-jrnl.nau.in.ua/> (дата звернення: 07.07.2020).
53. Ліснічук О. А. Розрахунок санаційного потенціалу підприємства: зарубіжний досвід та вітчизняна практика. *Інноваційна економіка*. 2012. № 5 (31). С. 51–57. URL : http://ie.at.ua/index/arkhiv_nomeriv/0-5 (дата звернення: 07.07.2020).
54. Ліснічук О. А. Діагностика розвитку кризових явищ на підприємстві. *Сталий розвиток економіки*. 2012. № 5 (15). С. 120–126. URL : <https://www.uniep.km.ua/index.php/naukova-diyalnist/zhurnal-stalij-rozvitok-ekonomiki> (дата звернення: 07.07.2020).
55. Ліснічук О. А. Матриця санаційної спроможності та вибір стратегій санації для машинобудівних підприємств в Україні. *Вісник ЖДТУ*. 2012. № 3 (61). С. 321–325. URL : <http://ven.ztu.edu.ua/> (дата звернення: 07.07.2020).
56. Ліснічук О. А. Основні складові механізму санації підприємств України. *Бізнес Інформ*. 2013. № 4 (423). С. 339–345. URL : <https://www.business-inform.net/main/> (дата звернення: 07.07.2020).
57. Ліснічук О. А. Санаційний потенціал машинобудівних підприємств, що перебувають в умовах кризи: методологія і практика оцінки. *Збірник наукових праць ЧДТУ*. 2013. № 33. Ч. 2. С. 198–207. URL : <http://ven.chdtu.edu.ua/> (дата звернення: 07.07.2020).

58. Ліснічук О. А. Державна фінансова підтримка машинобудівних підприємств України. *Науковий вісник ХДУ*. 2014. Вип. 9 (1). Ч. 2. С. 73–76. URL : <http://ej.journal.kspu.edu/index.php/ej> (дата звернення: 07.07.2020).

59. Офіційний сайт ПАТ «Одеський припортовий завод» : Інтернет-ресурс. URL : <http://www.opz.odessa.net/> (дата звернення: 07.07.2020).

60. Офіційний сайт Агентства з розвитку інфраструктури фондового ринку України : Інтернет-ресурс. URL : <https://smida.gov.ua/> (дата звернення: 07.07.2020).

61. Яцук О. О., Захарова Н. Ю. Фінансовий стан підприємства та методика його оцінки. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Економіка і управління*. 2018. Т. 29 (68). № 3. С. 173–180. URL : http://econ.vernadskyjournals.in.ua/journals/2018/29_68_3/35.pdf (дата звернення: 07.07.2020).

62. Громова А. Є., Крамаренко К. В., Рудик Т. О. Аналіз фінансового стану підприємства з огляду ефективного використання фінансових ресурсів. *Молодий вчений*. 2016. № 5 (32), травень. С. 44–47. URL : <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2016/5/12.pdf> (дата звернення: 07.07.2020).

63. Денисенко М. П., Зазимко О. В. Основні аспекти оцінки фінансового стану підприємств. *Агросвіт*. 2015. № 10. С. 52–58. URL : http://www.agrosvit.info/pdf/10_2015/10.pdf (дата звернення: 07.07.2020).

64. Готра В. В., Ріпич В. В., Дячок А. В. Діагностика фінансового стану підприємства та шляхи його покращення. *Економіка і суспільство*. 2017. Вип. 8. С. 219–223. URL : http://www.economyandsociety.in.ua/journal/8_ukr/38.pdf (дата звернення: 07.07.2020).

65. Біла О. Г., Юсипович О. І., Мединська Т. В. Фінанси підприємств : навч. посіб. Київ : Алерта, 2016. 186 с.

66. Геращенко І. О., Стрижко О. А. Управління ефективністю використання основних засобів. *Економіка і регіон ПолтНТУ*. 2015. № 4 (53). С. 23–28. URL : <http://repository.kpi.kharkov.ua/bitstream/KhPI->

Press/37263/1/2015_Gerashchenko_Upravlinnia_efektyvnistiu.pdf (дата звернення: 07.07.2020).

67. Сороківська М. В., Андрейків Т. Я. Фінанси підприємств : навч. посіб. Львів : Видавництво ЛКА, 2015. 288 с.

68. Тютюнник Ю. М., Дорогань-Писаренко Л. О., Тютюнник С. В. Т98 Фінансовий аналіз : навч. посіб. Полтава : ПДАА, 2016. 430 с.

69. Чумак В. Д., Горпинченко К. М., Шевченко О. А. Оцінка санаційної спроможності підприємства та напрями її удосконалення. *Наукові праці Полтавської державної аграрної академії*. 2014. Вип. 1 (8). Т. 2. С. 38–43. URL : <http://dspace.pdaa.edu.ua:8080/bitstream/123456789/566/1/%d0%a7%d1%83%d0%bc%d0%b0%d0%ba%202014.pdf> (дата звернення: 07.07.2020).

70. Сафронська І. М., Пеняк Ю. С. Методичні підходи до оцінки ймовірності банкрутства. *Вісник Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка*. 2012. Вип. 6. С. 308–311. URL : <http://journals.urau.ua/index.php/2524-0633> (дата звернення: 07.07.2020).

71. Дробишева О. О. Діагностика банкрутства машинобудівних підприємств на основі дискримінантного аналізу. Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності. 2011. Т. 3. С. 107–112. URL : <http://eir.pstu.edu/bitstream/handle/123456789/1006/78.1.pdf?sequence=1> (дата звернення: 07.07.2020).

72. Сич О. А., Калічак І. І. Дискримінантний аналіз і його застосування в прогнозуванні банкрутства підприємства. *Молодий вчений*. 2017. № 2 (42). С. 333–339. URL : <https://financial.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/10/78.pdf> (дата звернення: 07.07.2020).

73. Василюк М., Шкроміда В. Необхідність аналізу фінансової стійкості підприємства задля забезпечення стабільності його функціонування. *Економічний аналіз*. 2012. Вип. 11. Ч. 2. С. 79–82. URL : http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&I

MAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/ecan_2012_11(2)__16.pdf
(дата звернення: 07.07.2020).

74. Іщенко Н. А. Діагностика ймовірності банкрутства підприємства та шляхи його стабілізації. *Наукові праці КНТУ*. 2017. Вип. 31. С. 256–265. URL : <http://dspace.kntu.kr.ua/jspui/bitstream/123456789/6910/1/29.pdf> (дата звернення: 07.07.2020).

75. Повстенюк Н. Г. Методи діагностики банкрутства підприємств у сучасних умовах. *Економіка і регіон*. 2015. № 1 (50). С. 25–31. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/econrig_2015_1_6 (дата звернення: 07.07.2020).

76. Рзаєва Т. Г., Стасюк І. В. Зарубіжні методики визначення ймовірності банкрутства підприємства. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2010. № 3. Т. 1. С. 177–181. URL : <http://elar.khnu.km.ua/jspui/bitstream/123456789/2590/1/177-181.pdf> (дата звернення: 07.07.2020).

77. Москаленко В. М. Характеристика методів та моделей діагностики кризового стану підприємства. *Наукові праці КНТУ*. 2012. Вип. 22. Ч. 2. С. 1–6. URL : [http://www.kntu.kr.ua/doc/zb_22\(2\)_ekon/stat_20_1/49.pdf](http://www.kntu.kr.ua/doc/zb_22(2)_ekon/stat_20_1/49.pdf) (дата звернення: 07.07.2020).

78. Кужелєв М. О. Діагностика фінансового стану корпорації в умовах динамічного зовнішнього середовища. *Схід: аналітично-інформаційний журнал*. 2012. № 1. С. 62–67. URL : <http://skhid.kubg.edu.ua/> (дата звернення: 07.07.2020).

79. Кужелєв М. О. Концептуальні основи формування механізму забезпечення фінансової безпеки корпорації. *Проблеми підвищення ефективності функціонування підприємств різних форм власності*. 2010. Вип. 3. Т. 3. С. 83–91. URL : <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/13611> (дата звернення: 07.07.2020).

80. Панчук Л. В. Методичні аспекти формування механізму санації транснаціональних корпорацій. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2012. № 6. С. 213–217. URL : http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&S21ST

N=1&S21REF=10&S21FMT=JUU_all&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=IJ=&S21COLORTERMS=1&S21STR=%D0%9669574 (дата звернення: 07.07.2020).

81. Панчук Л. В. Модель реалізації стратегії впровадження санації в транснаціональних корпораціях. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2012. № 5. С. 149–152. URL : http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=JUU_all&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=IJ=&S21COLORTERMS=1&S21STR=%D0%9669574 (дата звернення: 07.07.2020).

82. Поважный А. С. Оценка финансового потенциала корпорации. *Регіональні перспективи*. 2006. № 5-6 (18-19). С. 231–233. URL : http://www.library.univ.kiev.ua/ukr/elcat/new/detail.php3?doc_id=52438 (дата звернення: 07.07.2020).

83. Поручник А. М. Венчурний капітал: зарубіжний досвід та проблеми становлення в Україні : монографія. Київ : КНЕУ, 2000. 172 с.

84. Germain G. Bankruptcy Law and Practice : textbook. Syracuse, New York : CALI's eLangdell® Press, 2016.

85. What is the Due Diligence : information site Investopedia. URL : <https://www.investopedia.com/terms/d/duediligence.asp/> (дата звернення: 07.07.2020).

86. What is the US Bankruptcy Code : educational site. URL : <https://corporatefinanceinstitute.com/resources/knowledge/other/us-bankruptcy-code/> (дата звернення: 07.07.2020).

87. Michael Yunon Chuang, Ruth C. King A framework of enterprise crisis management: determinants, processes, and outcomes. *International Journal of Business Continuity and Risk Management*. 2013. № 4 (1). P. 54–74. URL : https://www.researchgate.net/publication/264822071_A_framework_of_enterprise_crisis_management_determinants_processes_and_outcomes (дата звернення: 07.07.2020).

88. Власюк Н. І., Марусич М. В. Застосування факторного аналізу та економікоматематичних методів для оцінювання ефективності використання фінансових ресурсів підприємства. *Вісник Львівського торговельно-економічного університету*. 2016. Вип. 51. С. 138–143. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vlca_ekon_2016_51_27 (дата звернення: 07.07.2020).

ДОДАТОК А

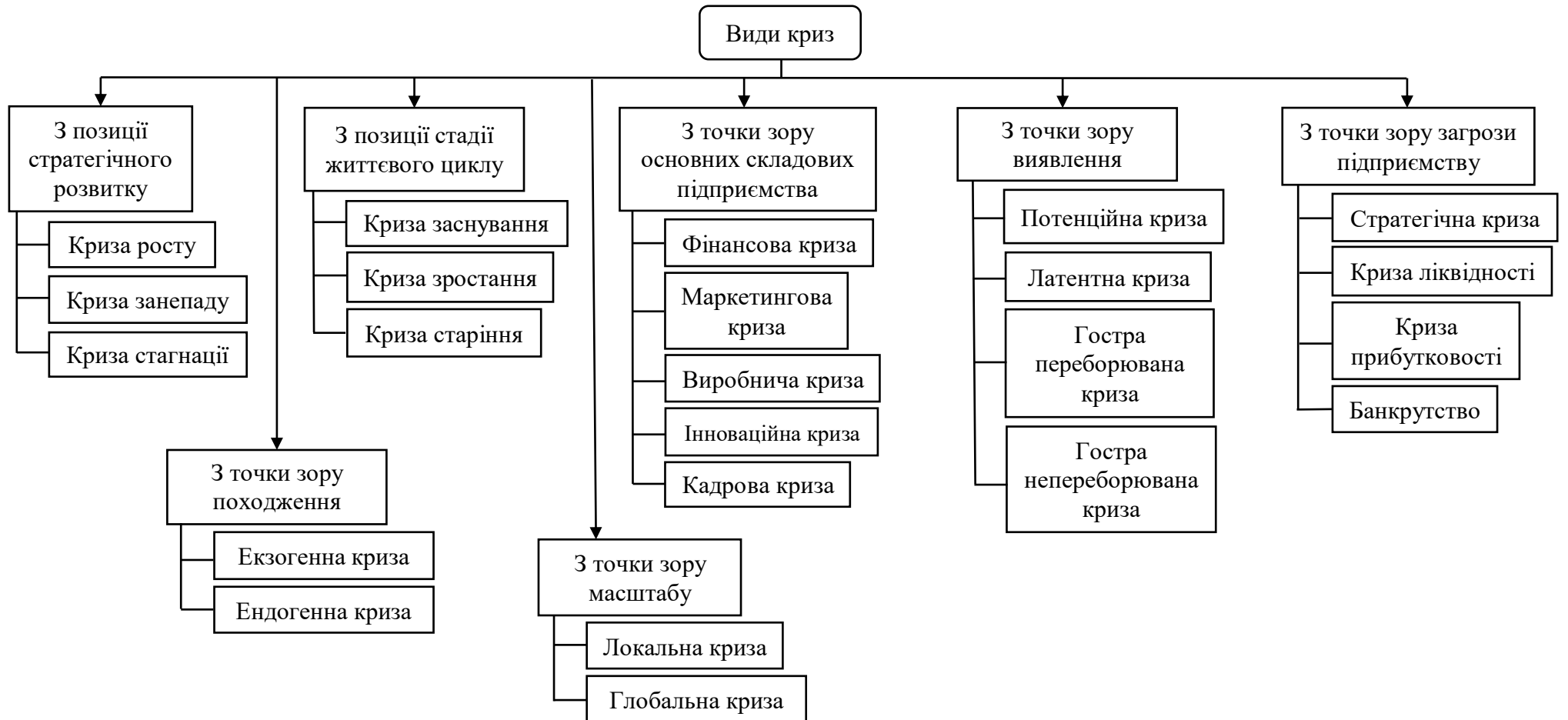

Рисунок А.1 – Класифікація криз на підприємстві

Джерело: [3, с. 53]

ДОДАТОК Б

Таблиця Б.1 – Показники оцінки складових санаційного потенціалу підприємства

Показник 1	Характеристика 2
Фінансовий потенціал	
коефіцієнт покриття	характеризує рівень дотримання «золотого правила» фінансування, тобто здатність підприємства забезпечити фінансову рівновагу (і, відповідно, платоспроможність) у довгостроковому періоді
коефіцієнт автономії	за цим показником можна визначити здатність підприємства фінансувати свою виробничо-господарську діяльність за рахунок власних джерел
коефіцієнт фінансового левериджу	за цим показником можна визначити залежність підприємства від довгострокових джерел фінансування
коефіцієнт оборотності активів	вказує на здатність активів підприємства генерувати прибуток. Чим більше його значення, тим ефективніше використання наявних активів
власний оборотний капітал	характеризує на ту частку оборотних коштів, які фінансуються за рахунок власних фінансових джерел
тривалість фінансового циклу	показує (у днях), на який період часу в підприємства відволікаються кошти з обороту
коефіцієнт співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості	значення цього показника відповідає здатності підприємства покривати свою поточну заборгованість за рахунок дебіторської заборгованості
рентабельність операційних продажів	показує, скільки грошових одиниць чистого прибутку здатна генерувати одна грошова одиниця виручки від реалізації, і свідчить про ефективність операційної діяльності підприємства
Виробничий потенціал	
фондовіддача	свідчить про ступінь ефективності використання основних фондів підприємства і характеризує здатність засобів виробництва генерувати прибуток підприємства
коефіцієнт зносу основних фондів	високий ступінь зносу основних виробничих фондів може стати причиною порушення технологічного процесу і свідчить про «спрацювання» виробничих потужностей
коефіцієнт оновлення основних фондів	доповнює попередній і характеризує здатність підприємства застосовувати у виробничому процесі основні фонди конкурентоспроможної продукції
Кадровий потенціал	
продуктивність праці	завдяки цьому показнику можна оцінити здатність персоналу виробляти продукцію
коефіцієнт плинності кадрів	у випадку високого ступеня плинності кадрів на підприємстві свідчить про відсутність кваліфікованих і досвідчених працівників

Продовження таблиці Б.1

1	2
Маркетинговий потенціал	
частка ринку, яку займає підприємство	свідчить про позицію підприємства на ринку. Зростання частки ринку відповідає зміцненню конкурентної позиції суб'єкта господарювання
співвідношення індексів обсягів продажу у вартісному виразі й аналогічного галузевого показника	показує здатність підприємства задовольняти потреби ринку, відповідно до його вимог та тенденцій коригувати свою виробничу програму
Інвестиційно-інноваційний потенціал	
частка прибутку, яка спрямовується на розвиток виробництва	вказує на стратегічну спрямованість діяльності підприємства і політики управління прибутком, створення передумов для розвитку в перспективі
коефіцієнт інноваційного випуску продукції	свідчить про постійне оновлення асортименту продукції відповідно до вимог ринку завдяки впровадженню прогресивних досягнень НТП у виробничий процес
коефіцієнт цінності акцій підприємства	характеризує привабливість підприємства з точки зору потенційного інвестора.

Джерело: [розроблено автором на основі [21]

ДОДАТОК В

Таблиця В.1 – Баланс (Звіт про фінансовий стан) ПАТ «Одеський припортовий завод» на 01.01.2017 р., тис. грн

Актив	Код рядка	На початок звітнього періоду	На кінець звітнього періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи:	1000	14825	20049
первісна вартість	1001	50967	58010
накопичена амортизація	1002	36142	37961
Незавершені капітальні інвестиції	1005	143911	225150
Основні засоби:	1010	1114132	1027307
первісна вартість	1011	2941549	2912337
знос	1012	1827417	1885030
Інвестиційна нерухомість:	1015	775	506
первісна вартість	1016	1920	1222
знос	1017	1145	716
Довгострокові біологічні активи:	1020	0	0
первісна вартість	1021	0	0
накопичена амортизація	1022	0	0
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	371046	366250
інші фінансові інвестиції	1035	0	0
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	241	1426
Відстрочені податкові активи	1045	32467	32952
Гудвіл	1050	0	0
Відстрочені аквізиційні витрати	1060	0	0
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	1065	0	0
Інші необоротні активи	1090	578097	663597
Усього за розділом I	1095	2255494	2337237
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	657580	471770
Виробничі запаси	1101	337395	315240
Незавершене виробництво	1102	52583	38843
Готова продукція	1103	262578	114033
Товари	1104	5024	3654
Поточні біологічні активи	1110	0	0
Депозити перестраховання	1115	0	0
Векселі одержані	1120	0	0
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	18627	49696
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130	81599	4816
з бюджетом	1135	211043	270914
у тому числі з податку на прибуток	1136	0	0

Продовження таблиці В.1

1	2	3	4
з нарахованих доходів	1140	0	0
із внутрішніх розрахунків	1145	0	0
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	1319	2012
Поточні фінансові інвестиції	1160	0	0
Гроші та їх еквіваленти	1165	56329	353296
Готівка	1166	108	213
Рахунки в банках	1167	56221	353083
Витрати майбутніх періодів	1170	0	0
Частка перестраховика у страхових резервах	1180	0	0
у тому числі в: резервах довгострокових зобов'язань	1181	0	0
резервах збитків або резервах належних виплат	1182	0	0
резервах незароблених премій	1183	0	0
інших страхових резервах	1184	0	0
Інші оборотні активи	1190	18332	72864
Усього за розділом II	1195	1044829	1225368
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	0	0
Баланс	1300	3300323	3562605
Пасив	Код рядка	На початок звітнього періоду	На кінець звітнього періоду
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	798544	798544
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	1401	0	0
Капітал у дооцінках	1405	32647	229
Додатковий капітал	1410	1128724	1145277
Емісійний дохід	1411	0	0
Накопичені курсові різниці	1412	0	0
Резервний капітал	1415	722	21504
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	(4370457)	(7570441)
Неоплачений капітал	1425	(0)	(0)
Вилучений капітал	1430	(0)	(0)
Інші резерви	1435	0	0
Усього за розділом I	1495	(2409820)	(5604887)
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	0	0
Пенсійні зобов'язання	1505	0	0
Довгострокові кредити банків	1510	0	0
Інші довгострокові зобов'язання	1515	0	698377
Довгострокові забезпечення	1520	0	0
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521	0	0
Цільове фінансування	1525	0	0
Благодійна допомога	1526	0	0
Страхові резерви, у тому числі:	1530	0	0
резерв довгострокових зобов'язань	1531	0	0
резерв збитків або резерв належних виплат	1532	0	0
резерв незароблених премій	1533	0	0

Продовження таблиці В.1

1	2	3	4
інші страхові резерви	1534	0	0
Інвестиційні контракти	1535	0	0
Призовий фонд	1540	0	0
Резерв на виплату джек-поту	1545	0	0
Усього за розділом II	1595	0	698377
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	0	0
Векселі видані	1605	0	0
Поточна кредиторська заборгованість: за довгостроковими зобов'язаннями	1610	0	508426
за товари, роботи, послуги	1615	5240903	5823977
за розрахунками з бюджетом	1620	3717	3689
за у тому числі з податку на прибуток	1621	0	0
за розрахунками зі страхування	1625	2650	3115
за розрахунками з оплати праці	1630	9814	11221
за одержаними авансами	1635	345341	106332
за розрахунками з учасниками	1640	7	56
із внутрішніх розрахунків	1645	0	0
за страховою діяльністю	1650	0	0
Поточні забезпечення	1660	71003	41364
Доходи майбутніх періодів	1665	0	0
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670	0	0
Інші поточні зобов'язання	1690	36708	1970935
Усього за розділом III	1695	5710143	8469115
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	0	0
V. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1800	0	0
Баланс	1900	3300323	3562605

Джерело: [59; 60]

ДОДАТОК Д

Таблиця Д.1 – Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)
ПАТ «Одеський припортовий завод» 01.01.2017 р., тис. грн

І. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ			
Стаття	Код рядка	За звітний період	За попередній період
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	5228793	11195159
Чисті зароблені страхові премії	2010	0	0
Премії підписані, валова сума	2011	0	0
Премії, передані у перестраховання	2012	0	0
Зміна резерву незароблених премій, валова сума	2013	0	0
Зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	2014	0	0
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(5402527)	(9711302)
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070	0	0
Валовий: прибуток	2090	0	1483857
Валовий: збиток	2095	(173734)	(0)
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань	2105	0	0
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	2110	0	0
Зміна інших страхових резервів, валова сума	2111	0	0
Зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах	2112	0	0
Інші операційні доходи	2120	331711	50762
Дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2121	0	0
Дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2122	0	0
Дохід від використання коштів, вивільнених від оподаткування	2123	(0)	(0)
Адміністративні витрати	2130	(119123)	(97802)
Витрати на збут	2150	(76573)	(122046)
Інші операційні витрати	2180	(2873271)	(767429)
Витрат від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2181	0	0
Витрат від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2182	0	0
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	2190	0	547342
Фінансовий результат від операційної діяльності: збиток	2195	(2910990)	(0)
Дохід від участі в капіталі	2200	0	0
Інші фінансові доходи	2220	2	6288
Інші доходи	2240	1202	1439

Продовження таблиці Д.1

1	2	3	4
Дохід від благодійної допомоги	2241	0	0
Фінансові витрати	2250	(57757)	(316760)
Втрати від участі в капіталі	2255	(9461)	(10927)
Інші витрати	2270	(4951)	(651)
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	2275	0	0
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	2290	0	226731
Фінансовий результат до оподаткування: збиток	2295	(2981955)	(0)
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	485	8217
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	0	0
Чистий фінансовий результат: прибуток	2350	0	218514
Чистий фінансовий результат: збиток	2355	(2981470)	(0)
II. СУКУПНИЙ ДОХІД			
Стаття	Код рядка	За звітний період	За попередній період
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	0	9014
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405	0	0
Накопичені курсові різниці	2410	0	0
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415	0	0
Інший сукупний дохід	2445	-6213	-7493
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	-6213	1521
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455	0	0
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	-6213	1521
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	-2987683	220035
III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ			
Стаття	Код рядка	За звітний період	За попередній період
Матеріальні затрати	2500	4840760	9076611
Витрати на оплату праці	2505	423953	466654
Відрахування на соціальні заходи	2510	92482	143598
Амортизація	2515	89049	93905
Інші операційні витрати	2520	2966294	1017012
Разом	2550	8412538	10797780
IV. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ			
Стаття	Код рядка	За звітний період	За попередній період
Середньорічна кількість простих акцій	2600	798544000	798544000
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	798544000	798544000
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	0	0.27364
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615	0	0.27364
Дивіденди на одну просту акцію	2650	0	0

Джерело: [59; 60]

ДОДАТОК Е

Таблиця Е.1 – Звіт про власний капітал ПАТ «Одеський припортовий завод» на 01.01.2017 р., тис. грн

Стаття	Код рядка	Зареєстрований капітал	Капітал у дооцінках	Додатковий капітал	Резервний капітал	Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	Неоплачений капітал	Вилучений капітал	Всього
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Залишок на початок року	4000	798544	32647	1128724	722	-1704461	0	0	256176
Коригування: Зміна облікової політики	4005	0	0	0	0	0	0	0	0
Виправлення помилок	4010	0	0	0	0	-2665996	0	0	-2665996
Інші зміни	4090	0	0	0	0	0	0	0	0
Скоригований залишок на початок року	4095	798544	32647	1128724	722	-4370457	0	0	-2409820
Чистий прибуток (збиток) за звітний період	4100	0	0	0	0	-2981470	0	0	-2981470
Інший сукупний дохід за звітний період	4110	0	0	-6213	0	0	0	0	-6213
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	4111	0	0	0	0	0	0	0	0
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	4112	0	0	0	0	0	0	0	0
Накопичені курсові різниці	4113	0	0	0	0	0	0	0	0
Частка іншого сукупного доходу асоційованих і спільних підприємств	4114	0	0	0	0	0	0	0	0
Інший сукупний дохід	4116	0	0	-6213	0	0	0	0	-6213
Розподіл прибутку: Виплати власникам (дивіденди)	4200	0	0	0	0	0	0	0	0
Спрямування прибутку до зареєстрованого капіталу	4205	0	0	0	0	0	0	0	0
Відрахування до резервного капіталу	4210	0	0	0	21851	-21851	0	0	0
Сума чистого прибутку, належна до бюджету відповідно до законодавства	4215	0	0	0	0	-163886	0	0	-163886

Продовження таблиці Е.1

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Сума чистого прибутку на створення спеціальних (цільових) фондів	4220	0	0	0	0	0	0	0	0
Сума чистого прибутку на матеріальне заохочення	4225	0	0	32777	0	-32777	0	0	0
Внески учасників: Внески до капіталу	4240	0	0	0	0	0	0	0	0
Погашення заборгованості з капіталу	4245	0	0	0	0	0	0	0	0
Вилучення капіталу: Викуп акцій (часток)	4260	0	0	0	0	0	0	0	0
Перепродаж викуплених акцій (часток)	4265	0	0	0	0	0	0	0	0
Анулювання викуплених акцій (часток)	4270	0	0	0	0	0	0	0	0
Вилучення частки в капіталі	4275	0	0	0	0	0	0	0	0
Зменшення номінальної вартості акцій	4280	0	0	0	0	0	0	0	0
Інші зміни в капіталі	4290	0	-32418	-10011	-1069	0	0	0	-43498
Придбання (продаж) неконтрольованої частки в дочірньому підприємстві	4291	0	0	0	0	0	0	0	0
Разом змін у капіталі	4295	0	-32418	16553	20782	-3199984	0	0	-3195067
Залишок на кінець року	4300	798544	229	1145277	21504	-7570441	0	0	-5604887

Джерело: [59; 60]

ДОДАТОК Ж

Таблиця Ж.1 – Баланс (Звіт про фінансовий стан) ПАТ «Одеський припортовий завод» на 01.01.2018 р., тис. грн

Актив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи:	1000	20049	24368
первісна вартість	1001	58010	65530
накопичена амортизація	1002	37961	41162
Незавершені капітальні інвестиції	1005	135933	89804
Основні засоби:	1010	3811370	3747895
первісна вартість	1011	4156111	4215186
знос	1012	344741	467291
Інвестиційна нерухомість:	1015	11614	11614
первісна вартість	1016	11614	11614
знос	1017	0	0
Довгострокові біологічні активи:	1020	0	0
первісна вартість	1021	0	0
накопичена амортизація	1022	0	0
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	366250	358268
інші фінансові інвестиції	1035	0	0
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	2040	1466
Відстрочені податкові активи	1045	0	0
Гудвіл	1050	0	0
Відстрочені аквізиційні витрати	1060	0	0
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	1065	0	0
Інші необоротні активи	1090	663597	563597
Усього за розділом I	1095	5010853	4797012
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	454645	324627
Виробничі запаси	1101	298115	262034
Незавершене виробництво	1102	38843	59143
Готова продукція	1103	114033	925
Товари	1104	3654	2525
Поточні біологічні активи	1110	0	0
Депозити перестраховування	1115	0	0
Векселі одержані	1120	0	0
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	49169	21840
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130	4816	22873
з бюджетом	1135	270914	245739

Продовження таблиці Ж.1

1	2	3	4
у тому числі з податку на прибуток	1136	0	0
з нарахованих доходів	1140	0	0
із внутрішніх розрахунків	1145	0	0
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	2012	1381
Поточні фінансові інвестиції	1160	0	0
Гроші та їх еквіваленти	1165	86769	8146
Готівка	1166	213	164
Рахунки в банках	1167	86556	7982
Витрати майбутніх періодів	1170	0	0
Частка перестраховика у страхових резервах	1180	0	0
у тому числі в: резервах довгострокових зобов'язань	1181	0	0
резервах збитків або резервах належних виплат	1182	0	0
резервах незароблених премій	1183	0	0
інших страхових резервах	1184	0	0
Інші оборотні активи	1190	72862	2240
Усього за розділом II	1195	941187	626846
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	0	0
Баланс	1300	5952040	5423858
Пасив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	798544	798544
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	1401	0	0
Капітал у дооцінках	1405	2503280	2408034
Додатковий капітал	1410	1145277	1138871
Емісійний дохід	1411	0	0
Накопичені курсові різниці	1412	0	0
Резервний капітал	1415	21504	21144
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	(8401833)	(9769050)
Неоплачений капітал	1425	(0)	(0)
Вилучений капітал	1430	(0)	(0)
Інші резерви	1435	0	0
Усього за розділом I	1495	(3933228)	(5402457)
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	264010	468171
Пенсійні зобов'язання	1505	0	0
Довгострокові кредити банків	1510	0	0
Інші довгострокові зобов'язання	1515	0	0
Довгострокові забезпечення	1520	0	0
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521	0	0
Цільове фінансування	1525	0	0
Благодійна допомога	1526	0	0
Страхові резерви, у тому числі:	1530	0	0
резерв довгострокових зобов'язань	1531	0	0
резерв збитків або резерв належних виплат	1532	0	0

Продовження таблиці Ж.1

1	2	3	4
резерв незароблених премій	1533	0	0
інші страхові резерви	1534	0	0
Інвестиційні контракти	1535	0	0
Призовий фонд	1540	0	0
Резерв на виплату джек-поту	1545	0	0
Усього за розділом II	1595	264010	468171
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	0	0
Векселі видані	1605	0	0
Поточна кредиторська заборгованість: за довгостроковими зобов'язаннями	1610	0	0
за товари, роботи, послуги	1615	7341703	7539583
за розрахунками з бюджетом	1620	3757	6594
за у тому числі з податку на прибуток	1621	0	0
за розрахунками зі страхування	1625	3115	2561
за розрахунками з оплати праці	1630	11221	11475
за одержаними авансами	1635	106332	6237
за розрахунками з учасниками	1640	56	59
із внутрішніх розрахунків	1645	0	0
за страховою діяльністю	1650	0	0
Поточні забезпечення	1660	41364	31099
Доходи майбутніх періодів	1665	0	0
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670	0	0
Інші поточні зобов'язання	1690	2113710	2760536
Усього за розділом III	1695	9621258	10358144
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	0	0
V. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1800	0	0
Баланс	1900	5952040	5423858

Джерело: [59; 60]

ДОДАТОК 3

Таблиця 3.1 – Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)
ПАТ «Одеський припортовий завод» на 01.01.2018 р., тис. грн

І. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ			
Стаття	Код рядка	За звітний період	За попередній період
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	1279058	5228793
Чисті зароблені страхові премії	2010	0	0
Премії підписані, валова сума	2011	0	0
Премії, передані у перестраховання	2012	0	0
Зміна резерву незароблених премій, валова сума	2013	0	0
Зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	2014	0	0
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(1175826)	(5402527)
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070	(0)	(0)
Валовий: прибуток	2090	103232	0
Валовий: збиток	2095	(0)	(173734)
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань	2105	0	0
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	2110	0	0
Зміна інших страхових резервів, валова сума	2111	0	0
Зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах	2112	0	0
Інші операційні доходи	2120	33328	20787
Дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2121	0	0
Дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2122	0	0
Дохід від використання коштів, вивільнених від оподаткування	2123	0	0
Адміністративні витрати	2130	(118478)	(144988)
Витрати на збут	2150	(9343)	(76573)
Інші операційні витрати	2180	(1011992)	(3006108)
Витрат від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2181	(0)	(0)
Витрат від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2182	(0)	(0)
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	2190	0	0
Фінансовий результат від операційної діяльності: збиток	2195	(1003253)	(3380616)
Дохід від участі в капіталі	2200	0	0
Інші фінансові доходи	2220	1156	176

Продовження таблиці 3.1

1	2	3	4
Інші доходи	2240	10816	12311
Дохід від благодійної допомоги	2241	0	0
Фінансові витрати	2250	(0)	(59044)
Втрати від участі в капіталі	2255	(8631)	(9461)
Інші витрати	2270	(259948)	(629134)
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	2275	0	0
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	2290	0	226731
Фінансовий результат до оподаткування: збиток	2295	(1259860)	(4065768)
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	204161	231337
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	0	0
Чистий фінансовий результат: прибуток	2350	0	0
Чистий фінансовий результат: збиток	2355	(1464021)	(3834431)
II. СУКУПНИЙ ДОХІД			
Стаття	Код рядка	За звітний період	За попередній період
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	0	3052502
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405	0	0
Накопичені курсові різниці	2410	0	0
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415	0	0
Інший сукупний дохід	2445	-6406	-6213
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	-6406	3046289
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455	0	549450
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	-6406	2496839
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	-1470427	-1337592
III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ			
Матеріальні затрати	2500	792756	4840760
Витрати на оплату праці	2505	369425	423953
Відрахування на соціальні заходи	2510	80248	92482
Амортизація	2515	157565	89049
Інші операційні витрати	2520	1042124	3109070
Разом	2550	2442118	8555314
IV. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ			
Середньорічна кількість простих акцій	2600	798544000	798544000
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	798544000	798544000
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	-1.83336	-4.80178
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615	-1.83336	-4.80178
Дивіденди на одну просту акцію	2650	0	0

Джерело:[59; 60]

ДОДАТОК И

Таблиця И.1 – Звіт про власний капітал ПАТ «Одеський припортовий завод» на 01.01.2018 р., тис. грн

Стаття	Код рядка	Зареєстрований капітал	Капітал у дооцінках	Додатковий капітал	Резервний капітал	Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	Неоплачений капітал	Вилучений капітал	Всього
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Залишок на початок року	4000	798544	2503280	1145277	21504	-8401765	0	0	-3933160
Коригування: Зміна облікової політики	4005	0	0	0	0	0	0	0	0
Виправлення помилок	4010	0	0	0	0	-68	0	0	-68
Інші зміни	4090	0	0	0	0	0	0	0	0
Скоригований залишок на початок року	4095	798544	2503280	1145277	21504	-8401833	0	0	-3933228
Чистий прибуток (збиток) за звітний період	4100	0	0	0	0	-1464021	0	0	-1464021
Інший сукупний дохід за звітний період	4110	0	0	-6406	0	0	0	0	-6406
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	4111	0	0	0	0	0	0	0	0
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	4112	0	0	0	0	0	0	0	0
Накопичені курсові різниці	4113	0	0	0	0	0	0	0	0
Частка іншого сукупного доходу асоційованих і спільних підприємств	4114	0	0	0	0	0	0	0	0
Інший сукупний дохід	4116	0	0	-6406	0	0	0	0	-6406
Розподіл прибутку: Виплати власникам (дивіденди)	4200	0	0	0	0	0	0	0	0
Спрямування прибутку до зареєстрованого капіталу	4205	0	0	0	0	0	0	0	0
Відрахування до резервного капіталу	4210	0	0	0	0	0	0	0	0
Сума чистого прибутку, належна до бюджету відповідно до законодавства	4215	0	0	0	0	0	0	0	0

Продовження таблиці И.1

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Сума чистого прибутку на створення спеціальних (цільових) фондів	4220	0	0	0	0	0	0	0	0
Сума чистого прибутку на матеріальне заохочення	4225	0	0	0	0	0	0	0	0
Внески учасників: Внески до капіталу	4240	0	0	0	0	0	0	0	0
Погашення заборгованості з капіталу	4245	0	0	0	0	0	0	0	0
Вилучення капіталу: Викуп акцій (часток)	4260	0	0	0	0	0	0	0	0
Перепродаж викуплених акцій (часток)	4265	0	0	0	0	0	0	0	0
Анулювання викуплених акцій (часток)	4270	0	0	0	0	0	0	0	0
Вилучення частки в капіталі	4275	0	0	0	0	0	0	0	0
Зменшення номінальної вартості акцій	4280	0	0	0	0	0	0	0	0
Інші зміни в капіталі	4290	0	-95246	0	-360	96804	0	0	1198
Придбання (продаж) неконтрольованої частки в дочірньому підприємстві	4291	0	0	0	0	0	0	0	0
Разом змін у капіталі	4295	0	-95246	-6406	-360	-1367217	0	0	-1469229
Залишок на кінець року	4300	798544	2408034	1138871	21144	-9769050	0	0	-5402457

Джерело: [59; 60]

ДОДАТОК К

Таблиця К.1 – Баланс (Звіт про фінансовий стан) ПАТ «Одеський припортовий завод» на 01.01.2019 р., тис. грн

Актив	Код рядка	На початок звітнього періоду	На кінець звітнього періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи:	1000	24368	22081
первісна вартість	1001	65530	65179
накопичена амортизація	1002	41162	43098
Незавершені капітальні інвестиції	1005	89804	104019
Основні засоби:	1010	3747895	3596121
первісна вартість	1011	4215186	4216649
знос	1012	467291	620528
Інвестиційна нерухомість:	1015	11614	11614
первісна вартість	1016	11614	11614
знос	1017	0	0
Довгострокові біологічні активи:	1020	0	0
первісна вартість	1021	0	0
накопичена амортизація	1022	0	0
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	358268	350900
інші фінансові інвестиції	1035	0	0
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	1466	1065
Відстрочені податкові активи	1045	0	0
Гудвіл	1050	0	0
Відстрочені аквізиційні витрати	1060	0	0
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	1065	0	0
Інші необоротні активи	1090	563597	563597
Усього за розділом I	1095	4797012	4649397
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	324627	289376
Виробничі запаси	1101	262034	239745
Незавершене виробництво	1102	59143	47255
Готова продукція	1103	925	355
Товари	1104	2525	2021
Поточні біологічні активи	1110	0	0
Депозити перестраховування	1115	0	0
Векселі одержані	1120	0	0

Продовження таблиці К.1

1	2	3	4
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	21840	6265
Дебіторська заборгованість за розрахунками: виданими авансами	1130	12250	3746
з бюджетом	1135	245739	118824
у тому числі з податку на прибуток	1136	0	0
з нарахованих доходів	1140	0	0
із внутрішніх розрахунків	1145	0	0
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	1381	24053
Поточні фінансові інвестиції	1160	0	0
Гроші та їх еквіваленти	1165	8146	10861
Готівка	1166	164	124
Рахунки в банках	1167	7982	10737
Витрати майбутніх періодів	1170	0	0
Частка перестраховика у страхових резервах	1180	0	0
у тому числі в: резервах довгострокових зобов'язань	1181	0	0
резервах збитків або резервах належних виплат	1182	0	0
резервах незароблених премій	1183	0	0
інших страхових резервах	1184	0	0
Інші оборотні активи	1190	2240	25328
Усього за розділом II	1195	616223	478453
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	0	0
Баланс	1300	5413235	5127850
Пасив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	798544	798544
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	1401	0	0
Капітал у дооцінках	1405	2408034	2327283
Додатковий капітал	1410	1138871	1134091
Емісійний дохід	1411	0	0
Накопичені курсові різниці	1412	0	0
Резервний капітал	1415	21144	21144
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	(9780926)	(10450632)
Неоплачений капітал	1425	(0)	(0)
Вилучений капітал	1430	(0)	(0)
Інші резерви	1435	0	0
Усього за розділом I	1495	(5414333)	(6169570)
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	468171	451616
Пенсійні зобов'язання	1505	0	0

Продовження таблиці К.1

1	2	3	4
Довгострокові кредити банків	1510	0	0
Інші довгострокові зобов'язання	1515	0	0
Довгострокові забезпечення	1520	0	0
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521	0	0
Цільове фінансування	1525	0	0
Благодійна допомога	1526	0	0
Страхові резерви, у тому числі:	1530	0	0
резерв довгострокових зобов'язань	1531	0	0
резерв збитків або резерв належних виплат	1532	0	0
резерв незароблених премій	1533	0	0
інші страхові резерви	1534	0	0
Інвестиційні контракти	1535	0	0
Призовий фонд	1540	0	0
Резерв на виплату джек-поту	1545	0	0
Усього за розділом II	1595	468171	451616
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	0	0
Векселі видані	1605	0	0
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610	0	0
товари, роботи, послуги	1615	7540844	7467369
розрахунками з бюджетом	1620	6594	16511
у тому числі з податку на прибуток	1621	0	0
розрахунками зі страхування	1625	2561	10408
розрахунками з оплати праці	1630	11585	30752
одержаними авансами	1635	6237	34451
розрахунками з учасниками із внутрішніх розрахунків	1640 1645	59 0	58 0
страховою діяльністю	1650	0	0
Поточні забезпечення	1660	31099	15211
Доходи майбутніх періодів	1665	0	0
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670	0	0
Інші поточні зобов'язання	1690	2760418	3271044
Усього за розділом III	1695	10359397	10845804
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	0	0
V. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1800	0	0
Баланс	1900	5413235	5127850

Джерело: [59; 60]

ДОДАТОК Л

Таблиця Л.1 – Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)
ПАТ «Одеський припортовий завод» на 01.01.2019 р., тис. грн

І. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ			
Стаття	Код рядка	За звітний період	За попередній період
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	1118922	1279058
Чисті зароблені страхові премії	2010	0	0
Премії підписані, валова сума	2011	0	0
Премії, передані у перестраховання	2012	(0)	(0)
Зміна резерву незароблених премій, валова сума	2013	0	0
Зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	2014	0	0
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(1033063)	(1187505)
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070	(0)	(0)
Валовий: прибуток	2090	85859	91553
Валовий: збиток	2095	(0)	(0)
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань	2105	0	0
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	2110	0	0
Зміна інших страхових резервів, валова сума	2111	0	0
Зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах	2112	0	0
Інші операційні доходи	2120	171401	33328
Дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2121	0	0
Дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2122	0	0
Дохід від використання коштів, вивільнених від оподаткування	2123	0	0
Адміністративні витрати	2130	(127609)	(118715)
Витрати на збут	2150	(5518)	(9421)
Інші операційні витрати	2180	(673025)	(1011874)
Витрати від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2181	0	0
Витрати від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2182	0	0
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	2190	0	0

Продовження таблиці Л.1

1	2	3	4
Фінансовий результат від операційної діяльності: збиток	2195	(548892)	(1015129)
Дохід від участі в капіталі	2200	0	0
Інші фінансові доходи	2220	313	1 156
Інші доходи	2240	990	10 816
Дохід від благодійної допомоги	2241	0	0
Фінансові витрати	2250	(0)	(59044)
Втрати від участі в капіталі	2255	(7369)	(8631)
Інші витрати	2270	(212054)	(259948)
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	2275	0	0
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	2290	0	0
Фінансовий результат до оподаткування: збиток	2295	(767012)	(1271736)
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	16555	204161
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	0	0
Чистий фінансовий результат: прибуток	2350	0	0
Чистий фінансовий результат: збиток	2355	(750457)	(1475897)
II. СУКУПНИЙ ДОХІД			
Стаття	Код рядка	За звітний період	За попередній період
1	2	3	4
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	0	0
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405	0	0
Накопичені курсові різниці	2410	0	0
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415	0	0
Інший сукупний дохід	2445	-4 780	-6 406
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	-4 780	-6 406
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455	(0)	(0)
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	-4 780	-6 406
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	-755 237	-1 482 303
III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ			
Назва статті	Код рядка	За звітний період	За попередній період
Матеріальні затрати	2500	619743	792756
Витрати на оплату праці	2505	404959	369425
Відрахування на соціальні заходи	2510	88222	80248
Амортизація	2515	159239	157565
Інші операційні витрати	2520	731183	1042124
Разом	2550	2003346	2442118

Продовження таблиці Л.1

IV. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ			
Назва статті	Код рядка	За звітний період	За попередній період
1	2	3	4
Середньорічна кількість простих акцій	2600	798544000	798544000
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	798544000	798544000
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	-0,939780	-1,848240
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615	-0,939780	-1,848240
Дивіденди на одну просту акцію	2650	0,00	0,00

Джерело: [59; 60]

ДОДАТОК М

Таблиця М.1 – Звіт про власний капітал ПАТ «Одеський припортовий завод» на 01.01.2019 р., тис. грн

Стаття	Код рядка	Зареєстрований капітал	Капітал у дооцінках	Додатковий капітал	Резервний капітал	Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	Неоплачений капітал	Вилучений капітал	Всього
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Залишок на початок року	4000	798544	2408034	1 138871	21 144	-9 769 050	0	0	-5 402 457
Коригування: Зміна облікової політики	4005	0	0	0	0	0	0	0	0
Виправлення помилок	4010	0	0	0	0	-11 876	0	0	-11 876
Інші зміни	4090	0	0	0	0	0	0	0	0
Скоригований залишок на початок року	4095	798544	2408034	1138871	21144	-9780926	0	0	-5 414 333
Чистий прибуток (збиток) за звітний період	4100	0	0	0	0	-750457	0	0	-750 457
Інший сукупний дохід за звітний період	4110	0	0	-4780	0	0	0	0	-4 780
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	4111	0	0	0	0	0	0	0	0
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	4112	0	0	0	0	0	0	0	0
Накопичені курсові різниці	4113	0	0	0	0	0	0	0	0
Частка іншого сукупного доходу асоційованих і спільних підприємств	4114	0	0	0	0	0	0	0	0
Інший сукупний дохід	4116	0	0	-4 780	0	0	0	0	-4 780
Розподіл прибутку: Виплати власникам	4200	0	0	0	0	0	0	0	0
Спрямування прибутку до зареєстрованого капіталу	4205	0	0	0	0	0	0	0	0
Відрахування до резервного капіталу	4210	0	0	0	0	0	0	0	0
Сума чистого прибутку, належна до бюджету відповідно до законодавства	4215	0	0	0	0	0	0	0	0

Продовження таблиці М.1

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Сума чистого прибутку на створення спеціальних (цільових) фондів	4220	0	0	0	0	0	0	0	0
Сума чистого прибутку на матеріальне заохочення	4225	0	0	0	0	0	0	0	0
Внески учасників: Внески до капіталу	4240	0	0	0	0	0	0	0	0
Погашення заборгованості з капіталу	4245	0	0	0	0	0	0	0	0
Вилучення капіталу: Викуп акцій	4260	0	0	0	0	0	0	0	0
Перепродаж викуплених акцій	4265	0	0	0	0	0	0	0	0
Анулювання викуплених акцій	4270	0	0	0	0	0	0	0	0
Вилучення частки в капіталі	4275	0	0	0	0	0	0	0	0
Зменшення номінальної вартості акцій	4280	0	0	0	0	0	0	0	0
Інші зміни в капіталі	4290	0	-80 751	0	0	80 751	0	0	0
Придбання (продаж) неконтрольованої частки в дочірньому підприємстві	4291	0	0	0	0	0	0	0	0
Разом змін у капіталі	4295	0	-80 751	-4 780	0	-669 706	0	0	-755 237
Залишок на кінець року	4300	798 544	2 327 283	1 134 091	21 144	-10 450 632	0	0	-6 169 570

Джерело: [59; 60]

ДОДАТОК Н

Таблиця Н.1 – Показники ділової активності підприємства

Показник	Позн	Формула для розрахунку	Формула за кодами рядків форм звітності
1	2	3	4
1. Коефіцієнт оборотності активів	K_{oa}	ЧД(В)Р/Активи	$\frac{\text{Ф. № 2 р. 2000}}{\text{Ф. № 1 р. 1300}}$
2. Тривалість одного обороту активів, днів	T_{oa}	$360/K_{oa}$	
3. Коефіцієнт оборотності обігових коштів	K_{oobk}	ЧД(В)Р/Оборотні активи	$\frac{\text{Ф. № 2 р. 2000}}{\text{Ф. № 1 р. 1195}}$
4. Тривалість одного обороту обігових коштів, днів	T_{oobk}	$360/K_{oobk}$	
5. Коефіцієнт оборотності запасів	K_{oz}	Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)/(Запаси+Поточні біологічні активи)	$\frac{\text{Ф. № 2 р. 2050}}{\text{Ф. № 1 р. (1100 + 1110)}}$
6. Тривалість одного обороту запасів, днів	T_{oz}	$360/K_{oz}$	
7. Коефіцієнт оборотності поточної дебіторської заборгованості	K_{odz}	ЧД(В)Р/Дебіторська заборгованість	$\frac{\text{Ф. № 2 р. 2000}}{\text{Ф. № 1 р. (1125 + 1130 + 1135 + 1140 + 1145 + 1155)}}$
8. Тривалість одного обороту поточної дебіторської заборгованості, днів	T_{odz}	$360/K_{odz}$	
9. Коефіцієнт оборотності власного капіталу	K_{ovk}	ЧД(В)Р/Власний капітал	$\frac{\text{Ф. № 2 р. 2000}}{\text{Ф. № 1 р. 1495}}$
10. Тривалість одного обороту власного капіталу, днів	T_{ovk}	$360/K_{ovk}$	

Продовження таблиці Н.1

1	2	3	4
11. Коефіцієнт оборотності поточної кредиторської заборгованості	$K_{окз}$	Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)/Кредиторська заборгованість	$\frac{\text{Ф. № 2 р. 2050}}{\text{Ф. № 1 р. (1610 + 1615 + 1620 + 1625 + 1630 + 1635 + 1640 + 1645 + 1650)}}$
12. Тривалість одного обороту поточної кредиторської заборгованості, днів	$T_{окз}$		$360/K_{окз}$
13. Тривалість операційного циклу, днів	$T_{оц}$		$T_{оз} + T_{одз}$
14. Тривалість фінансового циклу, днів	$T_{фц}$		$T_{оц} - T_{окз}$

Джерело: [68, с. 313–314]

ДОДАТОК П

Таблиця П.1 – Показники рентабельності підприємства

Показник	Позн	Формула для розрахунку	Формула за кодами рядків форм звітності
1	2	3	4
1. Рентабельність виробничих витрат, %	$R_{\text{ВВ}}$	Валовий прибуток/ Собівартість реалізованої продукції	$\frac{\text{Ф. № 2 р. 2090}}{\text{Ф. № 2 р. 2050}} * 100\%$
2. Рентабельність операційних витрат, %	$R_{\text{ОВ}}$	Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток/Операційні витрати	$\frac{\text{Ф. № 2 р. 2190}}{\text{Ф. № 2 р. (2050 + 2130 + 2150 + 2180)}} * 100\%$
3. Загальна рентабельність витрат господарської діяльності, %	$R_{\text{ВЗАГ}}$	Фінансовий результат до оподаткування: прибуток/Витрати господарської діяльності	$\frac{\text{Ф. № 2 р. 2290}}{\text{Ф. № 2 р. (2050 + 2130 + 2150 + 2180 + 2250 + 2255 + 2270)}} * 100\%$
4. Чиста рентабельність витрат господарської діяльності, %	$R_{\text{ВЧ}}$	Чистий прибуток/ Витрати господарської діяльності	$\frac{\text{Ф. № 2 р. 2350}}{\text{Ф. № 2 р. (2050 + 2130 + 2150 + 2180 + 2250 + 2255 + 2270 + 2300)}} * 100\%$
5. Коефіцієнт окупності виробничих витрат	$K_{\text{ОВВ}}$	ЧД(В)Р/ Собівартість реалізованої продукції	$\frac{\text{Ф. № 2 р. 2000}}{\text{Ф. № 2 р. 2050}}$
6. Коефіцієнт окупності операційних витрат	$K_{\text{ООВ}}$	Операційний дохід/ Операційні витрати	$\frac{\text{Ф. № 2 р. (2000 + 2120)}}{\text{Ф. № 2 р. (2050 + 2130 + 2150 + 2180)}}$
7. Коефіцієнт окупності адміністративних витрат	$K_{\text{ОАВ}}$	ЧД(В)Р/ Адміністративні витрати	$\frac{\text{Ф. № 2 р. 2000}}{\text{Ф. № 2 р. 2130}}$
8. Коефіцієнт окупності витрат на збут	$K_{\text{ОЗВ}}$	ЧД(В)Р/ Витрати на збут	$\frac{\text{Ф. № 2 р. 2000}}{\text{Ф. № 2 р. 2150}}$
9. Рентабельність продажу, %	$R_{\text{П}}$	Валовий прибуток/ ЧД(В)Р	$\frac{\text{Ф. № 2 р. 2090}}{\text{Ф. № 2 р. 2000}} * 100\%$
10. Рентабельність доходу від операційної діяльності, %	$R_{\text{ДОД}}$	Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток/ Операційний дохід	$\frac{\text{Ф. № 2 р. 2190}}{\text{Ф. № 2 р. (2000 + 2120)}} * 100\%$

Продовження таблиці П.1

1	2	3	4
11. Загальна рентабельність сукупного капіталу, %	$R_{скзаг}$	Фінансовий результат до оподаткування: прибуток/Пасиви	$\frac{\text{Ф. № 2 р. 2290}}{\text{Ф. № 1 р. 1900}} * 100\%$
12. Чиста рентабельність сукупного капіталу, %	$R_{скч}$	Чистий прибуток/Пасиви	$\frac{\text{Ф. № 2 р. 2350}}{\text{Ф. № 1 р. 1900}} * 100\%$
13. Загальна рентабельність власного капіталу, %	$R_{вкзаг}$	Фінансовий результат до оподаткування: прибуток/Власний капітал	$\frac{\text{Ф. № 2 р. 2290}}{\text{Ф. № 1 р. 1495}} * 100\%$
14. Чиста рентабельність власного капіталу, %	$R_{вкч}$	Чистий прибуток/ Власний капітал	$\frac{\text{Ф. № 2 р. 2350}}{\text{Ф. № 1 р. 1495}} * 100\%$
15. Загальна рентабельність основних засобів і запасів, %	$R_{оззаг}$	Фінансовий результат до оподаткування: прибуток/(Основні засоби+Запаси+Поточні біологічні активи)	$\frac{\text{Ф. № 2 р. 2290}}{\text{Ф. № 1 р. (1010 + 1100 + 1110)}} * 100\%$
16. Чиста рентабельність основних засобів і запасів, %	$R_{озч}$	Чистий прибуток/(Основні засоби+Запаси+Поточні біологічні активи)	$\frac{\text{Ф. № 2 р. 2350}}{\text{Ф. № 1 р. (1010 + 1100 + 1110)}} * 100\%$
17. Коефіцієнт окупності сукупного капіталу	$K_{оск}$	ЧД(В)Р/Пасиви	$\frac{\text{Ф. № 2 р. 2000}}{\text{Ф. № 1 р. 1900}}$
18. Коефіцієнт окупності власного капіталу	$K_{овк}$	ЧД(В)Р/ Власний капітал	$\frac{\text{Ф. № 2 р. 2000}}{\text{Ф. № 1 р. 1495}}$
19. Період окупності сукупного капіталу, років	$T_{оск}$	Пасиви/ Чистий прибуток	$\frac{\text{Ф. № 1 р. 1900}}{\text{Ф. № 2 р. 2350}}$
20. Період окупності власного капіталу, років	$T_{овк}$	Власний капітал/ Чистий прибуток	$\frac{\text{Ф. № 1 р. 1495}}{\text{Ф. № 2 р. 2350}}$

Джерело: [68, с. 237–239]

ДОДАТОК Р

Таблиця Р.1 – Показники фінансової стійкості підприємства

Показник	Позн	Формула для розрахунку	Формула за кодами рядків форм звітності
1	2	3	4
1. Коефіцієнт фінансової автономії	$K_{фа}$	Власний капітал/ Пасиви	$\frac{\text{Ф. № 1 р. 1495}}{\text{Ф. № 1 р. 1900}}$
2. Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	$K_{кпз}$	Позиковий капітал/ Пасиви	$\frac{\text{Ф. № 1 р. (1595 + 1695 + 1700)}}{\text{Ф. № 1 р. 1900}}$
3. Коефіцієнт фінансового ризику	$K_{фр}$	Позиковий капітал/ Власний капітал	$\frac{\text{Ф. № 1 р. (1595 + 1695 + 1700)}}{\text{Ф. № 1 р. 1495}}$
4. Коефіцієнт фінансової стабільності	$K_{фс}$	Власний капітал/ Позиковий капітал	$\frac{\text{Ф. № 1 р. 1495}}{\text{Ф. № 1 р. (1595 + 1695 + 1700)}}$
5. Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів	$K_{дзпк}$	Довгострокові зобов'язання і забезпечення/(Власний капітал+Довгострокові зобов'язання і забезпечення)	$\frac{\text{Ф. № 1 р. 1595}}{\text{Ф. № 1 р. (1495 + 1595)}}$
6. Коефіцієнт довгострокових зобов'язань і забезпечень	$K_{дзз}$	Довгострокові зобов'язання і забезпечення/ Позиковий капітал	$\frac{\text{Ф. № 1 р. 1595}}{\text{Ф. № 1 р. (1595 + 1695 + 1700)}}$
7. Коефіцієнт поточних зобов'язань і забезпечень	$K_{пзз}$	Поточні зобов'язання і забезпечення/ Позиковий капітал	$\frac{\text{Ф. № 1 р. 1695}}{\text{Ф. № 1 р. (1595 + 1695 + 1700)}}$
8. Коефіцієнт страхування бізнесу	$K_{сб}$	Резервний капітал/ Пасиви	$\frac{\text{Ф. № 1 р. 1415}}{\text{Ф. № 1 р. 1900}}$
9. Коефіцієнт страхування власного капіталу	$K_{свк}$	Резервний капітал/ Власний капітал	$\frac{\text{Ф. № 1 р. 1415}}{\text{Ф. № 1 р. 1495}}$
10. Коефіцієнт страхування зареєстрованого (пайового) капіталу	$K_{сзпк}$	Резервний капітал/ Зареєстрований (пайовий) капітал	$\frac{\text{Ф. № 1 р. 1415}}{\text{Ф. № 1 р. 1400}}$
11. Коефіцієнт маневреності власного капіталу	$K_{мвк}$	Власні оборотні кошти/ Власний капітал	$\frac{\text{Ф. № 1 р. (1495- 1095)}}{\text{Ф. № 1 р. 1495}}$
12. Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власними оборотними коштами	$K_{зоавок}$	Власні оборотні кошти/ Оборотні активи	$\frac{\text{Ф. № 1 р. (1495- 1095)}}{\text{Ф. № 1 р. 1195}}$

Продовження таблиці Р.1

1	2	3	4
13. Коефіцієнт забезпеченості запасів власними оборотними коштами	$K_{ззвок}$	Власні оборотні кошти/(Запаси+Поточні біологічні активи)	$\frac{\Phi. \text{ № 1 р. (1495- 1095)}}{\Phi. \text{ № 1 р. (1100 + 1110)}}$
14. Коефіцієнт маневреності власних оборотних коштів	$K_{мвок}$	Гроші та їх еквіваленти/ Власні оборотні кошти	$\frac{\Phi. \text{ № 1 р. 1165}}{\Phi. \text{ № 1 р. (1495- 1095)}}$
15. Коефіцієнт майна виробничого призначення	$K_{мвп}$	(Основні засоби+Інвестиційна нерухомість+Довгострокові біологічні активи+ Запаси+Поточні біологічні активи)/Активи	$\frac{\Phi. \text{ № 1 р. (1010 + 1015 + 1020 + 1100 + 1110)}}{\Phi. \text{ № 1 р. 1300}}$
16. Коефіцієнт реальної вартості основних засобів	$K_{рвоз}$	Основні засоби/ Активи	$\frac{\Phi. \text{ № 1 р. 1010}}{\Phi. \text{ № 1 р. 1300}}$
17. Коефіцієнт нагромадження амортизації	$K_{на}$	(Знос ОЗ+Знос НА)/ (Первісна вартість ОЗ+Первісна вартість НА)	$\frac{\Phi. \text{ № 1 р. (1012 + 1002)}}{\Phi. \text{ № 1 р. (1011 + 1001)}}$
18. Коефіцієнт співвідношення оборотних і необоротних активів	$K_{соана}$	Оборотні активи/ Необоротні активи	$\frac{\Phi. \text{ № 1 р. 1195}}{\Phi. \text{ № 1 р. 1095}}$

Джерело: [68, с. 112–113]

Декларація
академічної доброчесності
здобувача ступеня вищої освіти ЗНУ

Я, Репка Катерина Романівна, студентка 2 курсу, заочної форми навчання, економічного факультету, спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування», освітньої програми «Фінанси і кредит», адреса електронної пошти ketrin199917@gmail.com:

– підтверджую, що написана мною кваліфікаційна робота на тему «Фінансове управління санаційною спроможністю ПАТ «Одеський припортовий завод» відповідає вимогам академічної доброчесності та не містить порушень, що визначені у ст. 42 Закону України «Про освіту», зі змістом яких ознайомлена;

– заявляю, що надана мною для перевірки електронна версія роботи є ідентичною її друкованій версії;

– згодна на перевірку моєї роботи на відповідність критеріям академічної доброчесності у будь-який спосіб, у тому числі за допомогою Інтернет-системи, а також на архівування моєї роботи в базі даних цієї системи.

_____
(дата)

_____
(підпис)

Репка К. Р.
(ПІБ студент)

_____
(дата)

_____
(підпис)

Череп А. В.
(ПІБ науковий керівник)